

ΨΑΛΜΟΙ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ

(ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ — ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ)

Τ Π Ο
ΣΑΒΒΑ ΑΓΟΥΡΙΔΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Α'—ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Ὀνομασία, χειρόγραφος παράδοσις, μεταφράσεις, χαρακτήρ, ἀρχικὴ γλῶσσα.

Πρόκειται περὶ συλλογῆς 18 ἐξωβιβλικῶν ψαλμῶν ποὺ ἔχουν διασωθῇ μόνο εἰς τὰ ἑλληνικὰ καὶ εἰς τὰ συριακά. Ἡ ὀνομασία «Ψαλμοὶ Σολομῶντος» (Ψλ. Σολ.) διακρίνει τὴν περὶ ἧς πρόκειται συλλογὴ ἀπὸ τὸ Ψαλτήριον ποὺ κατὰ παράδοσιν ἀποδίδεται εἰς τὸν Δαυτδ. Φυσικά, καμμία σχέσι δὲν ἔχουν οἱ Ψαλμοὶ αὗτοί πρὸς τὸν Βασιλέα Σολομῶντα, ἔχουν ὅμως γενικῶς συντεθεῖ κατὰ τὸν καθιερωμένο ψαλμικὸν τύπον καὶ ὥς πρὸς τὰ γενικώτερα θέματα (θρῆνος, ἐλπίδα, διδασχὴ, αἶνος, ἐπὶ κλησὶ δι' ἀποκατάστασι τῆς ἀδικίας, διὰ σωτηρίαν, ἀπειλὴ κατὰ τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ ὑπόσχεσι ἀμοιβῆς τῶν δικαίων) καὶ ὥς πρὸς τὴν ποιητικὴν μορφή. Ἐνδείξεις διὰ τὴν μουσικὴν ἐκτέλεσιν («εἰς νεῦκος» 8,1· διάψαλμα 17,3· 18,10) φανερόνουν ὅτι οἱ Ψλ. Σολ. ἦσαν ἐν λειτουργικῇ χρήσει εἰς τὴν Συναγωγήν. Ὁ ἀναγνώστης δὲν πρέπει νὰ κάμῃ σύγχυσι μεταξὺ τῶν Ψλ. Σολ., ποὺ εἶναι ἔργο Ἰουδαϊκὸ καὶ προχριστιανικόν, ἀρχικῶς γραφέν εἰς τὴν ἑβραϊκὴν, πρὸς τὰς Ὡδὰς Σολομῶντος, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἔργο Ἰουδαϊοχριστιανικὸ τοῦ τέλους τοῦ α' ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ β' μ.Χ. αἰῶνος (Βλ. σχετικῶς J. H. Charlesworth, *The Odes of Solomon*, Oxford, Clarendon, 1973, καὶ Βασ. Τσάκωνα, *Αἱ Ὡδαὶ Σολομῶντος*, Ἀθῆναι 1974). Δὲν πρέπει, ἐπίσης, νὰ ξενίζῃ ἡ σύνδεσις τοῦ ὀνόματος τοῦ σοφοῦ καὶ ταλαντούχου βασιλέως Σολομῶντος, κτήτορος τοῦ πρώτου Ἰσραηλιτικοῦ Ναοῦ καὶ ὁργανωτοῦ τῆς Ἰσραηλιτικῆς λατρείας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μετὰ Ψαλμούς, Ὡδὰς καὶ Διαθήκας πρὸς τὰς ὁποίας προσδίδει ἰδιαιτέρον κύρος μετὰ τὸ ὄνομά του (Βλ. Charlesworth, *The Pseudepigrapha...*, σελ. 197).

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται περὶ Ἰουδαϊκοῦ προϊόντος. Ἡ ἀποψις τοῦ J. Ephron («*The Psalms of Solomon, The Hasmonean Decline and Christianity*», *Zion* 30, 1965, σελ. 1-46, ἐβρ.) περὶ χριστιανικῆς

προελεύσεως τοῦ ἔργου δὲν εὔρε ἀπήχῃσι. Μὲ πολλά ὅμως ἄλλα ἰουδαϊκὰ κείμενα, καὶ οἱ Ψαλμοὶ αὐτοὶ ἐπέρασαν εἰς χριστιανικὴν χρῆσιν, τοποθετούμενοι ἄλλοτε μεταξὺ τῶν «ἀποκρύφων», ἄλλοτε μεταξὺ τῶν ἀντιλεγομένων. Τὸ θέμα τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, τῆς προστασίας τοῦ «εὐσεβοῦς» καὶ τῆς τιμωρίας τῶν «ἀμαρτωλῶν» παρέμεινε καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ζωντανὸ θέμα. Κατὰ τὸν Gray, ἡ ἐπίδρασίς του ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς φιλολογίας δὲν ὑπῆρξε οὔτε ἐκτεταμένη οὔτε ἔντονος καὶ πολὺ γρήγορα ἀπωλέσθησαν τὰ ἔχνη των μέχρι τὸν 17ον αἰ. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι, τὸ θέμα δὲν ἔχει ἀκόμη ἐπαρκῶς μελετηθῇ. Ἡ editio princeps τοῦ ἔργου ἐδημοσιεύθη τὸ 1626 ἀπὸ τὸν John Louis de la Cerda ἐπὶ τῇ βάσει ἐνὸς μόνου ἐκ τῶν 8 σφζομένων ἐλληνικῶν χειρογράφων τοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖο ἦτο καὶ ἐφθαρμένον. Ἡ ἀρχαιοτέρα ἄμεσος μικτυρία ποὺ ἔχομε περὶ τῶν Ψλ. Σολ. περιέχεται εἰς κατάλογον, ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Κώδικος (A), τὸν ε' αἰ. μ.Χ., ὅπου μνημονεύεται μετὰ τὴν τελικὴ περιλήψιν τῶν βιβλίων τῆς Π. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης. Εἰς τοὺς παλαιούς καταλόγους εὐρίσκομε τοὺς Ψλ. Σολ. μεταξὺ τῶν ἀποδιδωμένων εἰς τὸν Μωϋσῇ βιβλίων καὶ πρὸ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἡλίας (Προσθήκη εἰς τὴν ἐξηκοντάβιβλο, Ἀρμενικὸ Κατάλογο τοῦ Mechithar, ὅλαι αἱ σλαυϊκαὶ ἀναθεωρήσεις), ἐνῶ ἄλλοῦ (Στιχομετρία Νικηφόρου, Σύνοψις Ψευδο-Ἀθανασίου), μαζὶ μὲ τὰς Ὠδὰς Σολομῶντος, κατατάσσονται μεταξὺ τῶν ἀντιλεγομένων (βλ. H. B. Swete, Introduction to the O.T., 2nd ed., 1902, σελ. 282-283).

Ἐκ τῶν νεωτέρων ἐκδόσεων τοῦ ἔργου ἀξία ἰδιαίτερας σημειώσεως εἶναι ἡ τοῦ O. Von Gebhardt (Die Psalmen Salomos, zum ersten Male mit Benutzung der Athos-Handschriften und des Codex Casanatensis herausg., T.U. 13,2, 1895), διότι αὐτὴν ἐπανεξέδωκε ὁ A. Rahlfs, Septuaginta, 1935, II, σελ. 471-489, καὶ ἐξ αὐτῆς βασικῶς ἐξαρθρῶνται ὅλαι αἱ ἀποδόσεις εἰς νεωτέρας γλώσσας. Διὰ τὸν πλήρη κατάλογο τῶν ἐλλ. χειρογράφων, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἀξιολόγησιν τοῦ οἰκογενειακοῦ δένδρου τοῦ κειμένου τῶν Ψλ. Σολ. βλ. Gray, G.B., ἐν Charles, Ap. and Ps. σελ. 625-626, καὶ A. M. Denis, Intr. aux Pseud. Grecs d' A.T. σελ. 60-62.

Ἐκτὸς τῆς ἐλληνικῆς τὸ ἔργο διεσώθη, ὅχι πλῆρες, καὶ εἰς ἀρχαία συριακὴ μετάφρασι, ποὺ προσφάτως ἐπανεξεδόθη ὑπὸ τοῦ W. Baars («Psalms of Solomon», Peshitta, Part 4 fasc. 6, 1972, I-VI, 1-27). Ἀρχικῶς ἐδημοσίευσεν τὴν ἀτελῆ συριακὴν μετάφρασιν, ὁμοῦ μετὰ τῶν Ὠδῶν Σολομῶντος — ἐνὸς ἔργου χριστιανικοῦ, ἔντονα ὅμως, καθὼς πιστεύεται, ἐπηρεασμένου ἀπὸ τὸν Γνωστικισμό, — ὁ Rendel Harris (The Odes and Psalms of Solomon, published from the Syriac Version, Cambridge, 1909, ed. 2d, 1911). Τμῆμα τῶν Ψλ. Σολ. 16 εὐρέθη εἰς χειρόγραφο τοῦ Πον / μίου τοῦ Cambridge ὑπὸ τοῦ Dr. Barmes (βλ. Σημείωσι τοῦ Burkitt, ἐν Journal of Theological Studies, April 1912, pp. 372-378), παράλληλο δὲ

τμήμα εὔρε προσφάτως εἰς ἕτερο χειρόγραφο τοῦ Cambridge ὁ W. Baars («An Additional Fragment of the Syriac Version of the Psalms of Solomon», VT 11, 1961, 222 ἐξ.). Ἐκ τῶν συζητήσεων περὶ ἐξαρτήσεως τῆς συριακῆς μεταφράσεως ἀμέσως ἐκ τοῦ ἐβραϊκοῦ πρωτοτύπου καὶ ὅχι ἐκ τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως ὁ Gray συνοψίζει ὡς ἐξῆς τὰ ἰδικὰ του συμπεράσματα: «...Ὑπάρχουν, πράγματι, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀποδόσεις ὑπὸ τοῦ συριακοῦ κειμένου ποὺ θὰ ἤμποροῦσαν νὰ ἐξηγηθοῦν καλύτερα ὡς στηριζόμεναι εἰς τὸ ἐβρ. πρωτότυπο καὶ ὅχι εἰς τὴν ἑλληνικὴ μετάφρασι, ἥ ποὺ δὲν ἤμποροῦν νὰ ἐξηγηθοῦν ἐπὶ τῇ βάσει οὐδενὸς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἑλλ. χειρογράφων. Ἀλλ' αἱ ἀποδόσεις αὗται δὲν ἤμποροῦν νὰ στηρίξουν τὴν ὑπόθεσιν περὶ ἐβρ. πρωτοτύπου τῆς συριακῆς μεταφράσεως καὶ φυσικὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ βαρύνουν περισσότερο τῶν προφανῶν καὶ οὐσιαστικῶν στοιχείων, συμφώνως πρὸς τὰ ὁποῖα ἡ συριακὴ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἑλλ. μεταφράσεως» (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 226).

Εἶναι γενικὰ ἀποδεκτὸ ὅτι οἱ Ψλ. Σολ. εἶχαν γραφῇ ἀρχικῶς ἐβραϊστί. Ὁ Hilgenfeld τὸ ἡμφεσβήτησε (Messias Judaeorum, Proleg. XVI, XVII), ἡ ἐπιχειρηματολογία ὅμως δὲν ἔπεισε. Ὁ Gray ἐν σελ. 627 συνοψίζει ὡς ἐξῆς τὰ προσαγόμενα ὑπὲρ τοῦ ἐβρ. πρωτοτύπου ἐπιχειρήματα: (1) Τὸ κείμενον δείχνει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους χαρακτηριστικὰ κοινὰ εἰς ὅλας τὰς ἑλλην. μεταφράσεις ἔργων ἀρχικῶς γραφέντων ἐβραϊστί. Τὸ ὅτι οἱ ἰδιορρυθμίαι αὗται ὀφείλονται εἰς τὴν ἐξ ἐβρ. μετάφρασιν καὶ ὅχι εἰς ἐπίδρασιν τοῦ ὕφους τῶν Ὁ φαίνεται ἀπὸ τὰ παραδείγματα, ποὺ συνεκέντρωσαν οἱ Ryle καὶ James («Ψαλμοὶ Σολομῶντος», Psalms of the Pharisees, Cambridge, 1891, σελ. LXXX ἐξ.), χρήσεως τοῦ ἀπαρεμφ. τοῦ ἀορίστου, τῶν προθέσεων, τῆς ἀρνήσεως «οὐ... πᾶς», ἀνάρθρων οὐσιαστικῶν ἕνεκα τῶν ἀντιστοίχων ἐβρ. εἰς συνεζευγμένη κατάστασι, οὐσιαστικῶν εἰς γενικὴ πτώσι ἀντὶ ἐπιθέτων, κτλ. (2) Περιέχει ἕναν ἀριθμὸν περιέργων ἐκφράσεων ποὺ ὀφείλονται συνήθως εἰς παρανοήσεις κατὰ τὴν μετάφρασιν ἀπὸ τὰ ἐβραϊκά, Βλ. Β', 12· 13· 19· 29· Γ', 2· 4· Ε', 15· Ζ', 4· Η', 3· Θ', 5· ΙΕ' 8· ΙΖ', 14· 36. (3) Εἰς ὅχι λίγα σημεῖα τοῦ κειμένου ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ ἀκούσῃ διὰ μέσου τῆς ἑλλ. μεταφρ. τὸν ἐβρ. ρυθμὸν, τὸν γνωστὸ π.χ. ρυθμὸν kinah· παρὰ-δειγμα ὁ ψλ. Η'.

Αἱ διαπιστώσεις αὗται ἔχουν σημασίαν διὰ τὴν ὀρθὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου, ἰδιαιτάτα ὅπου τοῦτο παρουσιάζει δυσχερείας εἰς τὴν κατανόησιν. Ἡ ἐργώδης προσπάθεια νὰ εὕρῃ κανεὶς τί ἦτο δυνατόν νὰ εἶχε γράψῃ ἀρχικῶς ὁ ἐβραῖος ποιητὴς εἶναι δυνατόν νὰ ἀποζημιώσῃ πολλὰκις μὲ ἀποσαφήνισιν τῆς ἑλλ. ἀποδόσεως τοῦ κειμένου. Ὁ Gray ἐπισημαίνει τὴν σημασίαν τοῦ πράγματος ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν χρόνων τοῦ ἐβρ. ρήματος.

2. Περιστατικά τῆς γενέσεως.

Ὑπάρχει μεγάλη βιβλιογραφία σχετικῶς μὲ τὰ περιστατικά τῆς συνθέσεως τῶν Ψλ. Σολ. ἐπὶ μέρους, τῆς δημιουργίας κατὰ στάδια τῆς σωζομένης σήμερα συλλογῆς, τῆς ιστορικῆς ομάδος ἐξ ἧς προήλθον, τῆς τελικῆς ἐκδόσεως ἐβραϊστί, τῆς μεταφράσεως εἰς τὰ ἑλληνικά, καὶ τῶν λοιπῶν συναφῶν προβλημάτων. Ἐδῶ θὰ θιγοῦν ἀπλῶς αἱ καθ' ἡμᾶς ἀξιολογώτεραι ἀπόψεις, ποὺ ἔχουν διατυπωθῇ. Διὰ πλήρη κατατοπισμὸν παραπέμπεται ὁ ἐνδιαφερόμενος ἀναγνώστης εἰς τοὺς βιβλιογραφικοὺς πίνακας τῶν ἔργων τοῦ Schürpphaus (σελ. 159-163) καὶ τοῦ Charlesworth (σελ. 196 ἐξ.). Ἐπιβάλλονται ὅμως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μερικαὶ διευκρινήσεις: (α) Παρὰ τὴν πληθώρα τῶν ἄρθρων ποὺ ἐδημοσιεύθησαν καὶ τὴν ποικιλία τῶν ἀπόψεων ποὺ διετυπώθησαν, ἐξακολουθοῦν καὶ σήμερα νὰ ἰσχύουν εἰς τὰ βασικά ὡς πρὸς τὰ περιστατικά τῆς γενέσεως τῶν Ψλ. Σολ. ὅ,τι μᾶς ἐδίδαξαν τὰ μεγάλα παλαιὰ ἔργα τῶν Gray, Riessler, Beer (εἰς τὴν συλλογὴ Kautzsch), ὁ ὀγκώδης τόμος τοῦ Viteau. Τὸ τελευταῖο αὐτὸ ἐξαντλητικὸ πολυσέλιδο ἔργο τοῦ Viteau, μαζὶ μὲ τὸ νεώτατο ἔργο τοῦ Schürpphaus προσφέρουν ὅ,τι καλύτερο καὶ εἰς τὸν σχολιασμό. Εἰς τὰ παλαιὰ κλασσικὰ ἐπὶ τοῦ θέματος ἔργα πρέπει νὰ προστεθῇ τὸ ἔργο τοῦ J. Welhausen, *Die Pharisäer und die Sadduzäer. Eine Untersuchung zur inneren jüdischen Geschichte*, 1 Aufl. Greifswald 1874 (3 Aufl. Göttingen 1967), διότι τὸ ἔργο τοῦτο ὡς πρὸς τὰ βασικά θέματα τῶν συγκρουομένων ἰδεολογικῶν παρατάξεων, τοῦ ἱστοικοῦ ὑποβάθρου τῆς συγκρούσεως κ.τ.θ. ἀποτελεῖ τὴν πηγὴ δι' ὅλα τὰ ἀνωτέρω εἰδικὰ περὶ τῶν Ψλ. Σολ. ἔργα. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν κειμένων τοῦ Qumran ἔχομε μίαν νέαν βιβλιογραφικὴ ἐποχὴ τῶν περὶ Ψλ. Σολ. Τοῦτο ἦτο φυσικὸ νὰ συμβῇ. Ἐν τούτοις, καὶ παρὰ τὸ πλῆθος τῶν σχετικῶν μελετῶν, ἡ ἔρευνα οὐσιαστικῶς δὲν μετέβαλε τὰς παλαιὰς θέσεις της. (β) Ἡ πλειοψηφία τῶν μελετητῶν τοῦ θέματος σήμερα συγκλίνει λίγο-πολύ εἰς τὰς ἀπὸ μακροῦ καθιερωμένας θέσεις, τὰς ὁποίας μὲ θαυμαστὴ ἀναλυτικὴ μέθοδο, κριτικὴ φιλολογικὴ καὶ θεολογικὴ ἀνάλυσις ἐκφράζει τὸ μόλις πρὸ ὀλίγου χρόνου κυκλοφορήσαν ἔργο τοῦ J. Schürpphaus 1977 (σελ. 163). Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖο εἰς τὰ Εἰσαγωγικά καὶ εἰς τὰ Σχόλια ἡ παροῦσα μελέτη ἀναφέρεται συνεχῶς εἰς τὰ παλαιὰ κλασσικὰ ἔργα καὶ εἰς τὸν Schürpphaus. Τοῦτο ἀποτελεῖ μαζὶ δικαιολογία καὶ ἀναγνώρισις. (γ) Τοὺς πλήρεις τίτλους τῶν κυρίων ἔργων ποὺ χρησιμοποιοῦνται κατὰ τὴ σύνταξιν τοῦ παρόντος εὗρισκει ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸν ἐν τέλει παρατιθέμενο σύντομο βιβλιογραφικὸν πίνακα.

Πρὸ οἰασδήποτε προσπαθείας χαράξεως διαγράμματος τῆς ἐξελιξεως ἀπὸ τῆς ἀρχικῶς μεμονωμένης συγγραφῆς τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ Ψλ. μέχρι τελικοποιήσεως τῆς συλλογῆς καὶ τῆς μεταφράσεώς της εἰς τὰ ἑλληνι-

κά, πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι δύο εἶναι οἱ σοβαρώτεροι τρόποι καθ' οὓς ἔχει ἀντιμετωπισθῇ τὸ θέμα. Κατὰ τὸν ἕνα ὁ Viteau εἰς μία πρώτη κατηγορία θέτει τοὺς καλουμένους ὑπ' αὐτοῦ «ἱστορικοὺς» ψλ. (Α, Β, Ζ, Η καὶ ΙΖ), εἰς μία δευτέρα κατηγορία, ὅπου τονίζεται ἡ τύχη τῶν προστατευομένων ἀπὸ τὰς δοκιμασίας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ «εὐσεβῶν» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν αὐστηρὰ τιμωρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν «ἀμαρτωλῶν» (Γ, ΙΓ, ΙΔ, ΙΕ) καὶ εἰς μία τρίτη κατηγορία (Δ, Ε, ΣΤ, Θ, Ι, ΙΑ, ΙΒ, ΙΣΤ, καὶ κατὰ ἰδιάζοντα τρόπον ὁ ΙΗ), ὅπου τὰ θέματα εἶναι σχετικὰ πρὸς τὰ προηγούμενα ἀλλὰ δὲν ἔχουν τὴν σαφήνειαν ἐκείνων. Ἐπίσης ὁ Viteau, διὰ τοὺς ψλ. Δ καὶ ΙΒ, προτείνει ὡς χρόνον συνθέσεως τὴν ἐποχὴ τῆς διενέξεως μεταξὺ τῶν Ἀσμοναίων ἀδελφῶν Ἀριστοβούλου Β' καὶ Ὑρκανοῦ Β', τοῦ πρώτου ὑποστηριζομένου ὑπὸ τῶν Σχδδουκαίων καὶ τοῦ δευτέρου ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, δηλ. μεταξὺ 69-64, πρὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Πομπητοῦ τὸ 63 π.Χ.

Ἐξ ἄλλου, ὁ Schüpphaus προβαίνει εἰς λεπτολόγους ἀναλύσεις, ταξινομεῖ τοὺς ψλ. εἰς δύο βασικὰς κατηγορίας, ὅχι τρεῖς, προσπαθεῖ δὲ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ μικτὰ στοιχεῖα εἰς τὴν ὅλη συλλογὴ ἐκ τῆς δραστηριότητος τοῦ τελικοῦ ἐκδότου (Redaktor ἢ Redaktoren). Γενικῶς, ἡ ἰδική μας ἐντύπωσις εἶναι ὅτι, ἐνῶ ὡς πρὸς τὴν χρονολόγησιν ὠρισμένων ψλ. ἡ συζήτησις παραμένει ἀνοικτὴ, γεννῶνται ἐρωτηματικὰ ὡς πρὸς τὴν αὐστηρὰ ἐφαρμογὴ θεολογικῶν κριτηρίων ὑπὸ τοῦ Schüpphaus εἰς τὸν διαχωρισμὸν τῶν Ψαλμῶν, ἀφοῦ ὑπάρχουν ὅλων τῶν εἰδῶν αἱ δυνατότητες συνθέσεως. Μεθοδολογικῶς ἡ ἄποψις τοῦ γερμανοῦ ἐρευνητοῦ εἶναι προτιμητέα. Φυσικὰ, ὁ διαχωρισμὸς τῶν κατηγοριῶν ὑπ' αὐτοῦ δὲν γίνεται μόνο ἐπὶ τῇ βάσει θεολογικῶν κριτηρίων ἀλλὰ καὶ τῶν φιλολογικῶν μορφῶν καὶ τοῦ ὅφους. Ποτὲ ὅμως δὲν ἀποκλείεται ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς συγγραφέας νὰ διαπραγματευθῇ εἰς ἕνα ὕμνον δύο διαφορετικὰ θέματα, υἱοθετῶν τὸ ἀπαιτούμενον εἰς ἐκάστην περίπτωσιν ὅφους.

Δὲν ὑπάρχουν ἐξωτερικαὶ μαρτυρίαι ὡς πρὸς τὰ περιστατικὰ τῆς συνθέσεως τῶν ὕμνων ποὺ ἀπαρτίζουν τὴν συλλογὴ Ψλ. Σολ. Ἐκ τοῦ ὅφους καὶ τῆς σχέσεως τοῦ ψλ. ΙΑ π.χ. πρὸς τὸν Ἑλλ. Βαροῦχ IV, 36-V, 9 οἱ Ryle καὶ James (Ψαλμοὶ Σολομώντος, 1891, σελ. LXXII ἐξ.) συμπεραίνουν ὅτι οἱ Ψλ. Σολ. πρέπει νὰ μετεφράσθησαν ἐλληνικὰ πρὸ τοῦ 70 μ.Χ. Καὶ τὸ μὲν ἐκ τοῦ ὅφους ἐπιχείρημα εἶναι ἀποδεκτὸ διὰ τὴν χρονολόγησιν τῆς μεταφράσεως τῶν Ψλ. Σολ. πρὸ τοῦ 70 μ.Χ., ἡ συγγένεια ὅμως Βαροῦχ καὶ ψλ. ΙΑ ἀμφισβητεῖται (Βλ. J. Viteau, σελ. 140 ἐξ.). Ὁ προσδιορισμὸς τῶν περιστατικῶν τῆς γενέσεως τῶν Ψλ. Σολ. ἐπιτυγχάνεται μόνον βάσει ἐσωτερικῶν κριτηρίων ἐκ τοῦ περιεχομένου, καὶ πλέον συγκεκριμένως ἐξ ἀναφορῶν ἢ ὑπαίνυγμῶν εἰς σύγχρονα γεγονότα τῆς ἰουδαϊκῆς καὶ θύραθεν ἱστορίας. Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ψλ. ποὺ οἱ Viteau καὶ Schüpphaus ὀνομάζουν «ἱστορικοὺς» (Α, Β, Δ, Ζ, Η, ΙΑ, ΙΒ, ΙΖ, καθὼς καὶ τμήματα τῶν ψλ. Ε καὶ Θ)

υπάρχουν σαφείς υπαινιγμοί εις τὴν ἐκστρατεία τοῦ Πομπηίου κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ τὸ 63 π.Χ. καθὼς καὶ εις τὰ φοβερὰ γεγονότα ποὺ ἐπηκολούθησαν: ἐξευτελισμοί, ταπείνωσι καὶ ὀμηρία τῆς ἀσμοναϊκῆς ἀριστοκρατίας — τμῆμα τῆς ὁποίας, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἀριστόβουλο Β' ἐσύρθη εις τὴν Ρώμῃ διὰ νὰ λαμπρύνῃ τὸν θρίαμβο τοῦ ρωμαίου στρατηγοῦ, λεηλασία ἀπὸ τὸν ρωμαϊκὸ στρατό, ἡ ἔκρηξις τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν «ἀμαρτωλῶν», δηλ. τῆς ἀσμοναϊκῆς καὶ σαδδουκαϊκῆς ἀριστοκρατίας, καὶ ἡ προστασία τῶν «εὐσεβῶν», «ὁσίων» ἢ «πτωχῶν», ἡ τιμωρία τοῦ ἐκτελεστοῦ τῆς θείας ὀργῆς ρωμαίου στρατηγοῦ. Ὅτι αἱ ἀναφοραὶ ἢ οἱ υπαινιγμοί εις τοὺς Ψλ. τούτους ἔχουν σχέσι μὲ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Πομπηίου τὸ 63 π.Χ. καὶ ἀσφαλῶς καμμία πρὸς τὴν ἐποχὴ Ἀντιόχου Δ' τοῦ Ἐπιφανοῦς (174-165 π.Χ.) ἢ τοῦ Τίτου (70 μ.Χ.) εἶναι πλέον ἢ βέβαιο. Παραδείγματα περὶ τοῦ τί ἐννοοῦμε μὲ ἀναφορὰς ἢ υπαινιγμούς: (α) Β' 26-28 «Καὶ οὐκ ἐχρόνισα ἕως ἔδειξέν μοι ὁ Θεὸς τὴν ὕβριν αὐτοῦ, ἐκκεντημένον ἐπὶ τῶν ὁρέων Αἰγύπτου ὑπὲρ ἐλάχιστον ἐξουθενωμένον ἐπὶ γῆς καὶ θαλάσσης· τὸ σῶμα αὐτοῦ διαφερόμενον ἐπὶ κυμάτων ἐν ὕβρει πολλῇ καὶ οὐκ ἦν ὁ θάπτων, ὅτι ἐξουθένωσεν αὐτὸν ἐν ἀτιμίᾳ. Οὐκ ἐλογίσατο ὅτι ἀνθρωπὸς ἐστίν, καὶ τὸ ὕστερον οὐκ ἐλογίσατο». Ἐδῶ, ἀναμφισβήτητα, πρόκειται διὰ τὸ πτώμα τοῦ Πομπηίου (48 π.Χ.), ποὺ τὰ κύματα ἐξέβρασαν εις τὴν ἀκτὴ τοῦ Πηλουσίου τῆς Αἰγύπτου. (β) ΙΓ' 3 «Θηρία ἐπεδράμοσαν αὐτοῖς πονηρά· ἐν τοῖς ὁδοῦσιν αὐτῶν ἐτίλλοσαν σάρκας αὐτῶν. καὶ ἐν ταῖς μύλαις ἔθλων ὅσα αὐτῶν· καὶ ἐκ τούτων ἀπάντων ἐρρύσατο ἡμᾶς κύριος...». Ἐδῶ βλέπει πολὺ καλὰ ὁ Viteau τὴν ἀγριότητα ποὺ ἔδειξαν οἱ ρωμαῖοι στρατιῶται κατὰ τῶν «ἀμαρτωλῶν», δηλ. τῶν σαδδουκαίων ὁπαδῶν τοῦ Ἀριστοβούλου κατὰ τὴν κατὰληψιν τοῦ Ναοῦ. Οἱ ὄροι «ρομφαία», «λιμός», «θάνατος», «φλόξ», «πῦρ» τοῦ ψλ. ΙΕ ἀναφέρονται εις τοὺς πολέμους τοῦ Ἀριστοβούλου κατὰ τοῦ Ἀρέτα ἢ τοῦ Πομπηίου. Ἀναφορὰς καὶ υπαινιγμούς εις ἱστορικὰ σύγχρονα γεγονότα δὲν κάνουν μόνο οἱ καλούμενοι «ἱστορικοί», ἀλλὰ ὅλοι οἱ ψλ., ἀσχέτως τῆς κυρίας ἐμφάσεως ἢ τοῦ κυρίου θέματός των. Ἔτσι ὅπως ἦδη ἔγινε φανερό ἀπὸ τὰ παραδείγματα, καὶ ἡ ἄλλη ὁμάδα ψλ. (Γ', τμῆματα τῶν Ε καὶ Θ, ΙΓ, ΙΔ, ΙΕ, ΙΣΤ, ΙΗ) ποὺ ἔχει κύριο θέμα τῆς τῆν προστασίας τῶν «δικαίων» ἢ «εὐσεβῶν» ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὰς δοκιμασίας καθὼς καὶ τῇ σκληρᾷ τιμωρίᾳ τῶν «ἀμαρτωλῶν» ἀναφέρεται εις συγκεκριμένους ἱστορικούς ὁμάδας, ἡ τελικὴ τύχη τῶν ὁποίων ἀπασχολεῖ τοὺς ψαλμωδοὺς.

Μόλις πέρυσι ἐδημοσιεύθη ἡ πλέον ἐπισταμένη φιλολογικοῦ ἱστορικῆ ἀνάλυσις τῶν Ψλ. Σολ. ὑπὸ τοῦ Schüpphaus. Καὶ αὐτὸς ἐπιμένει ὅτι ὅλοι οἱ ψλ. πρέπει νὰ ἐγράφησαν μετὰ τὸ 48 π.Χ. καὶ ὑπὸ τὴν ἐντύπωσι τῶν γεγονότων τῶν ἐτῶν 63-48, εις τὰ Ἱεροσόλυμα. Οἱ συνθέται τῶν ψλ. μάχονται ἐναντίον ἱεροσολυμιτικῶν ὁμάδων (ἀσμοναϊκὴ δυναστεία, σαδδουκαϊκὴ ἀριστοκρατία, τμῆμα τοῦ ἱερατείου). Κατὰ τὸν γερμανὸν ἐρευνητὴ οἱ ψλ. Α, Β,

Η, ΙΖ ἀποτελοῦν τὴν σπονδυλικὴ στήλη μιᾶς πρώτης συλλογῆς ψαλμῶν, ἐνὸς δηλ. κοινοτικοῦ Προσευχηταρίου (Gemeinde Gebete). Ἡ σύνθεσις ἐκάστου ψλ. ὑπῆρξεν ἀρχικῶς ἀνεξάρτητος τῶν ἄλλων. Φαίνεται ὅμως ὅτι κάποιος ἐκδότης, ἀπὸ τὴν μερίδα τῶν «δικαίων», μετὰ τὸ 48 (θάνατος τοῦ Πομπηίου) καὶ πρὸ τοῦ 44 π.Χ. (δολοφονία τοῦ Καίσαρος καὶ ἀλλαγὴ τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ σκηνικοῦ εἰς τὴν Ἀνατολὴν) συνήθρωσε ἐντὸς τῆς σπονδυλικῆς στήλης πού ἀνεφέρθη τοὺς ἄλλους «ιστορικοὺς» ψλ. διὰ νὰ ἀποτελεσθῇ ἔτσι Προσευχητᾶριον πρὸς χρῆσιν κατὰ τὰς λατρευτικὰς συνάξεις εἰς τὰς Συναγωγὰς τῶν φαρισαϊκῶν κύκλων τῶν «εὐσεβῶν», ἐξ ὧν προῆλθαν οἱ ψλ. αὐτοί. Κύριον θέμα τῆς πρώτης αὐτῆς συλλογῆς εἶναι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐξεδηλώθη εἰς τὴν τιμωρίαν τῶν ἐχθρῶν τῆς εὐσεβοῦς «φαρισαϊκῆς» κοινότητος. Τὸ περιεχόμενον τῶν ψλ. αὐτῶν εἶναι ἱστορικὸ καὶ ὑμνολογικόν, ἡ δὲ δομὴ τῶν ἐπιτιμητικῆ διὰ τοὺς ἐχθροὺς καὶ παρακλητικῆ διὰ τὸν Θεόν (Klagend-bittender): ὁ εὐσεβὴς ὑμνεῖ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς δικαιοσύνης του διὰ μέσου τῶν σοβαρῶν ἱστορικῶν γεγονότων τῆς ἀμέσως προηγηθείσης περιόδου καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ παρόν.

Παραλλήλως δημιουργεῖται μία δευτέρα συλλογὴ, ἀποτελουμένη ἀπὸ τούτους: Γ, (Ε), ΣΤ, (Θ), Ι, ΙΓ, ΙΔ, ΙΕ, ΙΣΤ, ΗΙ. Ἐδῶ πρόκειται περὶ δοξολογικῶν-διδασκτικῶν Ψλ., ὅπου ἡ ἐπίδρασις τοῦ σοφολογικοῦ στοιχείου εἶναι ἔντονος, τὸ δὲ θέμα εἶναι ἡ ὁδὸς τῶν «δικαίων» καὶ ἡ ὁδὸς τῶν «ἁμαρτωλῶν». Καθὼς ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἐκδιπλώνεται μέσα εἰς τὴν ἱστορίαν, ἡ δικαιοσύνη αὐτὴ προστατεύει τοὺς «δικαίους», «εὐσεβεῖς», «ὁσίους», «πτωχοὺς» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς «ἁμαρτωλοὺς», διὰ τοὺς ὁποίους ἐπιφυλάσσει μόνον τὴν τιμωρίαν. Καὶ ὅταν ἀκόμη δοκιμάζῃ τὸν εὐσεβῆ μὲ θλίψεις, ἔνεκα τῶν ἁμαρτιῶν του, τὸ κάμνει διὰ νὰ τὸν καθαρίσῃ, διὰ νὰ τὸν «παιδεύσῃ». Τέλος, διὰ τοὺς εὐσεβεῖς ἡ ὁσία δικαιοσύνη προετοιμάζει τὴ μεσσιανικὴ βασιλείαν καὶ τὴν αἰωνίαν ἀνταμοιβήν.

Μετὰ τὸν τραγικὸν θάνατον τοῦ Πομπηίου καὶ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Καίσαρος, ἀρχιερεὺς διωρίσθη ὁ Ὑρκανὸς Β', ὁ ὁποῖος ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν Ἰδρυμαῖον Ἀντίπατρο ἐστράφη κατὰ τοῦ Ἀντιγόνου, υἱοῦ τοῦ Ἀριστοβούλου, καὶ ἐξησφάλισε πολλὰ προνόμια ἀπὸ τὸν Καίσαρα ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων. Κατὰ τὴν ἐξωπερικῶς σχετικῶς ἡρεμὸν αὐτὴν περίοδον (βλ. Ἰωσήπου, Ἀρχαίολ. XIV 123 ἐξ· Πόλεμος Ι 193 ἐξ.) ὑπῆρχαν ἐντὸς τῆς ἱεροσολυμιτικῆς κοινότητος ἀντιθέσεις καὶ σχίσματα, πού εἶχαν τὴν ἀρχὴν τοὺς εἰς τὰ γεγονότα πού εἶχαν φέρει τὴν ρωμαϊκὴν κατοχὴν τῆς χώρας μὲ ὅλα τὰ συνεπακόλουθα. Ἡ συμμαχία τοῦ Ὑρκανοῦ μὲ τοὺς Ρωμαίους, ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ τῶν δύο υἱῶν του, Ἡρώδου καὶ Φασαήλ, ἐδημιούργησαν ἀντιδράσεις πολιτικὰς, κοινωνικὰς καὶ θρησκευτικὰς. Εἰς τὴν δευτέρα ὁμάδα τῶν Ψλ. Σολ., περὶ ἧς ἐδῶ πρόκειται, ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἀναπτύσσεται ἀπὸ τῆς ἀπόψεως περὶ τοῦ ποῖα τύχῃ ἀναμένει τὸν «εὐσεβῆ» καὶ ποῖα τὸν «ἁμαρτωλόν».

Αἱ δύο συλλογαί, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὴν ἐκδοχὴν τοῦ Schüpphaus, ἐπὶ τινα χρόνον ἔζησαν παραλλήλως ἐντὸς τῶν αὐτῶν κύκλων, ἠνώθησαν ὑπὸ ἐνὸς ἐκδότου ἢ ὑπὸ περισσοτέρων ἐκδοτῶν.

Ἡ ἐκδοσις ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διδακτικοῦ χαρακτῆρος τῆς δευτέρας συλλογῆς προέβη εἰς ὠρισμένας ἀναθεωρητικὰς προσθήκας εἰς τοὺς Ψλ. τῆς πρώτης συλλογῆς. Ἐπίσης, οἱ ἐκδότης διὰ τὴν χρῆσιν τῆς συλλογῆς ἐντὸς τῆς Συναγωγῆς εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ψλ. καὶ τὰς σημειώσεις ἐντὸς αὐτῶν, ἀφοῦ δι' αὐτῶν ἡ συλλογὴ ἔγινε ἔτσι χρήσιμος ὡς ἀνάγνωσμα, προσευχὴ καὶ ὕμνος κατὰ τὰς συνάξεις τῶν «δικαίων». Εἰς τὴν χρῆσιν μουσικῆς ἀναφέρονται αἱ ἐκφράσεις «μετὰ ᾠδῆς», «ὕμνος», «ἐν ὕμνοις». Παρόμοιο λειτουργημὰ ἐπιτελεῖ καὶ ἡ ἐνδειξις «διάψαλμα». Εἰς τὸν ἐκδότῃ, ἐπίσης, πρέπει νὰ ἀποδοθῇ καὶ ὁ γενικὸς τίτλος τῆς τελικῆς συλλογῆς «Ψαλμοὶ Σολομώντος». Εἶναι ὀρθὴ ἡ παρατήρησις ὅτι καὶ ὁ γενικὸς αὐτὸς τίτλος τῆς συλλογῆς συνδέεται ἀφ' ἐνὸς μὲν μὲ τὰς ἐπὶ μέρους ἐπιγραφὰς τῶν Ψλ. («Ψαλμὸς» ἢ «ᾠδὴ Σολομώντος»), αἱ ὁποῖαι ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἀπέβλεπαν καὶ εἰς πολὺ πρακτικὸς σκοποὺς, ὡς ἐνδεικτικαὶ π.χ. τοῦ μέλους τῆς κατὰ παράδοσιν ἐκτελέσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὴν αὐθεντίαν τῆς συλλογῆς. Φαίνεται μᾶλλον βέβαιον πὼς ὁ ἐκδότης, διὰ νὰ προσδώσῃ κύρος καὶ αὐθεντίαν εἰς μίαν συλλογὴν ὕμνων τόσον στενῶς συνδεομένην πρὸς τὸ καθιερωμένο ψαλτήριον τοῦ Δαυὶδ, ἀπέδωκε τὴν συλλογὴν εἰς τὸν Σολομώντα. Εἰς τοῦτο τὸν ἐβοήθησε καὶ ἡ σοφολογικὴ χροιά πλείστων Ψλ. Ἡ ὅλη αὕτῃ ἐκδοτικὴ ἐργασία ἀπεσκοπεῖ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ κειμένου κατὰ τὰς λατρευτικὰς συνάξεις τῆς συναγωγῆς τῶν «εὐσεβῶν».

Ποῖοι ἦσαν οἱ «δίκαιοι» ἢ «ὀσίοι» τῶν Ψλ. Σολ. καὶ ποῖαι αἱ βασι- καὶ θέσεις των δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν διὰ μακρῶν ἐδῶ. Ὑπαινίχθημεν ἤδη ὅτι ἔγιναν ἀποτυχοῦσαι ἀπόπειραι συνδέσεως τῶν Ψλ. τούτων μὲ τὸ Qumran. Ἀποτυχοῦσαι, διότι ἀπλὴ σύγκρισις αὐτῶν πρὸς τὴν συλλογὴν τῶν κουμρανικῶν ὕμνων Hodayoth δείχνει περισσότερα τὰ διαφέροντα παρὰ τὰ κοινὰ σημεία. Ὁ ἀποριορισθῶμεν ἐδῶ εἰς τρία μόνον χαρακτηριστικὰ τῶν Ψλ. Σολ. τὰ ὁποῖα καὶ τὴν φυσιογνωμίαν τῶν ψλ. καθεαυτοὺς τονίζουν, ἐμμέσως δὲ παρουσιάζουν καὶ τὴν σχέσιν πρὸς τὸ Qumran καὶ τὴν Κ.Δ.

(α) Ὁ Νόμος δὲν κατέχει εἰς τοὺς Ψλ. Σολ. τὴν κυρίαρχον θέσιν πού εὐρίσκομε εἰς τὸ Qumran καὶ εἰς τὸν Φαρισαϊσμόν τῶν χρόνων τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Παύλου. Τὸ στοιχεῖον αὐτὸ θεωρεῖται σημαντικόν, διότι δείχνει καθαρὰ εἶτε ὅτι ἐδῶ ἔχομε ἕνα θρησκευτικὸν κόμμα, φαρισαϊκῆς χροιάς, ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς ἀλλαχόθεν, ἢ κατ' ἄλλους, τὸ πιθανώτερον, ὅτι ὁ Φαρισαϊσμός ὑπέστη ἐξέλιξιν, καὶ ὅτι σιγὰ-σιγὰ ἐφθάσε εἰς τὸν νομισμόν τῶν χρόνων τῆς Κ.Δ. Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς ἱστορίας, ἐπὶ τῆς ἀσεβοῦς ἱερατικῆς μερίδος εἰδικώτερον, ἢ αὕτῃ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ καθὼς ἐκφράζεται εἰς τὴν πορεία

τῆς ζωῆς· καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ «εὐσεβοῦς» ἢ «πτωχοῦ» ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ «ἀμαρτωλοῦ» ἀφ' ἑτέρου, καὶ ἡ προσδοκία μιᾶς δαυιδικῆς μεσσιανικῆς ἐποχῆς συνιστοῦν τὴν οὐσίαν τῆς θεολογίας αὐτῆς τῆς ομάδος.

(β) Παλαιότεροι συγγραφεῖς, ἀναφερόμενοι εἰς τὸν ψλ. ΙΖ 23-51 ἔκαμαν λόγον περὶ στρατηλάτου-Μεσσία. Ἔτσι, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κειμένου τούτου, ὑποστηρίζεται συχνὰ ὅτι ὁ Φαρισαϊσμός ἀνέμενε Μεσσία στρατηλάτη. Πολὺ σωστὰ παρατηροῦν οἱ νεώτεροι ὅτι ὁ «Χριστὸς Κυρίου» τῶν Ψλ. Σολ. «καθαρίζει» τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τὴν ξένη κυριαρχία, ἀλλὰ τὰ πάντα ἐπιτυγχάνει χάρις εἰς τὴν ἐλπίδα του εἰς τὸν Κύριον καὶ διὰ τοῦ λόγου τοῦ στόματος αὐτοῦ: «οὐ γὰρ ἐλπιεῖ ἐπὶ ἵππον καὶ ἀναβάτην καὶ τόξον οὐδὲ πληθυνεῖ αὐτῷ χρυσίον οὐδὲ ἀργύριον εἰς πόλεμον, καὶ (κατὰ τὴν γραφὴν τοῦ Viteau) πολλοὺς (ἀντὶ «πολλοῖς λαοῖς») οὐ συνάξει, ἐλπίδας εἰς ἡμέραν πολέμου». Τὸ τρίτον ἡμιστ. ἀποδίδει ὁ Viteau ὡς ἐξῆς: «καὶ δὲν θὰ μαζέψῃ μιὰ στρατιά, ἐλπίδες διὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πολέμου. Τὰ ἔθνη θὰ συντρίψῃ διὰ τοῦ λόγου τοῦ στόματος αὐτοῦ». Ἡ εἰκὼν αὐτῇ τοῦ Μεσσία, καθὼς καὶ ἡ ἄνοδος τῶν ἐθνῶν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὁδηγούντων ἐκεῖ τοὺς ἐξησθενημένους ἀπὸ τὰς περιπετειᾶς Ἰουδαίους, διὰ τὰ ἴδουν ἐκεῖ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου, ἐνθυμίζει περισσότερον εἰκόνας ἀπὸ τὸν Δευτεροψηφαῖαν. Αὐτὰ ὅλα προβληματίζουν σχετικῶς πρὸς τὸ ἂν πρέπει νὰ ταυτίσῃ κανεὶς τὴν εἰκόνα τοῦ στρατηλάτου Μεσσία τῶν Ζηλωτῶν τῶν χρόνων τῆς Κ.Δ. πρὸς τὴν φαρισαϊκὴν ἀντίληψιν περὶ Μεσσία.

(γ) Ἡ ἔννοια τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς Ψλ. Σολ. εὐρίσκεται θὰ ἔλεγε κανεὶς εἰς ἕνα σταυροδρόμι. Ἀφ' ἑνὸς τονίζεται ἡ ἱστορικὴ ἀνταπόδοσις τοῦ δικαίου, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ὡς τελικὴ διέξοδος προβάλλεται ἡ μεσσιανικὴ βασιλεία. Ἔτσι ἡ ἱστορία, κατὰ τινὰ τρόπον, γίνεται παράδειγμα ἢ προάγγελος τοῦ τέλους. Τοιοῦτοτρόπως «die Weltgeschichte ist das Weltgericht». Ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ προσέξῃ κανεὶς εἰς τοὺς Ψλ. Σολ. εἶναι ὁ ἔντονος ταξικὸς χαρακτήρ τοῦ διαχωρισμοῦ «δικαίων» καὶ «ἀμαρτωλῶν», ἕνας διαχωρισμός ποὺ δὲν ἔχει τὴν αὐτὴ ἔννοια στὰ Εὐαγγέλια καὶ στὸν Παῦλο. Διότι εἰς μὲν τὰ Εὐαγγέλια αὐτὴ ἡ συνείδησις ὑπεροχῆς τοῦ Φαρισαίου ἐστρέφετο καὶ πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὴν σαδδουκαϊκὴν ἀριστοκρατίαν, καὶ πρὸς τὰ κάτω, δηλ. πρὸς τὸν «ἄχλο, τὸν μὴ εἰδότα τὸν νόμον» (Ἰωάν. 7,49), εἰς δὲ τὸν Παῦλο ἐπρόκειτο μᾶλλον περὶ ἀντιθέσεως τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀποκλειστικότητος πρὸς τὴν οἰκουμενικότητα τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου.

Καὶ μόνον ἐκ τῶν συντόμων τούτων παρατηρήσεων ἀντιλαμβάνεται κανεὶς τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ τοῦ κειμένου, ποὺ προέρχεται εἴτε ἀπὸ κάποιαν παραφυάδα τοῦ φαρισαϊσμοῦ, εἴτε ἐκφράζει ἕνα στάδιον εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ κινήματος αὐτοῦ, προηγούμενον καὶ διάφορον ἐκείνου τὸ ὁποῖον γνωρίζομε ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς Κ.Δ.

Σχετικῶς πρὸς τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον τῆς ἐλληνικῆς μεταφράσεως

τῶν Ψλ. Σολ. μόνον ὑποθέσεις εἶναι δυναταί. Κατὰ τὸν Viteau (σελ. 125-149) ἡ μετάφρασις αὐτῇ πρέπει νὰ ἔγινε περὶ τὸ τέλος τοῦ α' π.Χ. αἰ. εἰς τὴν Αἴγυπτο (Βλ. καὶ παρὰ Denis, σελ. 63).

Βιβλιογραφία: Gray, G.B., The Psalms of Salomon, ἐν R.H. Charles, Ap. and Pseud., σελ. 625 ἔξ. — J. Charlesworth, The Pseudepigrapha and Modern Research, Montana 1976, σελ. 195 ἔξ. — A. — M. Denis, Introduction aux Pseudepigraphes Grecs d' Ancien Testament, Leiden, 1970, σελ. 60 ἔξ.—R. Kittel, Die Psalmen Salomon, ἐν Kautzsch, Pseudepigraphen des A.T., Bd. II, 1900, 127 ἔξ.—J. Viteau, Les Psalmes de Salomon, Introduction, Texte grec et Traduction, Paris, 1911, σελ. 423. — P. Riessler, Altjudisches Schrifttum..., Heidelberg, 3 Aufl, 1975, σελ. 881 ἔξ. 1322-23. — J. Schüpphaus, Die Psalmen Salomos, Leiden, E. J. Brill, 1977. —

B'— KEIMENO KAI SCHOLIA

ΨΑΛΜΟΙ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ

A'

- 1 Ἐβόησα πρὸς κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαι με εἰς τέλος,
πρὸς τὸν θεὸν ἐν τῷ ἐπιθέσθαι ἁμαρτωλούς·
2 ἐξάπινα ἠκούσθη κραυγὴ πολέμου ἐνώπιόν μου·
«εἶπα» Ἐπακούσεται μου, ὅτι ἐπλήσθην δικαιοσύνης.
3 ἐλογισάμην ἐν καρδίᾳ μου ὅτι ἐπλήσθην δικαιοσύνης
ἐν τῷ ἐθηνῆσάι με καὶ πολλὴν γενέσθαι ἐν τέκνοις.
4 ὁ πλοῦτος αὐτῶν διεδόθη εἰς πᾶσαν τὴν γῆν
καὶ ἡ δόξα αὐτῶν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.
5 ὑψώθησαν ἕως τῶν ἀστρων,
εἶπαν Οὐ μὴν πέσωσιν·
6 καὶ ἐξύβρισαν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς αὐτῶν
καὶ οὐκ ἠνεγκαν.

A'. 1. Ὁ ψαλμωδὸς ἐδῶ εἶναι ἡ εὐσεβὴς ἰουδαϊκὴ κοινότης, ἡ καλύτερα, τὸ «φαρισαϊκὸν» κόμμα, ποῦ ὁμιλεῖ ἐξ ὀνόματος τῆς κοινότητος. Ὡς «θλιψίς» περιγράφεται ἡ ἐπίθεσις τῶν Σύρων βασιλέων κατὰ τῆς ἰουδαϊκῆς θρησκείας. Οἱ «ἁμαρτωλοί», λοιπόν, εἶναι αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς. Τὸ «εἰς τέλος», διὰ λόγους ρυθμικοῦς, δέχονται τινες ὡς κακὴ μετάφρασις καὶ τοποθέτησι ὁδηγίας πρὸς τὸν ἀρχιμουσικό. Βλ. π.χ. Ψαλμ. 55 «Εἰς τὸ τέλος, ἐν ὕμνοις...». Εἶναι ὅμως πολὺ πιθανώτερον πὼς ἐδῶ σημαίνει τὴν ἔντασι τῆς θλίψεως. — 2 ἐξ. Ἡ «κραυγὴ πολέμου» εἶναι ἡ μακκαβαϊκὴ Ἐπανάστασις. Μέχρι τέλους τοῦ στιχ. 5 περιγράφεται ἡ μέθη ἐκ τῆς νίκης ἐκείνης καὶ ἐκ τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ ἰουδαϊκοῦ κράτους ὑπὸ τοὺς Ἀσμοναίους. Μετὰ τὴν γνωστὴν σημιτικὴν καὶ ποιητικὴν ὑπερβολὴν ἡ φαρισαϊκὴ κοινότης ὁμιλεῖ, ἐν στιχ. 3, διὰ τὴν δικαιοσύνην της (βλ. Ἡσ. 1,21), καθὼς καὶ διὰ τὰς συνεπειάς, δηλ. τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν αὐξήσει τοῦ πληθυσμοῦ, κατὰ γνήσιο φαρισαϊκὸν θεολογικὸν τρόπον· ὁμοίως, ἐν στιχ. 4, διὰ τὴν φήμην, ἡ ὁποία ἔφερε εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην τὰ περὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς δόξης τῆς ἰουδαϊκῆς ἡγετίδος τάξεως. Ἐν στιχ. 5 τὸ «οὐ μὴ πέσωσιν» εἴτε εἶπαν οἱ ἴδιοι οἱ ὑψωθέντες Ἀσμοναῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι, εἴτε οἱ Ἑθνικοὶ εἶπαν περὶ αὐτῶν. — 6 ἐξ. Τὴν μέθη διὰ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὴν δόξαν ἐκ τῆς νικηφόρου ἐκβάσεως τοῦ πατριωτικοῦ πολέμου καὶ τῆς ἡγεσίας τῆς ἐθνικῆς ἰου-

- 7 αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν ἐν ἀποκρύφοις,
καὶ ἐγὼ οὐκ ᾔδειν·
8 αἱ ἀνομίαι αὐτῶν ὑπὲρ τὰ πρὸ αὐτῶν ἔθνη,
ἐβεβήλωσαν τὰ ἅγια κυρίου ἐν βεβηλώσει.

B'

Ψαλμὸς τῷ Σαλωμων· περὶ Ιερουσαλημ.

- 1 Ἐν τῷ ὑπερηφανεύεσθαι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐν κριῶ κατέβαλε
τείχη ὄχυρά,
καὶ οὐκ ἐκώλυσας.
2 ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου ἔθνη ἀλλότρια,
κατεπατοῦσαν ἐν ὑποδήμασιν αὐτῶν ἐν ὑπερηφανίᾳ,
3 ἀνθ' ὧν οἱ υἱοὶ Ιερουσαλημ ἐμίαναν τὰ ἅγια κυρίου,
ἐβεβηλοῦσαν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ἐν ἀνομίαις.
4 ἔνεκεν τούτων εἶπεν Ἀπορρίψατε αὐτὰ μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ,
οὐκ εὐδοκῶ ἐν αὐτοῖς.
5 τὸ κάλλος τῆς δόξης αὐτῆς ἐξουθενώθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,
ἡτιμώθη ἕως εἰς τέλος.

δαϊκῆς δυναστείας τῶν Ἀσμοναίων διαδέχεται ἡ πικρὰ ἀπογοήτευσις τοῦ κόμματος τῶν εὐσεβῶν: "Ὅταν ἦλθε ἡ εὐημερία, οἱ ἡγέται ἐγίναν ὕβρισταί. Δὲν ἡδυνήθησαν νὰ σηκώσουν τὸ βάρος αὐτῆς τῆς εὐημερίας. — Ἐν στίχ. 7 ἡ εὐσεβὴς κοινότης τῶν Φαρισαίων ὑποστηρίζει ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὰς ἁμαρτίας τῆς σαδδουκαϊκῆς τάξεως, διότι αὐταὶ διεπράττοντο κρυφά, ἐνῶ εἰς τὸν στίχ. 8 ὁμολογεῖ, κάπως ἀντιφατικά, ὅτι αἱ ἀνομίαι τῆς τάξεως αὐτῆς ὑπερέβησαν τὰς ἀνομίας τῆς κατοχῆς τῆς χώρας ἀπὸ τοὺς Σελευκίδας, ἀφοῦ ἐβεβήλωσαν τὸ Ἱερό, τὰς θυσίας, τὰς ἱεράς τελετὰς καὶ τὰ ἱερά ἀντικείμενα. Ἡ βεβήλωσις ἀναφέρεται εἴτε εἰς συγκεκριμένους πράξεις, εἴτε, κατὰ τὸν Viteau, εἰς τὴν τέλεσιν τῶν τῆς λατρείας μετὰ τὴν διάπραξιν πολλῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἀνομιῶν.

*

1. Ἡ ὑπεροψία τῶν Σαδδουκαίων ὑπερέβη κάθε ὄριο. Ὁ ἐχθρὸς συνέτριψε τὰ ὄχυρά τείχη τῆς Ἱερουσαλὴμ διὰ τῆς χρήσεως πολεμικῶν μηχανῶν. Κατὰ τὸν Ἰώσηπο, Ἀρχ. XIV 4,2 ὁ Πομπηΐος ἔφερε ἀπὸ τὴν Τύρο μηχανὰς καὶ ὄργανα, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ πετροβόλους. — 2. Δὲν μνημονεύεται ἐδῶ ἡ εἴσοδος τοῦ Πομπηίου εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων (Ἰωσ., Ἀρχ. XIV 4,4· Ἰουδ. Πολ. I 7,6) ἀλλὰ ἡ βεβήλωσις τοῦ θυσιαστηρίου ἀπὸ τοὺς ρωμαίους στρατιώτας, πού τὸ κατεπάτησαν μὲ τὰ σανδάλια τοὺς παρὰ τὴν διάταξιν τῆς Ἐξ. 3,5. — 4. Ἡ ἔννοια τοῦ «αὐτὰ» εἶναι ἀμφίβολος· πιθανώτατα, σημαίνει «τὰ δῶρα». Ἀντὶ τοῦ «εὐδοκῶ» ἄλλοι προτιμοῦν τὴν γραφὴν «εὐδό-

- 6 οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες ἐν αἰχμαλωσίᾳ πονηρᾷ,
ἐν σφραγίδι ὁ τραχὴλὸς αὐτῶν, ἐν ἐπισήμῳ ἐν τοῖς ἔθνεσιν.
- 7 Κατὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐποίησεν αὐτοῖς,
ὅτι ἐγκατέλιπεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας κατισχυόντων.
- 8 ἀπέστρεψεν γὰρ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ ἐλέους αὐτῶν,
νέον καὶ πρεσβύτην καὶ τέκνα αὐτῶν εἰς ἅπαξ,
ὅτι πονηρὰ ἐποίησαν εἰς ἅπαξ τοῦ μὴ ἀκούειν.
- 9 καὶ ὁ οὐρανὸς ἐβαρυνθῆκεν, καὶ ἡ γῆ ἐβδελύξατο αὐτούς,
ὅτι οὐκ ἐποίησε πᾶς ἄνθρωπος ἐπ' αὐτῆς ὅσα ἐποίησαν.
- 10 καὶ γινώσεται ἡ γῆ τὰ κρίματά σου πάντα τὰ δίκαια, ὁ θεός.
- 11 Ἔστησαν τοὺς υἱοὺς Ἱερουσαλὴμ εἰς ἐμπαιγμὸν ἀντὶ πορνῶν ἐν αὐτῇ·
πᾶς ὁ παραπορευόμενος εἰσεπορεύετο κατέναντι τοῦ ἡλίου.
- 12 ἐνέπαιζον ταῖς ἀνομίαις αὐτῶν καθὰ ἐποιοῦν αὐτοί,
ἀπέναντι τοῦ ἡλίου παρεδειγμάτισαν ἀδικίας αὐτῶν.
- 13 καὶ θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ βέβηλοι κατὰ τὸ κρίμα σου,
ἀνθ' ὧν αὐταὶ ἐμιαίωσαν αὐτὰς ὡς φυρμῶ ἀναμείξεως.
- 14 τὴν κοιλίαν μου καὶ τὰ σπλάγχνα μου πονῶ ἐπὶ τούτοις.
- 15 Ἐγὼ δικαιώσω σε, ὁ θεός, ἐν εὐθύτητι καρδίας,
ὅτι ἐν τοῖς κρίμασίν σου ἡ δικαιοσύνη σου, ὁ θεός.
- 16 ὅτι ἀπέδωκας τοῖς ἁμαρτωλοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν
καὶ κατὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν τὰς πονηρὰς σφόδρα.

δωκεν»=δὲν τοὺς τὰ ἔφερε βολικὰ ἢ λάμψις τῆς δόξης του. — 6. Πρόκειται περὶ τῶν αἰχμαλωτῶν, ποῦ ἔφερε ὁ Πομπήϊος εἰς τὴν Ρώμην. Περὶ τῆς σφραγίδος εἰς τὸν «τραχὴλον» ἔχουν προταθῆ διάφοροι ἐρμηνεῖαι. Κατὰ τὸν Kittel, εἴτε πρόκειται περὶ ἐκφράσεως ὑπερβολῆς, ποῦ σημαίνει τὴν πλήρη δουλικὴ ἐξουθένωσι καὶ τὸν ἀφανισμό εἴτε, κατὰ τὸ βαβυλ. Ταλμ. Sabb. 28, δηλώνει τὴν σφράγισι τοῦ τραχήλου ἢ τοῦ ἐνδύματος τοῦ δούλου διὰ νὰ εἶναι φανερόν τίνος εἶναι ἰδιοκτησία. Τὸ «ἐν ἐπισήμῳ», δηλ. τόπῳ, δηλώνει τὴν Ρώμην, εἴτε, λαμβανόμενον ἐπιρρ. σημαίνει «φανερὸ, ἀμέσως ἀντιληπτόν». — 7 ἐξ. Περιγράφονται δραματικὰ τὰ παθήματα ὅλων τῶν τάξεων ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴ κατὰκτησι. Τὸ ὑποκ. τῶν ρημ. δὲν εἶναι πάντοτε σαφῶς καθωρισμένο, ἀλλὰ τὸ γενικὸ νόημα εἶναι φανερό. Ἐν στίχ. 11 τὸ «ἀντὶ πορνῶν» (=ἐξ αἰτίας τῶν πορνῶν) μερικοὶ ἀντικαθιστοῦν μὲ τὸ πλεον. ἀφρημένον «ἀντὶ τῶν πορνειῶν». — 12 ἐξ. καὶ ἡ στίξις εἶναι ἄβεβαια, καὶ τὸ ὑποκ. τῶν ρημ. δὲν εἶναι πάντοτε σαφές. «Κατέναντι ἡλίου» (βλ. Ἀριθ. 25,4· Β' Βασ. 12,11· 12)= «μέρα μεσημέρι». Ἡ ἐκφρασις «καθὰ ἐποιοῦν αὐτοί...» σημαίνει εἴτε «ὅπως οἱ ἴδιοι συνήθιζαν νὰ κάνουν», εἴτε: «ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι συνήθιζαν νὰ κάνουν, οἱ Ἕθνη-κοί, εἰς ἀνταπόδοσι, ἀπεκάλυψαν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀνομία τῶν Ἰουδαίων». —

- 17 ἀνεκάλυψας τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, ἵνα φανῇ τὸ κρῖμα σου,
ἐξήλειψας τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς.
18 ὁ θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ οὐ θανατάσει πρόσωπον.
19 Ὡνειδίσαν γὰρ ἔθνη Ἱερουσαλημ ἐν καταπατήσει,
κατεσπάσθη τὸ κάλλος αὐτῆς ἀπὸ θρόνον δόξης.
20 περιεζώσατο σάκκον ἀντὶ ἐνδύματος εὐπρεπείας,
σχοινίον περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἀντὶ στεφάνου.
21 περιείλατο μίτραν δόξης, ἣν περιέθηκεν αὐτῇ ὁ θεός·
ἐν ἀτιμίᾳ τὸ κάλλος αὐτῆς, ἀπερρίφη ἐπὶ τὴν γῆν.
22 Καὶ ἐγὼ εἶδον καὶ ἐδεήθην τοῦ προσώπου κυρίου καὶ εἶπον
Ἰκάνωσον, κύριε, τοῦ βαρύνεσθαι χεῖρά σου ἐπὶ Ἱερουσαλημ
ἐν ἐπαγωγῇ ἐθνῶν·
23 ὅτι ἐνέπαιξαν καὶ οὐκ ἐφείσαντο ἐν ὀργῇ καὶ θυμῷ μετὰ μηνίσεως·
καὶ συντελεσθήσονται, ἐὰν μὴ σύ, κύριε, ἐπιτιμῆσης αὐτοῖς ἐν ὀργῇ σου.
24 ὅτι οὐκ ἐν ζήλει ἐποίησαν, ἀλλ' ἐν ἐπιθυμίᾳ ψυχῆς
ἐκχέαι τὴν ὀργὴν αὐτῶν εἰς ἡμᾶς ἐν ἀρπάγματι.
25 μὴ χρονίσῃς ὁ θεός, τοῦ ἀποδοῦναι αὐτοῖς εἰς κεφαλάς,
τοῦ εἰπεῖν τὴν ὑπερηφανίαν τοῦ δράκοντος ἐν ἀτιμίᾳ.
26 Καὶ οὐκ ἐχρόνισα ἕως ἔδειξέν μοι ὁ θεὸς τὴν ὕβριν αὐτοῦ,
ἐκκεκεντημένον ἐπὶ τῶν ὀρέων Αἰγύπτου
ὑπὲρ ἐλάχιστον ἐξουδενωμένον ἐπὶ γῆς καὶ θαλάσσης·

17. «ἐν θυμῷ ἀναμείξεως» δηλώνει εἴτε αἰμομιξία (Η' 10) εἴτε ἄλλου εἶδους μὴ κατὰ φύσιν ἱκανοποίησι τοῦ φύλου. Ὁ Ψαλμωδὸς ἐκφράζει τὸν πόνο μαζὶ καὶ τὴν ἱκανοποίησίν του διὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς δικαίας ὀργῆς τοῦ Θεοῦ κατὰ τῆς ἀνομίας τῶν συμπατριωτῶν του. Ὁ Θεός, ὡς δίκαιος κριτὴς «οὐ θανατάσει πρόσωπον»=δὲν χαρίζεται σὲ πρόσωπα λόγῳ τῆς θέσεώς των. — Ἐν στίχ. 19-21 περιγράφεται, πάντοτε μὲ ποιητικὴ ὑπερβολή, πῶς τὴν προηγούμενην δόξαν τῆς Ἱερουσαλὴμ διεδέχθη ἡ ἀτίμωσις. — Ἀπὸ τοῦ στίχ. 22 ἔξ. ὁ Ψλ. ζητεῖ παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ στρέψῃ τώρα τὴν ὀργὴν του καὶ κατὰ τῶν Ἑθνῶν. Ὁ Θεὸς ἐτιμώρησε τοὺς «ἁμαρτωλοὺς» τοῦ Ἰσραὴλ «ἐν ἐπαγωγῇ ἐθνῶν» καὶ αὐτὰ τὸν ἐξουθένωσαν «ἐν ὀργῇ καὶ θυμῷ μετὰ μηνίσεως», δηλ. μὲ τρομερὸ μένος. «Καὶ συντελεσθήσονται»=δὲν θ' ἀφίσουν τίποτε. «Ἐν ἐπιθυμίᾳ ψυχῆς»=ἀπὸ πάθος, ὅχι ἀπὸ ζῆλο διὰ τὴν δικαιοσύνην. «Ἐν ἀρπάγματι», δηλ. μὲ τὴν ἀρπαγὴ καὶ τὴν κατάσχεσιν τῶν περιουσιῶν. «Εἰς κεφαλάς»=ἐπὶ τῶν κεφαλῶν. «Καὶ εἰπεῖν»: ἄλλοι προτείνουν «ἰδεῖν», «εἶκειν» ἢ «τρέπειν» ἢ «ρίπτειν». Τὸ νόημα εἶναι σαφές: ἀφορᾷ εἰς τὸν Πομπηῖον, τοῦ ὁποῦ ζητεῖται ἡ ἀτίμωσις, ὀνομάζεται δὲ «δράκων» ὅπως ὁ Ναβουχοδονόσορ παρ' Ἱερεμῖα 2,34. Βλ. καὶ Ἰεζ. 29,3· 30,2.— Ἀπὸ τοῦ στίχ. 26 ἔξ. περιγράφεται τὸ τραγικὸ τέλος τοῦ Πομπηίου. Δὲν ἐπρόλαβε ὁ Ψλ. νὰ τελειώσῃ τὸ αἵτημά

- 27 τὸ σῶμα αὐτοῦ διαφερόμενον ἐπὶ κυμάτων ἐν ὕβρει πολλῇ,
καὶ οὐκ ἦν ὁ θάπτων,
ὅτι ἐξουθένωσεν αὐτὸν ἐν ἀτιμίᾳ.
- 28 Οὐκ ἐλογίσατο ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν,
καὶ τὸ ὕστερον οὐκ ἐλογίσατο.
- 29 εἶπεν Ἐγὼ κύριος γῆς καὶ θαλάσσης ἔσομαι·
καὶ οὐκ ἐπέγνων ὅτι ὁ θεὸς μέγας,
κραταιὸς ἐν ἰσχύϊ αὐτοῦ τῇ μεγάλῃ.
- 30 αὐτὸς βασιλεὺς ἐπὶ τῶν οὐρανῶν
καὶ κρίνων βασιλεὺς καὶ ἀρχάς
- 31 ὁ ἀνιστῶν ἐμὲ εἰς δόξαν
καὶ κοιμίζων ὑπερηφάνους εἰς ἀπώλειαν αἰῶνος ἐν ἀτιμίᾳ,
ὅτι οὐκ ἔγνωσαν αὐτόν.
- 32 Καὶ νῦν ἴδετε, οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς, τὸ κρῖμα τοῦ κυρίου,
ὅτι μέγας βασιλεὺς καὶ δίκαιος κρίνων τὴν ὑπ' οὐρανόν.
- 33 εὐλογεῖτε τὸν θεόν, οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον ἐν ἐπιστήμῃ,
ὅτι τὸ ἔλεος κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν μετὰ κρίματος
- 34 τοῦ διαστεῖλαι ἀνὰ μέσον δικαίου καὶ ἁμαρτωλοῦ
ἀποδοῦναι ἁμαρτωλοῖς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν
- 35 καὶ ἐλεῆσαι δίκαιον ἀπὸ ταπεινώσεως ἁμαρτωλοῦ
καὶ ἀποδοῦναι ἁμαρτωλῶ ἅνθ' ὃν ἐποίησεν δίκαιον.
- 36 ὅτι χρηστός ὁ κύριος τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ὑπομονῇ
ποιῆσαι κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ
παρεστάναι διὰ παντὸς ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν ἰσχύϊ.
- 37 εὐλογητὸς κύριος εἰς τὸν αἰῶνα ἐνώπιον δούλων αὐτοῦ.

του, καὶ ὁ Θεὸς ἀνταπεκρίθη. Κατὰ τὸ Δίωνα Κάσσιο, ὁ Πομπήϊος, μετὰ τὴν ἡττα εἰς τὰ Φάρσαλα, κατέφυγε εἰς τὴν Αἴγυπτο, ὅπου «πρὸς τῷ Κασσίῳ ὄρει», πλησίον τοῦ Πηλουσίου, ἐφονεύθη. «Ἵπὲρ ἐλάχιστον»=ἐλογαριάσθηκε πιδ μικρὸς ἀπὸ τὸν πιδ. μικρό. Κατὰ τὸν Πλούταρχο, ἀφοῦ τὸ σῶμα τοῦ Πομπηίου ἔμεινε ἀκέφαλο ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἄταφο, τελικῶς ἀπετεφρώθη ἐπὶ σωροῦ δοκῶν, πὺλ περισυνέλεξαν ἀπὸ τὴν ἀκτὴ. Ἐν στίχ. 30 «καὶ ἀρχάς»=καὶ ἄρχοντας. Ἐν στίχ. 31 «...καὶ κοιμίζων...»=ὁ Θεὸς εἶναι πὺλ κατεβάξει τοὺς ὑπερηφάνους ἀπὸ τὸ ὕψος των καὶ τοὺς στέλλει νὰ κοιμηθοῦν κάτω εἰς τὴν γῆ τὸν αἰῶνιον ὕπνο. Ἐν στίχ. 33 «...ἐν ἐπιστήμῃ»=μὲ σοφία, καὶ «...μετὰ κρίματος»=μὲ δικαιοσύνη. — Ἐν στίχ. 34 ἐξ. ὁ Ψλ. ζητεῖ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀνταπόδοσι τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, δικαιοσύνην ἐν τῇ πράξει. «Παρεστάναι διὰ παντὸς ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν ἰσχύϊ»=ὥστε νὰ παραμένουν διὰ παντὸς ἐνώπιόν του δυνατοί. — Εἶναι προφανές ὅτι ὁ ψλ. αὐτὸς ἔχει γραφῇ ὀλίγο μετὰ τὸ 48 π.Χ.

Γ'

Ψαλμὸς τῷ Σαλωμων· περὶ δικαίων.

- 1 Ἵνα τί ὑπνοῖς, ψυχή, καὶ οὐκ εὐλογεῖς τὸν κύριον;
ὕμνον καινὸν ψάλατε τῷ θεῷ τῷ αἰνετῷ.
- 2 ψάλλε καὶ γρηγόρησον ἐπὶ τὴν γρηγόρησιν αὐτοῦ,
ὅτι ἀγαθὸς ψαλμὸς τῷ θεῷ ἐξ ἀγαθῆς καρδίας.
- 3 δίκαιοι μνημονεύουσιν διὰ παντὸς τοῦ κυρίου,
ἐν ἐξομολογήσει καὶ δικαιώσει τὰ κρίματα κυρίου.
- 4 οὐκ ὀλιγορήσει δίκαιος παιδευόμενος ὑπὸ κυρίου,
ἢ εὐδοκία αὐτοῦ διὰ παντὸς ἔναντι κυρίου.
- 5 Προσέκοπεν ὁ δίκαιος καὶ ἐδικαίωσεν τὸν κύριον,
ἔπescen καὶ ἀποβλέπει τί ποιήσει αὐτῷ ὁ θεός,
ἀποσκοπεύει ὅθεν ἥξει σωτηρία αὐτοῦ.
- 6 ἀλήθεια τῶν δικαίων παρὰ θεοῦ σωτήρος αὐτῶν,
οὐκ ἀλλίξεται ἐν οἴκῳ δικαίου ἀμαρτία ἐφ' ἀμαρτίαν·
- 7 ἐπισκέπτεται διὰ παντὸς τὸν οἶκον αὐτοῦ ὁ δίκαιος
τοῦ ἐξάραι ἀδικίαν ἐν παραπτώματι αὐτοῦ.
- 8 ἐξιλάσατο περὶ ἀγνοίας ἐν νηστείᾳ καὶ ταπεινώσει ψυχῆς αὐτοῦ,
καὶ ὁ κύριος καθαρίζει πᾶν ἄνδρα ὅσιον καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ.
- 9 Προσέκοπεν ἀμαρτωλὸς καὶ καταρᾶται ζωὴν αὐτοῦ,
τὴν ἡμέραν γενέσεως αὐτοῦ καὶ ὠδῖνας μητρὸς.

Ἡ ἐπιγραφή τοῦ ψλ. δηλώνει σὰν θέμα τὸ «περὶ δικαίων». Εἰς τὴν πραγματικότητα πρόκειται περὶ τοῦ τέλους τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων. Μετὰ τὰ ἀρχικὰ ἐν στίχ. 1-2, περιγράφεται ἡ στάσις τῶν δικαίων ἔναντι τοῦ Θεοῦ ἐν στίχ. 3-10, καὶ ἡ στάσις τῶν ἀμαρτωλῶν ἐν στίχ. 11-15, ἐνῷ ὁ τελικὸς στίχ. 16 δηλώνει τὸ ἀντίθετο τέλος τῶν μὲν καὶ τῶν δέ.

Χτυπητὸ χαρακτηριστικὸ αὐτοῦ τοῦ ψλ. εἶναι ἡ ἐναλλαγή τοῦ ἐνικ. καὶ τοῦ πληθ. ἀριθμοῦ. Ἔχει τοῦτο σχέσι μετὰ τὸ ἰδιαιτέρο ὕφος τοῦ σ., ἢ μετὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ σ. ἀσχολεῖται μετὰ ομάδες ποὺ ἔχουν ἀρχηγούς, ἢ, τέλος πάντων, ἐκφράζονται εἰς τὸν τύπον τοῦ δικαίου ἢ μία, εἰς τὸν τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἢ ἄλλη; Ὅπως παρατηρεῖ ὁ Kittel, πρόκειται καὶ ἐδῶ περὶ τῆς γνωστῆς ἐκ τοῦ συνόλου τῶν Ψλ. Σολ. ἀντιθέσεως μεταξὺ Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. Ἐπὶ τῇ βάσει, μάλιστα, τῶν γνωστῶν εἰς ἡμᾶς περὶ τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ ἀσώτου βίου Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἰανναίου (Ἰωσ., Ἀρχ. XIV 14,2· 15,5· 13,5), ἐρευνηταὶ τινες πιστεύουν ὅτι εἰς αὐτὸν ἀναφέρονται τὰ ἐν στίχ. 9 ἐξ. Κανεὶς ἄλλος ἀσμοναῖος ἡγεμὼν δὲν κατεδίωξε τόσο τοὺς Φαρισαίους καὶ κανεὶς

- 10 προσέθηκεν ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίας τῇ ζωῇ αὐτοῦ.
ἔπεσεν, ὅτι πονηρὸν τὸ πτώμα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀναστήσεται.
11 ἡ ἀπώλεια τοῦ ἁμαρτωλοῦ εἰς τὸν αἰῶνα,
καὶ οὐ μνησθήσεται, ὅταν ἐπισκέπτηται δίκαιους.
12 αὕτη ἡ μερὶς τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς τὸν αἰῶνα.
οἱ δὲ φοβούμενοι τὸν κύριον ἀναστήσονται εἰς ζωὴν αἰώνιον,
καὶ ἡ ζωὴ αὐτῶν ἐν φωτὶ κυρίου καὶ οὐκ ἐκλείπει ἔτι.

ἄλλος δὲν ἐμισήθη περισσότερο ἀπ' αὐτούς. Εἰς τὴν περίπτωσι αὕτη ὁ ψλ. δύναται νὰ ἔχει συντεθῇ περὶ τὸ 80 π.Χ. Ὅλα ὅμως αὐτὰ ἰσχύουν περιπτοῦ καὶ διὰ τὴν περίοδο τοῦ Ἀριστοβούλου II (66-63)· οἱ στίχ. 11 ἐξ. ταιριάζουν εἰς τὴν περίπτωσί του. Εἰς τὴν τελευταία αὕτη περίπτωσι, ὁ ψλ. πρέπει νὰ ἐγράφη ὀλίγο μετὰ τὸ 63 μ.Χ. Τοῦτο δέχεται καὶ ὁ Viteau διὰ τὸν ψλ. Γ', ὅπως καὶ διὰ τοὺς ψλ. ΙΓ', ΙΔ', ΙΕ'. Σημειώνει ὅμως ὅτι, ἂν δεχθῇ κανεὶς τὸν ψλ. Γ' ὡς καθαρῶς ἡθικό, διδακτικὸ καὶ προφητικόν, τότε πρέπει νὰ τὸν συσχετίσῃ μᾶλλον πρὸς τοὺς ψλ. Δ' καὶ ΙΒ' καὶ τὴν περίοδο μεταξὺ 69-63.

Ὁ ἀναγνώστης ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἓνα μέρος τοῦλάχιστον τῶν προβλημάτων ποὺ θίγονται παραπάνω σχετίζονται, ὅχι μόνον ἐδῶ ἀλλ' εἰς τοὺς πλείστους ἐκ τῶν ΙΗ' ψλ., πρὸς τὴν ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ ἔβρ. κειμένου μετάφρασι εἰς τὴν ἑλληνικήν.

Ἐπὶ μέρους παρατηρήσεις: Ἐν στίχ. 2 «ἐπὶ τὴν γρηγόρησιν αὐτοῦ» = ἄγρυπνοι ἐνώπιον αὐτοῦ (Viteau), εἰς τὴν ὑπηρεσία του (Kittel), ἐνώπιον τῆς ἐγέρσεως αὐτοῦ (Gray). — Ἐν στίχ. 3 «ἐν ἐξομολογήσει καὶ δικαιοῦσαι τὰ κρίματα κυρίου» = ἀναγνωρίζουν τὰς κρίσεις του δικαίας, μετ' εὐχαριστίας διακηρύττουν τὸ δίκαιον τῶν κριμάτων τοῦ Κυρίου. — Ἐν στίχ. 4 «οὐκ ὀλιγωρήσει...» = δὲν περιφρονεῖ, δὲν ὑποτιμᾷ. — Στίχ. 6 «ἀλήθεια τῶν...» = ἡ εὐστάθεια, ἡ ἐμμονὴ εἰς τὴν δικαιοσύνην. — Στίχ. 7 «ἐπισκέπτεται διὰ παντός...» = ἐρευνᾷ συνεχῶς τὸν οἶκον του διὰ νὰ ἐξαλείψῃ κάθε ἀδικία προελθοῦσα ἐκ πλάνης. — Στίχ. 8 «ἐξιλίσσατο...» = κάμνει ἐξίλασμά ὑπὲρ τῶν ἐξ ἀγνοίας ἁμαρτιῶν του διὰ τῆς νηστείας καὶ τῆς ταπεινώσεως τῆς ψυχῆς του. — Στίχ. 10 «...τῇ ζωῇ του» = κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του «... ὅτι πονηρὸν τὸ πτώμα αὐτοῦ» = πολὺ ἄσχημη εἶναι ἡ πτώσις του. — Στίχ. 11 «...καὶ οὐ μνησθήσεται...» = καὶ δὲν θὰ τὸν θυμηθῇ κανεὶς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως, ὅταν θὰ ἀναζητηθοῦν (ἀπὸ τὸν Θεὸν) οἱ δίκαιοι. — Στίχ. 12 «...ἐν φωτὶ κυρίου...» = καὶ ἡ ζωὴ των θὰ εἶναι μέσα εἰς τὸ φῶς τοῦ Κυρίου, καὶ δὲν θὰ τελειώσῃ ποτέ. Διὰ τὴν συσχέτισιν Ἀναστάσεως καὶ Φωτὸς βλ. ἐπίσης Ματθ. 25,31-46· Ἰω. 3,15· 16· 8,12· Α' Ἰω. 1,5· Α' Κορ. 15,50-53· Ἀποκ. 21,23-22,5.

Δ'

Διαλογὴ τοῦ Σαλωμων· τοῖς ἀνθρωπαρέσκοις.

- 1 Ἴνα τί σύ, βέβηλε, κάθησαι ἐν συνεδρίῳ δσίων
καὶ ἡ καρδιά σου μακρὰν ἀφέστηκεν ἀπὸ τοῦ κυρίου
ἐν παρανομίαις παροργίζων τὸν θεὸν Ἰσραήλ;
- 2 περισσὸς ἐν λόγοις, περισσὸς ἐν σημειώσει ὑπὲρ πάντας,
ὁ σκληρὸς ἐν λόγοις κατακρύβηται ἁμαρτωλοὺς ἐν κρίσει·
- 3 καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐν πρώτοις ἐπ' αὐτὸν ὡς ἐν ζήλει,
καὶ αὐτὸς ἔνοχος ἐν ποικιλίᾳ ἁμαρτιῶν καὶ ἐν ἀκρασίαις.

Ἡ ἐπιγραφή τοῦ ψλ. δηλώνει κριτικὴ ἀποστροφή τοῦ Ψλ. κατὰ τῶν ὑποκριτῶν, μελῶν τοῦ Συνεδρίου, ποὺ προσπαθοῦν νὰ παραστήσουν τὸν δίκαιο εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Αἱ βαρύταται ἐκφράσεις ποὺ ἐκτοξεύονται, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰς ὠρισμένα πρόσωπα ἐν στίχ. 1-5, ὡδήγησαν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι καὶ ἐδῶ πρόκειται εἴτε περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰανναίου (βλ. Ἰωσ., Ἀρχ. XIV 14,2) εἴτε περὶ τοῦ Ἀριστοβούλου Β'. Καὶ ἐδῶ ἐμφανίζεται ἡ γνωστὴ διαμάχη, θρησκευτικὴ καὶ κοινωνικὴ, μεταξὺ τῶν τάξεων τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. Δύο πράγματα ἐπισημαίνονται εἰς τὴν ἀντίθεσιν αὐτή. (α) Ὡς δικασταί, οἱ Σαδδουκαῖοι ἄρχοντες ἦσαν ἀμείλικτοι ἐναντὶ τῶν κατωτέρων τάξεων (βλ. καὶ Ἰωσ., Ἀρχ. XX 9,1) κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν μετριοπάθειαν τῶν Φαρισαίων (Αὐτόθι, XIII 10,6). (β) Ἐνῶ εἰς τὰ Εὐαγγέλια ἐμφανίζεται ὡς παροϊμώδης ἡ ὑποκρισία τῶν Φαρισαίων, διότι εἰς τὸ μεταξὺ μία μερὶς τοῦλάχιστον φαρισαϊκῆ εἶχε ἀνέβει κοινωνικῶς ἄρκετὰ ὑψηλά, ἐδῶ, εἰς τὰ χρόνια τῶν ἀγώνων τοῦ «φαρισαϊκοῦ» κόμματος διὰ τὰς ἀρχάς του, ἡ ὑποκρισία ἀποτελεῖ τὸ κύριο χαρακτηριστικὸν τῆς πλουσίας ἱερατικῆς τάξεως τῶν Σαδδουκαίων. Ὁ ψλ. ἐπιτίθεται μετὰ βιαιότητος κατὰ τοῦ ὑποκριτοῦ καὶ ἀδίκου δικαστοῦ, ἀσπλάχνου διὰ τοὺς ἄλλους, ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶναι διεφθαρμένος καὶ χωρὶς ὅρια κακοήθης. Κατὰ τὸν Viteau, οἱ συγκεκριμένοι ὑπαινιγμοὶ τοῦ διὰ λειτουργοὺς τῆς τάξεως τῶν «ἁμαρτωλῶν», ποὺ κατέχουν τὴν ἐξουσίαν, ἀναφέρονται εἰς τὴν περίοδον τοῦ Ἀριστοβούλου (69-64), τότε ποὺ οἱ Σαδδουκαῖοι ἐκυριάρχουν εἰς τὰ διοικητικὰ καὶ δικαστικὰ συμβούλια (σελ. 41). Ὡς στόχος τῆς θρησκευτικῆς ὑποκρισίας τοῦ Σαδδουκαίου προσδιορίζεται ἐδῶ εἴτε ἡ γυναῖκα τοῦ ἀπλοῦ ἀνθρώπου εἴτε ἡ περιουσία του.

Παρατηρήσεις εἰς τὰ ἐπὶ μέρος: Στίχ. 1-5 «...περισσὸς ἐν σημειώσει» =κάνει ὅ,τι μπορεῖ μὲ τὸ παραπάνω διὰ νὰ γίνῃ αἰσθητὴ ἡ παρουσία του, ξεπερνάει ὅλους εἰς χειρονομίας. «καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ...»=καὶ κατὰ τὴν ψηφοφορίαν πρῶτον ὑψώνεται τὸ χεῖρ του ἐναντίον τοῦ ὑποδίκου ἀπὸ ζῆλον δῆθεν διὰ

- 4 οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πᾶσαν γυναῖκα ἄνευ διαστολῆς,
 ἢ γλῶσσα αὐτοῦ ψευδὴς ἐν συναλλάγματι μεθ' ὅρκου.
 5 ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἀποκρύφοις ἁμαρτάνει ὡς οὐχ ὁρώμενος,
 ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ λαλεῖ πάση γυναικὶ ἐν συνταγῇ κακίας
 ταχὺς εἰσόδῳ εἰς πᾶσαν οἰκίαν ἐν ἰλαρότητι ὡς ἄκακος.
 6 Ἐξάραι ὁ θεὸς τοὺς ἐν ὑποκρίσει ζῶντας μετὰ δόσιων,
 ἐν φθορᾷ σαρκὸς αὐτοῦ καὶ πενίᾳ τὴν ζωὴν αὐτοῦ.
 7 ἀνακαλύψαι ὁ θεὸς τὰ ἔργα ἀνθρώπων ἀνθρωπαρέσκων,
 ἐν καταγέλῳ καὶ μυκτηρισμῷ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
 8 καὶ δικαιώσασαν ὅσοι τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ αὐτῶν
 ἐν τῷ ἐξαίρεσθαι ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ προσώπου δικαίου,
 ἀνθρωπάρεσκον λαλοῦντα νόμον μετὰ δόλου.
 9 καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐπ' οἶκον ἀνδρὸς ἐν εὐσταθείᾳ
 ὡς ὄφρις διαλύσαι σοφίαν ἀλλήλων ἐν λόγοις παρανόμων.
 10 οἱ λόγοι αὐτοῦ παραλογισμοὶ εἰς προᾶξιν ἐπιθυμίας ἀδίκου,
 οὐκ ἀπέστη, ἕως ἐνίκησεν σκορπίσαι ὡς ἐν ὄρφανίᾳ.
 11 καὶ ἠρήμωσεν οἶκον ἔνεκεν ἐπιθυμίας παρανόμου,
 παρελογίσατο ἐν λόγοις, ὅτι οὐκ ἔστιν ὄρῳ καὶ κρίνων.
 12 ἐπλήσθη ἐν παρανομίᾳ ἐν ταύτῃ,
 καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπ' οἶκον ἕτερον
 ὀλεθρεῦσαι ἐν λόγοις ἀναπτερώσεως.

τὸ δίκαιο. «...ἐν συναλλάγματι μεθ' ὅρκου»=εἰς συναλλαγὰς συναπτομένας μεθ' ὅρκου. «...ἐν ὀφθαλμοῖς... κακίας»=μὲ τὰ μάτια ἐκφράζει σὲ κάθε γυναῖκα τὴν κακὴν του πρόθεσι. «...ἐν ἰλαρότητι ὡς ἄκακος»=μὲ χαρούμενη διάθεσι σὰν ἀπονήρευτος.

Στίχ. 6-22. Πρόκειται περὶ σειρᾶς εὐχῶν, ἀπευθυνομένων πρὸς τὸν Θεό, ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως περὶ ἁρῶν κατὰ τοῦ κόμματος τῶν Σαδδουκαίων.— Στίχ. 6 «...ἐν φθορᾷ σαρκὸς...»=μὲ ἀσθένειες τοῦ σώματος καὶ μὲ τὴν φτώχεια.— Στίχ. 8 «καὶ δικαιώσασαν...»=ἔτσι ὥστε νὰ ἀναγνωρίσουν οἱ ὅσοι τὸ δίκαιο τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ τους. — Στίχ. 9 «...ἀνδρὸς ἐν εὐσταθείᾳ... παρανόμων»=τὸ σπίτι τοῦ ἡσυχου ἀνθρώπου ἢ τὸ σπίτι τοῦ ἀνθρώπου ποὺ καλοστέκεται, σὰν τὸ φίδι, γιὰ νὰ καταστρέψῃ τὴν φρονιμάδα τοῦ ἄλλου μὲ τὴν γλῶσσα τῶν ἀσεβῶν παραβατῶν τοῦ νόμου.— Στίχ. 10=οἱ λόγοι του εἶναι ἀπατηλοὶ ὥστε νὰ πετυχαίνουν τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἀδίκου ἐπιθυμίας του. Δὲν σταματᾷ ἕως ὅτου ἐπιτύχῃ νὰ διαλύσῃ αὐτὸ τὸ σπίτι, ὅπως διαλύεται ἓνα σπίτι, ὅταν ἀποθάνουν οἱ γονεῖς καὶ μένουν τὰ παιδιὰ ὀρφανά. — Στίχ. 12 «ἐπλήσθη...»=μόλις χορτάσῃ ἀπὸ ἀνομία μὲ τὸ ἓνα σπίτι, τὰ μάτια του στρέφονται πρὸς τὸ ἄλλο, διὰ νὰ καταστρέψουν μὲ λόγους ποὺ δίνουν

- 13 οὐκ ἐμπίπλεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ὡς ἄδης ἐν πᾶσι τούτοις.
 14 Γένοιτο, κύριε, ἡ μερὶς αὐτοῦ ἐν ἀτιμίᾳ ἐνώπιόν σου,
 ἡ ἔξοδος αὐτοῦ ἐν στεναγμοῖς καὶ ἡ εἵσοδος αὐτοῦ ἐν ἄρᾳ.
 15 ἐν ὁδύναις καὶ πενίᾳ καὶ ἀπορίᾳ ἡ ζωὴ αὐτοῦ, κύριε,
 ὁ ὕπνος αὐτοῦ ἐν λύπαις καὶ ἡ ἐξέγερσις αὐτοῦ ἐν ἀπορίαις.
 16 ἀφαιρεθεὶς ὕπνος ἀπὸ κροτάφων αὐτοῦ ἐν νυκτί,
 ἀποπέσοι ἀπὸ παντός ἔργου χειρῶν αὐτοῦ ἐν ἀτιμίᾳ.
 17 κενὸς χερσὶν αὐτοῦ εἰσέλθοι εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,
 καὶ ἐλλιπὴς ὁ οἶκος αὐτοῦ ἀπὸ παντός, ὃς ἐμπλήσει ψυχὴν αὐτοῦ.
 18 ἐν μονώσει ἀτεκνίας τὸ γῆρας αὐτοῦ εἰς ἀνάλημψιν.
 19 Σκορπισθεῖσαν σάρκες ἀνθρωπαρέσκων ὑπὸ θηρίων,
 καὶ ὅσα παρανόμων κατέναντι τοῦ ἡλίου ἐν ἀτιμίᾳ.
 20 ὀφθαλμοὺς ἐκκόψαισαν κόρακες ὑποκρινομένων,
 ὅτι ἡρέμωσαν οἶκους πολλοὺς ἀνθρώπων ἐν ἀτιμίᾳ
 καὶ ἐσκορπισαν ἐν ἐπιθυμίᾳ
 21 καὶ οὐκ ἐμνήσθησαν θεοῦ
 καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸν θεὸν ἐν ἁπασὶ τούτοις
 καὶ παρώργισαν τὸν θεὸν καὶ παρώξυναν.
 22 ἐξάραι αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γῆς,
 ὅτι ψυχὰς ἀκάκων παραλογισμῷ ὑπεκρίνοντο.
 23 Μακάριοι οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον ἐν ἀκακίᾳ αὐτῶν·
 ὁ κύριος ῥύσεται αὐτοὺς ἀπὸ ἀνθρώπων δολίων καὶ ἁμαρτωλῶν
 καὶ ῥύσεται ἡμᾶς ἀπὸ παντός σκανδάλου παρανόμου.
 24 ἐξάραι ὁ θεὸς τοὺς ποιοῦντας ἐν ὑπερηφανίᾳ πᾶσαν ἀδικίαν,
 ὅτι κριτὴς μέγας καὶ κραταῖος κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν δικαιοσύνῃ.
 25 γένοιτο, κύριε, τὸ ἔλεός σου ἐπὶ πάντα τοὺς ἀγαπῶντάς σε.

πτερὰ (εἰς τὴν ἐπιθυμίᾳ), ἢ, κατὰ τὸν Viteau, μὲ παραπλανητικούς λόγους.—
 Στίχ. 14 «ἡ ἔξοδος... ἡ εἵσοδος»=ὁλόκληρη ἡ ζωὴ του, ἢ ἄς φεύγῃ ἀπὸ τὸ σπίν-
 τι τοὺς στενάζοντας κι' ἄς ἐπιστρέφῃ καταραμένος. — Στίχ. 15 «...ἐν ἀπο-
 ρίαις»=μὲ περιπλοκές, ἢ μὲ ἀγωνίες. — Στίχ. 16 «ἀποπέσει...»=ἄς ἀποτύχῃ
 ντροπιασμένος σὲ κάθε ἔργο τοῦ θὰ ἀναλάβῃ. — Στίχ. 18 «...εἰς ἀνάλημψιν»=
 μέχρι τοῦ θανάτου. — Στίχ. 19 «...κατέναντι τοῦ ἡλίου ἐν ἀτιμίᾳ»=ἀτιμα-
 σμένα εἰς τὴν θέα τοῦ ἡλίου, καὶ (στίχ. 20α) οἱ κόρακες ἄς βγάλουν τὰ μάτια
 τῶν ὑποκριτῶν.—Στίχ. 22 «...ὅτι ψυχὰς... ὑπεκρίνοντο»=διότι μὲ τὰ σοφί-
 σματὰ τοὺς ἐξηπάτησαν τὰς ψυχὰς τῶν ἀθῶων.

Στίχ. 23-25. Ὁ μακαρισμὸς τῶν δικαίων (Φαρισαίων). Στίχ. 23
 «...ἀπὸ σκανδάλου παρανόμου»=ἀπὸ τρικλοποδιᾶ ἀσεβοῦς ἀνθρώπου.

Δὲν χρειάζεται νὰ σημειώσῃ κανεὶς τὸ ἀβυσσαλέο μῖσος μεταξὺ τῶν

Ε'

Ψαλμός τῷ Σαλωμων.

- 1 Κύριε ὁ θεός, αἰνέσω τῷ ὀνόματί σου ἐν ἀγαλλιάσει,
ἐν μέσῳ ἐπισταμένων τὰ κρίματά σου τὰ δίκαια·
2 ὅτι σὺ χρηστὸς καὶ ἐλεήμων, ἡ καταφυγὴ τοῦ πτωχοῦ·
ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς σέ μὴ παρασιωπήσης ἀπ' ἐμοῦ.
3 οὐ γὰρ λήφεται <τις> σκῦλα παρὰ ἀνδρὸς δυνατοῦ·
καὶ τίς λήφεται ἀπὸ πάντων, ὧν ἐποίησας, ἐὰν μὴ σὺ δῶς;
4 ὅτι ἄνθρωπος καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ παρὰ σοῦ ἐν σταθμῷ·
οὐ προσθήσει τοῦ πλεονάσαι παρὰ τὸ κρίμα σου, ὁ θεός.
5 Ἐν τῷ θλίβεσθαι ἡμᾶς ἐπικαλεσόμεθα σε εἰς βοήθειαν,
καὶ σὺ οὐκ ἀποστρέψῃ τὴν δέησιν ἡμῶν,
ὅτι σὺ ὁ θεὸς ἡμῶν εἶ.
6 μὴ βαρύνῃς τὴν χεῖρά σου ἐφ' ἡμᾶς.
ἵνα μὴ δι' ἀνάγκην ἀμάρτωμεν.

δύο θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν παρατάξεων, ὅπως παρουσιάζεται εἰς τὸν παρόντα ψλ. Τὸ μῖσος τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν ἐπὶ πλέον ἀπόδειξιν ὅτι ὁ Ψλ. δὲν διατυπώνει εἰς τὸν ψαλμόν του γενικὰς ἠθικὰς ἀρχάς, ἀλλὰ στρέφεται ἐναντίον συγκεκριμένης τάξεως καὶ συγκεκριμένων ἱστορικῶν καταστάσεων καὶ προσώπων.

Ὁ ψλ. συνετέθη εἰς χρόνους σιτοδείας (στιχ. 2, 9, 17, 19). Κατὰ τὸν Viteau, ὁ ψλ. ἀποτελεῖ ὕμνον πρὸς τὴν εὐπορίαν, τὴν μετρίαν αὐτάρκειαν. Πάντως καὶ περὶ τοῦ προκειμένου ψλ. πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ ψλ. δὲν εἶναι μία ἀτομικὴ ἔκφρασις ἀλλ' ἐπίσης ἡ στάσις ἐνὸς ὁλοκληροῦ θρησκευτικοῦ κόμματος (τῶν Φαρισαίων), ποὺ ἀντιμετωπίζει μίαν συγκεκριμένην κατάστασιν σιτοδείας. Ὅτι ἐξαίρει ὁ ὕμνωδὸς εἶναι ἡ πλήρης ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξάρτησις, ἡ ἐμπιστοσύνη εἰς τὴν πρόνοιάν του διὰ τὸν εὐσεβῆ, ἡ παράκλησις νὰ μὴ δοκιμασθῇ πέραν τῶν δυνάμεών του, καὶ ἡ ἐμφάνισις ὡς ἰδανικοῦ τοῦ μέτρου καὶ τῆς σχετικῆς αὐταρκείας ὡς πρὸς τὰ οἰκονομικά. Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ ἰδανικὸ τοῦ Φαρισαϊσμοῦ, ποὺ ἐκφράζει τὰς θρησκευτικὰς προσδοκίας τῶν μικροεμπόρων, μικροεπαγγελματιῶν καὶ τεχνιτῶν τῆς Παλαιστίνης τῶν χρόνων τοῦ Ἰησοῦ. Βλ. προσέτι Ι' 7-8· ΙΖ' 18-20.

Στίχ. 1 «...ἐν μέσῳ ἐπισταμένων τὰ κρίματά σου»: δείχνει ποῦ ἀνήκει ὁ ὕμνωδός. — Στίχ. 4 «ἐν σταθμῷ» = ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ. «Οὐ προσθήσει... ὁ Θεός» = δὲν ἔμπορεῖ νὰ προσθήσῃ, ὥστε νὰ ἐπαυξήσῃ αὐτὸ ποῦ ἡ κρίσις σου ἔχει προσδιορίσει, ὦ Θεέ. — Στίχ. 6 «...ἵνα μὴ δι' ἀνάγκην...» = διὰ νὰ μὴ

- 7 καὶ ἐὰν μὴ ἐπιστρέψῃς ἡμᾶς, οὐκ ἀφεξόμεθα,
ἀλλ' ἐπὶ σέ ἤξομεν.
- 8 ἐὰν γὰρ πεινώσω, πρὸς σέ κεκράξομαι, ὁ θεός,
καὶ σὺ δώσεις μοι.
- 9 Τὰ πετεινὰ καὶ τοὺς ἰχθύας σὺ τρέφεις
ἐν τῷ διδόναι σε ὑετὸν ἐρήμοις εἰς ἀνατολὴν χλόης·
- 10 ἡτοίμασας χορτάσματα ἐν ἐρήμῳ παντὶ ζῶντι,
καὶ ἐὰν πεινώσωσιν, πρὸς σέ ἀροῦσιν πρόσωπον αὐτῶν.
- 11 τοὺς βασιλεῖς καὶ ἀρχοντας καὶ λαοὺς σὺ τρέφεις, ὁ θεός,
καὶ πτωχοῦ καὶ πένητος ἡ ἐλπίς τίς ἐστὶν εἰ μὴ σὺ, κύριε·
- 12 καὶ σὺ ἐπακούσῃ· ὅτι τίς χρηστός καὶ ἐπιεικής ἀλλ' ἡ σὺ
εὐφραῖνα ψυχὴν ταπεινοῦ ἐν τῷ ἀνοιῆσαι χεῖρά σου ἐν ἐλέει.
- 13 Ἡ χρηστότης ἀνθρώπου ἐν φειδοῖ καὶ ἡ αὖριον,
καὶ ἐὰν δευτερώσῃ ἄνευ γογγυσμοῦ, καὶ τοῦτο θαυμάσιαι.
- 14 τὸ δὲ δόμα σου πολὺ μετὰ χρηστότητος καὶ πλούσιον,
καὶ οὗ ἐστὶν ἡ ἐλπίς ἐπὶ σέ, οὐ φείσεται ἐν δόματι.
- 15 ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν τὸ ἔλεός σου, κύριε, ἐν χρηστότητι.
- 16 Μακάριος οὗ μνημονεύει ὁ θεὸς ἐν συμμετρίᾳ αὐταρκείας·
ἐὰν ὑπερπλεονάσῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐξαμαρτάνει.
- 17 ἱκανὸν τὸ μέτρον ἐν δικαιοσύνῃ,
καὶ ἐν τούτῳ ἡ εὐλογία κυρίου εἰς πλησμονὴν ἐν δικαιοσύνῃ
- 18 εὐφρανθήσονται οἱ φοβούμενοι κύριον ἐν ἀγαθοῖς,
καὶ ἡ χρηστότης σου ἐπὶ Ἰσραὴλ ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.
- 19 εὐλογημένη ἡ δόξα κυρίου, ὅτι αὐτὸς Βασιλεὺς ἡμῶν.

ἀμαρτήσωμε ἀπὸ ἀνάγκη, τελοῦντες ὑπὸ πίεσι. — Στιχ. 7=Ἀκόμη κι' ὅταν δὲν μᾶς ὠθήσῃς νὰ στραφοῦμε πρὸς σέ (...δὲν μᾶς ἀποκαταστήσῃς, δὲν μᾶς εἰσακούσῃς, κατὰ τὸν Kittel), δὲν θὰ ἀπομακρυνθοῦμε, ἀλλὰ εἰς σέ θὰ καταφύγωμε. — Στίχ. 10 «...παντὶ ζῶντι»=διὰ κάθε ζῶσα ὑπαρξί. — Στίχ. 13=ἡ καλωσύνη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι φειδωλή, κι' ἂν ἐπαναληφθῇ καὶ τὴν ἐπομένη ἡμέρα χωρὶς γογγυσμό, θάπρεπε κανεὶς νὰ θαυμάσῃ. — Στίχ. 14 «...οὐ φείσεται ἐν δόματι»=δὲν θὰ λείψουν τὰ δόματα. — Στιχ. 16 «...ἐν συμμετρίᾳ αὐταρκείας»=τὴν ἐπάρκειαν τοῦ μέτρου, τὴν ἀπαιτούμενη ἐπάρκεια. — Στιχ. 17 «...εἰς πλησμονὴν ἐν δικαιοσύνῃ»=μὲ τὴν ἐπαρκῆ ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν ποὺ συνοδεύει ἡ δικαιοσύνη. — Στίχ. 21. Ὁ Viteau θεωρεῖ τὸ «τῇ βασιλείᾳ σου» ὡς ἐπεξήγησιν τοῦ «ἐπὶ Ἰσραὴλ». Ἄλλως: Καὶ ἡ ἀγαθότης σου ἐκχύνεται ἐπὶ τοῦ Ἰσραὴλ εἰς τὴν βασιλείαν σου. — Ὁ Schüpphaus, ὅπως σημειώνεται καὶ εἰς τὰ Εἰσαγωγικά, θεωρεῖ τὸν ψλ. κρᾶμα δύο διαφόρων θεματικῶς καὶ μορφολογικῶς στοιχείων (α) ἐκφράσεως ἐμπιστοσύνης εἰς τὸν Θεὸ ποὺ καταλήγουν εἰς ὕμνον, καὶ (β) θερμὴ παρόκλησις διὰ βοήθεια.

ΣΤ'

Ἐν ἐλπίδι· τῷ Σαλωμων.

- 1 Μακάριος ἀνὴρ, οὗ ἡ καρδιά αὐτοῦ ἐτοίμη ἐπικαλέσασθαι τὸ ὄνομα κυρίου·
ἐν τῷ μνημονεύειν αὐτὸν τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται.
- 2 αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κατευθύνονται ὑπὸ κυρίου,
καὶ πεφυλαγμένα ἔργα χειρῶν αὐτοῦ ὑπὸ κυρίου θεοῦ αὐτοῦ.
- 3 ἀπὸ δόρασεως πονηρῶν ἐνυπνίων αὐτοῦ οὐ ταραχθήσεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ,
ἐν διαβάσει ποταμῶν καὶ σάλῳ θαλασσῶν οὐ πτοηθήσεται.
- 4 ἔξανέστη ἐξ ὕπνου αὐτοῦ καὶ ἠλόγησεν τῷ ὀνόματι κυρίου,
ἐπ' εὐσταθείᾳ καρδίας αὐτοῦ ἐξύμνησεν τῷ ὀνόματι τοῦ θεοῦ αὐτοῦ.
- 5 καὶ ἐδεήθη τοῦ προσώπου κυρίου περὶ παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ,
καὶ κύριος εἰσήκουσεν προσευχὴν παντὸς ἐν φόβῳ θεοῦ.
- 6 καὶ πᾶν αἶτημα ψυχῆς ἐλπιζούσης πρὸς αὐτὸν ἐπιτελεῖ ὁ κύριος·
εὐλογητὸς κύριος ὁ ποιῶν ἔλεος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ.

Ζ'

Τῷ Σαλωμων· ἐπιστροφῆς.

- 1 Μὴ ἀποσκηνώσης ἀφ' ἡμῶν, ὁ θεός,
ἵνα μὴ ἐπιθῶνται ἡμῖν οἱ ἐμίσησαν ἡμᾶς δωρεάν.

Ὁ ψλ. αὐτός, κατὰ τὸν Viteau, ἀποτελεῖ ἐγκώμιο τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς προσευχῆς. Δὲν περῇ συγκεκριμένα ἱστορικὰ δεδομένα διὰ νὰ τὸν χρονολογήσῃ τις ἐπακριβῶς. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γενικωτέρου πνευματικοῦ κλίματος τοῦ κειμένου, συγγενοῦς πρὸς αὐτὸ τῶν ψλ. IV, V, IX, X, XI, XII, XVI χρονολογεῖται εἴτε μετὰ τὸ 63-55 εἴτε τοῦ 69-64 π.Χ. Ἡ ἐπικεφαλὴ τοῦ ψλ. «ἐν ἐλπίδι» δὲν ἐκφράζει τὴν ἰδέαν μόνο τοῦ στίχ. 6 ἀλλὰ τὴν διήκουσα ἔννοια τοῦ κειμένου: ὁ εὐσεβής, ποὺ ἐλπίζει εἰς τὸν Κύριον καὶ στηρίζεται εἰς αὐτὸν καὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο, μόνον αὐτὸς εἶναι μακάριος. Ὁπισθεν τοῦ σ. τοῦ ψλ. ὑπάρχει ἡ πλουσία ψαλμικὴ καὶ προφητικὴ παράδοσις τῆς Π.Δ. — Τὸ κείμενον εἶναι ἀπλὸ εἰς τὴν κατανόησιν. «Ἐν εὐσταθείᾳ καρδίας αὐτοῦ» (στιχ. 4)=ὅταν ἡ καρδιά του αἰσθάνεται σίγουρη, ἢ ὅταν ἡ καρδιά του εἶναι ἐν εἰρήνῃ. — Ὁ στίχ. 6β στέκεται μόνος του εἰς τὸ τέλος, ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις τῶν Ψλ. Σολ. ἢ τῶν κανονικῶν Ψλ.

Ἡ ἐν τῷ τίτλῳ γεν. «ἐπιστροφῆς»=περὶ ἐπιστροφῆς εἰς τὸν Θεόν. Ἄν καὶ τιμωρούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ εὐσεβὴς Ἰουδαῖος ἐρμηνεύει τὴν συμφορὰ ὡς τιμωρίαν διὰ τὰς ἁμαρτίας του καὶ ὑπόσχεται ἐπιστροφή εἰς τὸν Κύριον. Αὐτὴ

- 2 *ὅτι ἀπώσω αὐτούς, ὁ θεός·*
μὴ πατησάτω ὁ ποὺς αὐτῶν κληρονομίαν ἁγιάσματος σου.
 3 *σὺ ἐν θελήματί σου παίδευσον ἡμᾶς*
καὶ μὴ ὁῶς ἔθνεσιν.
 4 *ἐὰν γὰρ ἀποστείλῃς θάνατον,*
σὺ ἐντελῇ αὐτῷ περὶ ἡμῶν·
 5 *ὅτι σὺ ἐλεήμων*
καὶ οὐκ ὀργισθήσῃ τοῦ συντελέσαι ἡμᾶς.
 6 *ἐν τῷ κατασκηνοῦν τὸ ὄνομά σου ἐν μέσῳ ἡμῶν ἐλεηθησόμεθα,*
καὶ οὐκ ἰσχύσει πρὸς ἡμᾶς ἔθνος.
 7 *ὅτι σὺ ὑπερασπιστὴς ἡμῶν,*
καὶ ἡμεῖς ἐπικαλεσόμεθά σε, καὶ σὺ ἐπακούσῃ ἡμῶν.

εἶναι ἡ καθιερωμένη ἐρμηνεία. Πιθανώτατα ὅμως νὰ πρόκειται περὶ τῆς «ἀποσκηνώσεως» τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ «ἁγιάσματος» του κατὰ τὴν κατάληψι τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ Ἱεροῦ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων (63 π.Χ.) καὶ περὶ τῆς προσευχῆς τοῦ εὐσεβοῦς νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ Θεὸς διὰ νὰ «κατασκηνώσῃ» καὶ πάλι εἰς τὸ μέσον τοῦ λαοῦ του. Πρέπει νὰ φαντασθῶμεν τὰ περιστατικά τῆς συνθέσεως τοῦ ψλ. ὡς ἐξῆς: Ἡ πολιορκία τῆς πόλεως ἐκράτησε, κατὰ τὸν Ἰώσηπο (Ἀρχ. XIV 4,3), τρεῖς μῆνας. Ὁ Ναὸς κατεπατήθη καὶ ἐμολύνθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κάποια ἡμέρα τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 63 π.Χ. Πρέπει, λοιπόν, ὁ ψλ. νὰ συνετέθη κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ τριμήνου τῆς πολιορκίας καὶ πρὸ τῆς καταλήψεως τοῦ Ναοῦ. Δὲν ἔχει σημασία ὅτι οἱ Φαρισαῖοι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ὑρκανὸ Β' ἐκάλεσαν τοὺς Ρωμαίους διὰ ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τοὺς «ἁμαρτωλοὺς» Σαδδουκαίους, ποὺ εἶχαν ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἀριστόβουλον. Ἐπρόκειτο καθόλου περὶ καταστάσεως ἀπογνώσεως. Εἶναι, ἐπίσης, γνωστὸ ὅτι τὴν ἐπομένην τῆς βεβηλώσεως τοῦ Ἱεροῦ, ὁ Πομπήϊος διέταξε τὸν καθαρισμό, τὴν ἀποκατάστασι τοῦ Ὑρκανοῦ εἰς τὸ ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ἐπανάληψι τῶν θυσιῶν.

Ἐπὶ μέρους παρατηρήσεις: Στίχ. 1β=διὰ νὰ μὴ μᾶς ἐπιτεθοῦν αὐτοὶ τοῦ μᾶς ἐμίσησαν χωρὶς λόγο. Βλ. Ψλ. 34,19, ποὺ παραθέτει καὶ ὁ Ἰωάν. 15,25. — Στίχ. 2x=ἢτε πρόκειται περὶ ἀποκρούσεως τῶν Ρωμαίων εἰς προσπάθειαν τινὰ καταλήψεως τοῦ λόφου τοῦ Ἱεροῦ, ἢτε περὶ γενικῆς διατυπώσεως τῆς ιδέας ὅτι ὁ Θεὸς ἀπεχθάνεται τοὺς εἰδωλολάτρους. — Στίχ. 3 ἐξ. Ὁ σ. δικιολογημένα δὲν συμπαθεῖ καθόλου τὴν ιδέα τῆς ρωμαϊκῆς κατοχῆς. Λέγει εἰς τὸν Θεόν: στείλε μας ὅ,τιδήποτε ἄλλο, ὅποιοδήποτε θανατικόν· ὅταν ἔρχεται ἀπὸ σένα εἶναι τιμωρία, δὲν εἶναι τὸ τέλος μας (συντελέσαι ἡμᾶς). Κατὰ τὸν Ψλ., ἀρκεῖ νὰ μείνῃ ὁ Θεὸς κύριος τοῦ ἁγιάσματος Του. Ὅ,τι ἄλλο συμβεῖ θὰ εἶναι ἀπλῶς τιμωρία, ζυγὸς καὶ μάστιγα παιδείας τοῦ

- 8 *ὅτι σὺ οἰκτιρήσεις τὸ γένος Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα
καὶ οὐκ ἀπόσῃ.*
9 *καὶ ἡμεῖς ὑπὸ ζυγὸν σου τὸν αἰῶνα
καὶ μάστιγα παιδείας σου.*
10 *κατευθυνεῖς ἡμᾶς ἐν καιρῷ ἀντιλήψεώς σου
τοῦ ἐλεῆσαι τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς ἡμέραν ἐν ᾗ ἐπηγγείλω αὐτοῖς.*

H'

Τῷ Σαλωμων· εἰς νεῖκος.

- 1 *Θλίψιν καὶ φωνὴν πολέμου ἤκουσεν τὸ οὖς μου,
φωνὴν σάλπιγγος ἠχούσης σφαγὴν καὶ ὀλεθρον·*
2 *φωνὴ λαοῦ πολλοῦ ὡς ἀνέμου πολλοῦ σφόδρα,
ὡς καταιγὶς πυρὸς πολλοῦ φερομένου δι' ἐρήμου.*

ιδίου τοῦ Θεοῦ. Μόνο ἂν τὸ ἀγίασμα τοῦ Θεοῦ ἐγκαταλειφθῇ, τότε ἐν τῇ πραγματικότητι τὰ ἔθνη θὰ κυριαρχήσουν ἐπὶ τοῦ Ἰσραήλ. — Ὁ στίχ. 10 ἐπιβεβαιώνει τὴν ἐλπίδα τῆς πραγματοποίησεως τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ ἐν τῷ μέλλοντι.

*

Ὁ ψλ. ἔχει συντεθῇ εἰς χρόνον ὑπερτάτης κρίσεως. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν θεία ὀργὴν ἐπὶ μεγάλου προφανῶς μέρους τοῦ ἔθνους ὁ Ψλ. ἐκφράζει ἐπανειλημμένως τὴν ἱκανοποίησίν του διὰ τὴν ἐκφρασί τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ Ἰσραήλ. Δοξολογεῖ τὸν Θεὸ διὰ τὴν δικαίαν τιμωρίαν τῶν «ἀμαρτωλῶν» ἐντὸς τοῦ ἔθνους του, καὶ ἐλπίζει διὰ καλυτέρας ἡμέρας εἰς τὸ μέλλον. Ἡ δικαία κρίσις τοῦ Θεοῦ ἦλθε διὰ τοῦ Πομπηίου ἐφ' ὅλου βεβαίως τοῦ ἔθνους, ἰδίως ὅμως κατὰ τῆς Σαδδουκαϊκῆς τάξεως καὶ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἀριστοβούλου. Ὅλοι οἱ ἱστορικοὶ ὑπαινιγμοὶ τοῦ ψλ. ἐπιβεβαιοῦνται πλήρως ἐξ ὧν γνωρίζομεν ἀπὸ τὸν Ἰώσηπο (Ἀρχ. XIV 4,2 ἐξ.). Οἱ στίχ. 1-4 περιγράφουν τὸν τρόπον ἐκ τῆς καθόδου τῶν ρωμαϊκῶν στρατειῶν, οἱ 18-20 τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδο τοῦ ρωμαίου στρατηγοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, , οἱ 23-24 τὴ σφαγὴ τῶν κατοίκων καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἑνὸς μέρους ἐξ αὐτῶν. Ἐπομένως, χρόνος συνθέσεως πρέπει νὰ εἶναι τὸ 63 ἢ 62 π.Χ.

Ἡ ἐκφρασις «εἰς νεῖκος» δὲν σχετίζεται μὲ τὸ πολεμικὸν θέμα τοῦ ψλ. Πρόκειται περὶ κακῆς ἐλληνικῆς ἀποδόσεως τοῦ ἑβρ. «lamenazeah», ποὺ συναντᾷμε πολὺ συχνά εἰς τοὺς κανονικοὺς Ψλ. (12,1· 13,1 κτλ.). Οἱ Ο' τὸ μεταφράζουν «εἰς τέλος». Δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τί ἀκριβῶς σημαίνει τοῦτο. Ἀλλωστε, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Θεοδοτίων καὶ ἄλλοι παλαιοὶ μεταφρασταὶ παράγουν τὸ lamenazeah ἀπὸ τὸ ρ. nazah=νικῶ. Ἐξ οὗ καὶ τὸ «εἰς νεῖκος». — Αἱ μεταφορικαὶ εἰκόνες τοῦ στίχ. 2 δείχνουν τὸ αἰφνίδιο τῆς ἐπι-

- 3 καὶ εἶπα <ἐν> τῇ καρδίᾳ μου
 Ποῦ ἄρα κρινεῖ αὐτὸν ὁ θεός;
 4 φωνὴν ἤκουσας εἰς Ἱερουσαλὴμ πόλιν ἀγιάσματος
 5 συνετρίβη ἡ ὁσφύς μου ἀπὸ ἀκοῆς,
 παρελύθη γόνατά μου, ἐφοβήθη ἡ καρδία μου,
 ἐταράχθη τὰ ὀστέα μου ὡς λίνον.
 6 εἶπα Κατευθυνοῦσιν ὁδοὺς αὐτῶν ἐν δικαιοσύνῃ.
 7 Ἀνελογισάμην τὰ κρίματα τοῦ θεοῦ ἀπὸ κτίσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς,
 ἐδικαίωσα τὸν θεόν, ἐν τοῖς κρίμασιν αὐτοῦ τοῖς ἀπ' αἰῶνος.
 8 ἀνεκάλυψεν ὁ θεὸς τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐναντίον τοῦ ἡλίου,
 ἔγνω πᾶσα ἡ γῆ τὰ κρίματα τοῦ θεοῦ τὰ δίκαια.
 9 ἐν καταγαίσις κρυφίοις αἱ παρανομίαι αὐτῶν ἐν παραοργισμῷ
 νιδὸς μετὰ μητρὸς καὶ πατὴρ μετὰ θυγατρὸς συνεφύροντο.
 10 ἐμοιχῶντο ἕκαστος τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ,
 συνέθεντο αὐτοῖς συνθήκας μετὰ ὅρκου περὶ τούτων.
 11 τὰ ἄγια τοῦ θεοῦ διηρπάζουσιν
 ὡς μὴ ὄντος κληρονόμου λυτρουμένου.

θέσεως τῶν Ρωμαίων καὶ τὴν ἐντύπωσι τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς καθόδου τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ. — Ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ ββ ἐξαρτᾶται κατὰ πόσον ὅλοι αὐτοὶ οἱ πρῶτοι στίχ. τοῦ ψλ. θέλουν νὰ τονίσουν τὴν δύναμι τῆς ἐπερχομένης κρίσεως τοῦ Θεοῦ ἢ τὴν βεβαιότητα τῆς καταστροφῆς τοῦ κατερχομένου Πομπηίου. Ἀμφισβητεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ "Ἑλληνος μεταφράστου ὁρθὴ ἀπόδοσις τοῦ ἔβρ. ὑποβάθρου τῆς ἐκφράσεως: «Ποῦ ἄρα κρινεῖ αὐτὸν ὁ Θεός;». Φαίνεται ὁρθὴ ἡ μετατροπὴ τοῦ «αὐτὸν» εἰς «αὐτοῦς», ὑπ' αὐτοῦς δὲ δὲν νοοῦνται οἱ Ρωμαῖοι ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν συνέχεια: «φωνὴν ἤκουσα εἰς Ἱερουσαλὴμ...». — Στίχ. 5 «...ὡς λίνον»=σὰν λινάρι. Δύσκολος εἶναι ἡ ἐννοια τοῦ στίχ. 6. Εἴτε ἐκφράζει εἰρωνεῖαν τοῦ σ. (Kittel) εἴτε ἐρώτησι (Gray, Viteau) εἴτε ἀποστροφὴ τοῦ σ. πρὸς τοὺς κατευθύνοντας τὰς ὁδοὺς αὐτῶν ἐν δικαιοσύνῃ, σχετικὴ πρὸς τὰ ἐν στίχ. 7 ἐξ. "Ὅπως καὶ ἂν εἶναι, ὁ Ψλ., μετὰ τὴν ἀνασκόπησι τοῦ παρελθόντος (7-8) καὶ τοῦ τραγικοῦ παρόντος (9-24), στρέφεται πλήρης ἐλπίδος πρὸς τὸ μέλλον (25-34). — Ἐν στίχ. 8 «αὐτῶν»=τῶν Σαδδουκαίων. Ὁ σ. ἐπίστευε, καθὼς φαίνεται, εἰς τὴν ἱερότητα καὶ ἐπομένως τὸ ἀπόρθητο τῆς Ἱερουσαλὴμ, διότι ἡγνώνει πόσα βδελυρὰ πράγματα ἐγίνοντο ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρου ἱερατείου ἐν τῇ πόλει: 9α=σὲ ὑπόγειους μυστικούς χώρους (διεπράττοντο) αἱ παρανομίαι αὐτῶν διὰ νὰ προκαλέσουν τὴν ὀργή (τοῦ Θεοῦ).— Ὁ στίχ. 11β=συνῆπταν μεταξύ τους με ὅρκον («περὶ τούτων»=) σχετικῶς μ' αὐτὰ τὰ πράγματα. Κατὰ τὸν Viteau, τὸ ἀρχικὸ ἔβρ. alah=ἀρά, ἀπεδόθη κακῶς ὑπὸ τοῦ "Ἑλλ. μεταφρ.— Τὸ 11β «ὡς μὴ ὄντος κληρονόμου λυτρουμένου» ἀναφέρεται εἴτε εἰς τὸν νόμιμο, κατὰ

- 12 ἐπατοῦσαν τὸ θυσιαστήριον κυρίου ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας
καὶ ἐν ἀφένδρῳ αἵματος ἐμίαναν τὰς θυσίας ὡς κρέα βέβηλα.
13 οὐ παρέλιπον ἁμαρτίαν, ἣν οὐκ ἐποίησαν ὑπὲρ τὰ ἔθνη.
14 Διὰ τοῦτο ἐκέρασεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα πλανήσεως,
ἐπότισεν αὐτοὺς ποτήριον οἴνου ἀκράτου εἰς μέθην.
15 ἤγαγεν τὸν ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, τὸν παίοντα κραταιῶς,
ἐκρινεν τὸν πόλεμον ἐπὶ Ἱερουσαλημ καὶ τὴν γῆν αὐτῆς.
16 ἀπήντησαν αὐτῷ οἱ ἄρχοντες τῆς γῆς μετὰ χαρᾶς,
εἶπαν αὐτῷ Ἐπευκτὴ ἡ ὁδός σου, δεῦτε εἰσέλθατε μετ' εἰρήνης,
17 ὠμάλισαν ὁδοὺς τραχείας ἀπὸ εἰσόδου αὐτοῦ,
ἤνοιξαν πύλας ἐπὶ Ἱερουσαλημ, ἐστεφάνωσαν τείχη αὐτῆς.
18 Εἰσῆλθεν ὡς πατὴρ εἰς οἶκον υἱῶν αὐτοῦ μετ' εἰρήνης,
ἔστησεν τοὺς πόδας αὐτοῦ μετὰ ἀσφαλείας πολλῆς.
19 κατελάβετο τὰς πυργοβάρεις αὐτῆς καὶ τὸ τεῖχος Ἱερουσαλημ,
ὅτι ὁ θεὸς ἤγαγεν αὐτὸν μετὰ ἀσφαλείας ἐν τῇ πλανήσει αὐτῶν,
20 ἀπώλεσεν ἄρχοντας αὐτῶν καὶ πᾶν σοφὸν ἐν βουλῇ,
ἐξέχεεν τὸ αἷμα τῶν οἰκούντων Ἱερουσαλημ ὡς ὕδωρ ἀκαθαρσίας.
21 ἀπήγαγεν τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν, ἃ ἐγέννησαν ἐν βεβηλώσει.
22 Ἐποίησαν κατὰ τὰς ἀκαθαρσίας αὐτῶν καθὼς οἱ πατέρες αὐτῶν,
ἐμίαναν Ἱερουσαλημ καὶ τὰ ἡγιασμένα τῷ ὀνόματι τοῦ θεοῦ.

τοὺς Φαρισαίους, βασιλέα καὶ ἀρχιερέα Ὑρκανὸν εἴτε εἰς τὸν ἀπόγονο τοῦ Δαυὶδ (βλ. Ψλ. XVII 3-6), τὸν Μεσσία. — Στίχ. 12 «...καὶ ἐν ἀφένδρῳ αἵματος ἐμίαναν...» = καὶ μετὰ τὴν ἐμμηνόρροια ἐμόλυναν τὰ κρέατα τῶν θυσιῶν ὥσάν νὰ ἐπρόκειτο διὰ κοινὰ κρέατα. Οἱ Σαδδουκαῖοι ἱερωμένοι κατηγεροῦνται διὰ παράβασιν τοῦ νόμου (Λευϊτ. 12,1-8· 15,19-33· Ἰεζ. 18,6), διότι ἐπέτρεπαν κατὰ τὰς θυσίας τὴν παρουσίαν γυναικῶν τελουσῶν ἐν ἀκαθαρσίᾳ, ἣ εἶχαν οἱ ἴδιοι ἐπαφὰς μετὰ γυναικῶν ἐν ρύσει αἵματος. Ὁ στίχ. 16 ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀρχικὴν ὑποδοχὴν τοῦ Πομπηίου ὑπὸ τοῦ Ἀριστοβούλου καὶ τὸ ἄνοιγμα τῶν θυρῶν τῆς πόλεως (βλ. Ἀρχ. XIV 4,1-4). Ὅλα ὅμως αὐτὰ ἐγίναν ἐν τῇ πλανήσει αὐτῶν = χάρις εἰς τὴν τυφλότητά των. (στίχ. 19). Ὁ σ. ἀναφέρεται εἰς σύγχρονά του γεγονότα, ἀσφαλῶς ὅμως ἡ ἀφετηρία ὅλης τῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς ἐχθρότητος πρὸς τὸ κόμμα τῶν Φαρισαίων ἔχει τὴν ἀρχὴν της μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον Ἰανναῖον, περὶ τῶν ἀσελγείων τοῦ ὁποίου κἀναι λόγῳ καὶ ὁ Ἰώσηπος (Ἀρχ. XIII 14,2). — Ἐν στίχ. 20 ἐξ. ἔχομεν ἀναφορὰν εἰς τὴν σφαγὴν καὶ αἱματοχυσίαν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅπου 12.000 ἐσφάγησαν ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἀλλὰ ὑπὸ τῶν συμφυλετῶν των ὁπαδῶν τοῦ Ὑρκανοῦ (Ἀρχ. XIV,4,4· Ἰουδ. Πολ. I 7,5), καὶ εἰς τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ Ἀριστοβούλου, τῆς οἰκογενείας του καὶ πολλῶν ἄλλων Ἰουδαίων, ὡς αἰχμαλώ-

- 23 ἐδικαιώθη ὁ θεὸς ἐν τοῖς κρίμασιν αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔθνεσιν τῆς γῆς,
καὶ οἱ ὄσιοι τοῦ θεοῦ ὡς ἄρνια ἐν ἀκακίᾳ ἐν μέσῳ αὐτῶν.
- 24 αἰνετὸς κύριος ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν ἐν δικαιοσύνῃ αὐτοῦ.
- 25 Ἴδον δὴ, ὁ θεός, ἐδειξας ἡμῖν τὸ κρίμα σου ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου,
εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν τὰ κρίματά σου, ὁ θεός.
- 26 ἐδικαιώσαμεν τὸ ὄνομά σου τὸ ἔντιμον εἰς αἰῶνας,
ὅτι σὺ ὁ θεὸς τῆς δικαιοσύνης κρίνων τὸν Ἰσραὴλ ἐν παιδείᾳ.
- 27 ἐπίστρεψον, ὁ θεός, τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς
καὶ οἰκτίρησον ἡμᾶς·
- 28 συνάγαγε τὴν διασπορὰν Ἰσραὴλ μετὰ ἐλέους καὶ χρηστότητος,
ὅτι ἡ πίστις σου μεθ' ἡμῶν.
- 29 καὶ ἡμεῖς ἐσκληρώναμεν τὸν τράχηλον ἡμῶν,
καὶ σὺ παιδευτὴς ἡμῶν εἶ.
- 30 μὴ ὑπερίδῃς ἡμᾶς, ὁ θεὸς ἡμῶν,
ἵνα μὴ καταπίωσιν ἡμᾶς ἔθνη ὡς μὴ ὄντος λυτρουμένου.
- 31 καὶ σὺ ὁ θεὸς ἡμῶν ἀπ' ἀρχῆς,
καὶ ἐπὶ σὲ ἡ ἐλπίς ἡμῶν, κύριε·
- 32 καὶ ἡμεῖς οὐκ ἀφεξόμεθα σου,
ὅτι χρηστὰ τὰ κρίματά σου ἐφ' ἡμᾶς.
- 33 ἡμῖν καὶ τοῖς τέκνοις ἡμῶν ἡ εὐδοκία εἰς τὸν αἰῶνα·
κύριε, σωτήρ ἡμῶν, οὐ σαλευθησόμεθα ἔτι τὸν αἰῶνα χρόνον.
- 34 αἰνετὸς κύριος ἐν τοῖς κρίμασιν αὐτοῦ ἐν στόματι δούλων,
καὶ εὐλογημένος Ἰσραὴλ ὑπὸ κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα.

των, εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου ἔθεσαν τὰ θεμέλια τῆς ἰουδαϊκῆς ρωμαϊκῆς ἀποικίας στὴν συνοικία Transtevere.— Ὁ στίχ. 23 ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Πομπηίου ἐκτέλεσι τῶν ὑπαιτιῶν τοῦ πολέμου. Τὸ β' ἡμίστιχ. ἀναφέρεται εἰς τοὺς Φαρισαίους, τοῦλάχιστον εἰς τὴν ομάδα ἐκείνη πού ἐξέφυγε τὴν καταδίκη καὶ ἔτυχε τῆς προστασίας τοῦ Θεοῦ. — Ἀπὸ τοῦ στιχ. 25 ἐξ. ἔχομε τὸν θρίαμβο τῆς ἐκδικήσεως ὁμοῦ καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ Φαρισαίου. Τὸ κείμενο εἶναι εὐκόλο εἰς τὴν κατανόησι. Εἰς τὸ ἐρώτημα πῶς ἡμπορεῖ ὁ φαρισαῖος Ψλ. νὰ ἐλπίζει εἰς τόσον πολλὰ ἐν τῷ μέλλοντι δύναται νὰ δοθῇ ἡ ἐξῆς ἀπάντησι: (α) Γνωρίζει τὰ ἀστάθμητα τῆς ρωμαϊκῆς πολιτικῆς καὶ (β) Ἡ ἀποκατάστασι τῆς λατρείας εἰς τὸ Ἱερὸ τρέφει τὴν ἐλπίδα πρὸς κάποια τελικὴ ἐν τῷ μέλλοντι ἐπέμβασι τοῦ Κυρίου.

Θ'

Τῷ Σαλωμων· εἰς ἔλεγχον.

- 1 Ἐν τῷ ἀπαχθῆναι Ἰσραὴλ ἐν ἀποικεσίᾳ εἰς γῆν ἀλλοτρίαν
ἐν τῷ ἀποστῆναι αὐτοὺς ἀπὸ κυρίου τοῦ λυτρωσαμένου αὐτοὺς
ἀπερρίφησαν ἀπὸ κληρονομίας, ἧς ἔδωκεν αὐτοῖς κύριος.
- 2 ἐν παντὶ ἔθνει ἡ διασπορὰ τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ θεοῦ,
ἵνα δικαιωθῇς, ὁ θεός, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἐν ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν,
ὅτι σὺ κριτὴς δίκαιος ἐπὶ πάντας τοὺς λαοὺς τῆς γῆς.
- 3 οὐ γὰρ κρυβήσεται ἀπὸ τῆς γνώσεώς σου πᾶς ποιῶν ἄδικα,
καὶ αἱ δικαιοσύναι τῶν δόσιων σου ἐνώπιόν σου, κύριε·
καὶ ποὺ κρυβήσεται ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς γνώσεώς σου, ὁ θεός;

Τὸ θέμα τοῦ ψλ. εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς ἐκλογῆς τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ κακοῦ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, καθὼς καὶ ἡ ἀνάλογος ἀνταπόδοσις ἀπὸ μέρους τοῦ Θεοῦ. Ὁ τελικὸς ὅμως στόχος του εἶναι νὰ τονίσῃ τὴν δυνατότητα τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν διὰ τὸν μετανοοῦντα Ἰσραηλίτη, ἀφοῦ μάλιστα ὁ Θεὸς ἐν τῇ εὐσπλαγχνίᾳ του αὐτὸν ἐξέλεξε ἐκ μέσου ὅλων τῶν ἐθνῶν.

Περὶ τὸ νὰ σημειωθῇ ὅτι, ἄσχετα ἂν ὁ ψλ. ἐν στίχ. 1-3 ἀναφέρεται εἰς τὴν βαβυλωνίῳ αἰχμαλωσίᾳ, ἡ ὅλη θεματικὴ του σχετίζεται πρὸς τὰ γεγονότα τῆς καταλήψεως τῆς χώρας ἀπὸ τὸν Πομπήϊο, τῆς ἐξορίας τῆς Ἰουδ. ἀριστοκρατίας εἰς τὴν Ρώμην, τῶν ἀνόμων συμμαχιῶν μὲ τοὺς ἐθνικοὺς, ἐκπτώσεων κτλ. Ὁ στίχ. 3 (ἀποῦ κρυβήσεται ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς γνώσεώς σου, ὁ Θεός;») εἶναι πολὺ πιθανὸ ὅτι ἀπηχεῖ τὰς ἀπόψεις τῶν ψλ. Α' 7, Β' 18, Γ' 3 ἐξ., Δ' 5 κτλ. Ὁ J. Schüpphaus συζητεῖ τὸ θέμα τῆς ἐνότητος τοῦ ψλ. Ἡ πορεία ὅμως τῶν σκέψεων τοῦ ποιητοῦ εἶναι ἀπλουστέρα: Ἀρχικά, μνημονεύεται ἡ Ἐξορία ὡς ἐκφρασίς τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ποὺ δὲν τῆς διαφύγουν οὔτε τὰ γινόμενα ἐν κρυπτῷ (στίχ. 1-3). Ὁ ἄνθρωπος, ἀνάλογα μὲ τὴν προαίρεσί του διὰ τὸ καλὸ ἢ τὸ κακόν, προετοιμάζει τὴν ἐκδήλωσι τῆς θείας δικαιοσύνης (στίχ. 4-5). Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος, ὅποια κι' ἂν εἶναι ἡ προαίρεσίς του, θὰ ἁμαρτήσῃ, (ὅτι αἰσχύνῃ ἡμῖν καὶ τοῖς προσώποις ἡμῶν περὶ ἁπάντων)· μόνον ἡ μετάνοια καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ σώζουν (6-7). Ἡ ἐκλογὴ ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ ἡ Διαθήκη ἀποτελοῦν ἐγγύησι διὰ τὸν Ἰσραὴλ περὶ τῆς συγγνώμης τοῦ Θεοῦ, ὅταν ὁ λαὸς μετανοήσῃ.

Ὡς πρὸς τὰ ἐπὶ μέρους: Στίχ. 2 «...κατὰ τὸ ῥῆμα Κυρίου» βλ. Ἱερ. 7,15· 16,13.— Στίχ. 3 «...αἱ δικαιοσύναι τῶν δόσιων σου...»=τὰ ἔργα δικαιοσύνης. Περὶ αὐτῆς τῆς ἐννοίας τῆς δικαιοσύνης βλ. καὶ Σοφ. Σειρ. 39,19-20·

- 4 Τὰ ἔργα ἡμῶν ἐν ἐκλογῇ καὶ ἐξουσίᾳ τῆς ψυχῆς ἡμῶν·
τοῦ ποιῆσαι δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν ἐν ἔργοις χειρῶν ἡμῶν·
καὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἐπισκέπτη υἱὸς ἀνθρώπων.
- 5 ὁ ποιῶν δικαιοσύνην θησαυρίζει ζωὴν αὐτῷ παρὰ κυρίῳ,
καὶ ὁ ποιῶν ἀδικίαν αὐτὸς αἴτιος τῆς ψυχῆς ἐν ἀπωλείᾳ·
τὰ γὰρ κρίματα κυρίου ἐν δικαιοσύνῃ κατ' ἄνδρα καὶ οἶκον.
- 6 Τίνι χρηστεύσῃ, ὁ θεός, εἰ μὴ τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸν κύριον;
καθαριεῖς ἐν ἁμαρτίαις ψυχὴν ἐν ἐξομολογήσει, ἐν ἐξαγοραῖς,
ὅτι αἰσχύνῃ ἡμῖν καὶ τοῖς προσώποις ἡμῶν περὶ πάντων.
- 7 καὶ τίνι ἀφήσεις ἁμαρτίας εἰ μὴ τοῖς ἡμαρτηκόσιν;
δικαίους εὐλογήσεις καὶ οὐκ εὐθυνεῖς περὶ ὧν ἡμάρτοσαν,
καὶ ἡ χρηστότης σου ἐπὶ ἁμαρτάνοντας ἐν μεταμελείᾳ.
- 8 Καὶ νῦν σὺ ὁ θεός, καὶ ἡμεῖς λαός, ὃν ἠγάπησας·
ἰδὲ καὶ οἰκτίρησον, ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ὅτι σοὶ ἐσμεν,
καὶ μὴ ἀποστήσης ἔλεός σου ἀφ' ἡμῶν, ἵνα μὴ ἐπιθῶνται ἡμῖν.
- 9 ὅτι σὺ ἡρετίσω τὸ σπέρμα Ἀβραὰμ παρὰ πάντα τὰ ἔθνη
καὶ ἔθου τὸ ὄνομά σου ἐφ' ἡμᾶς, κύριε,
καὶ οὐκ ἀπόσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.
- 10 ἐν διαθήκῃ διέθου τοῖς πατράσιν ἡμῶν περὶ ἡμῶν,
καὶ ἡμεῖς ἐλπιοῦμεν ἐπὶ σέ ἐν ἐπιστροφῇ ψυχῆς ἡμῶν.
- 11 τοῦ κυρίου ἡ ἐλεημοσύνη ἐπὶ οἶκον Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι.

Ματθ. 6,1-4 κ.ξ. — Στίχ. 4 «...τῆς ψυχῆς ἡμῶν»=τοῦ ἑαυτοῦ μας. — Τὰ περὶ «θησαυρισμοῦ ζωῆς» καὶ «ψυχῆς (=ζωῆς) ἐν ἀπωλείᾳ» ἐν στίχ. 5 ἔχουν γενικὴ καὶ ὄχι εἰδική σημασία. — Στίχ. 6 «...ἐν ἐξαγοραῖς»=διὰν κατηγορῇ τὸν ἑαυτοῦ της. Ἡ αἰσχύνῃ «ἡμῖν καὶ τοῖς προσώποις ἡμῶν» ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐκδηλώματα τῆς αἰσχύνης εἰς τὸ πρόσωπο τοῦ ἁμαρτάνοντος, ἡ δὲ ἔκφρασι «περὶ πάντων» συνδέεται μᾶλλον πρὸς τὰ γεγονότα τοῦ προηγούμενου ψλ. — Ἐν στίχ. 7 τὸ «οὐκ εὐθυνεῖς» σημαίνει δὲν θὰ θεωρήσῃς υπεύθυνους· καὶ τὸ «ἁμαρτάνοντας ἐν μεταμελείᾳ» = ἐπὶ τῶν ἁμαρτανόντων, ὅταν μετανοοῦν. Διὰ τὸ «ἵνα μὴ ἐπιθῶνται ἡμῖν» βλ. ψλ. Ζ 1. — Στίχ. 9 «...καὶ ἔθου τὸ ὄνομά σου ἐφ' ἡμᾶς» ἀναφέρεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰσραὴλ ὡς «λαοῦ τοῦ Κυρίου» (Σοφ. Σειρ. 36,17· Ἠσ. 43,7· ἐπίσης: Ἰακώβ. 2, 7). — Στίχ. 10 «...ἐν ἐπιστροφῇ ψυχῆς ἡμῶν» πρὸς Σέ. Αὕτῃ μᾶλλον πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐννοια.— Στίχ. 11 «ἐλεημοσύνη» = εὐσπλαγχνία. — Διὰ τὴν χρονολόγησιν βλ. ἐπόμενον ψλ.

I'

Ἐν ὕμνοις· τῷ Σαλωμων.

- 1 Μακάριος ἀνὴρ, οὗ ὁ κύριος ἐμνήσθη ἐν ἐλεγκμῶ,
καὶ ἐκκυκλώθη ἀπὸ ὁδοῦ πονηρᾶς ἐν μάστιγι
καθαρισθῆναι ἀπὸ ἁμαρτίας τοῦ μὴ πληθύναι.
2 ὁ ἐτοιμάζων νῶτον εἰς μάστιγας καθαρισθήσεται·
χρηστὸς γὰρ ὁ κύριος τοῖς ὑπομένουσιν παιδεῖαν.
3 ὀρθώσει γὰρ ὁδοὺς δικαίων καὶ οὐ διαστρέψει ἐν παιδείᾳ,
καὶ τὸ ἔλεος κυρίου ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ.
4 καὶ μνησθήσεται κύριος τῶν δούλων αὐτοῦ ἐν ἐλέει
ἢ γὰρ μαρτυρία ἐν νόμῳ διαθήκης αἰωνίου,
ἢ μαρτυρία κυρίου ἐπὶ ὁδοὺς ἀνθρώπων ἐν ἐπισκοπῇ.

Ὁ Ψλ. ἀναπτύσσει ἐδῶ τὴν ἀποψὶ τοῦ ὅτι ὁ «ἐλεγκμὸς» τῶν δικαίων ἀπὸ τὰς «μάστιγας» καὶ «τὴν παιδεῖαν» τοῦ Κυρίου πολλὰ καλὰ δύναται νὰ φέρῃ, ἀρκεῖ ὁ δίκαιος νὰ ἀποδειχθῇ ὡς «ὁ ἐτοιμάζων νῶτον εἰς μάστιγας...» καὶ νὰ ἀνήκῃ «τοῖς ὑπομένουσιν παιδεῖαν». Προφανῶς ἀπευθύνεται πρὸς κοινότητος (βλ. στίχ. 6 καὶ 7), αἱ ὁποῖαι ἐταλαιπωροῦντο ὑπὸ δεινῶν ἱστορικῶν περιστάσεων, καὶ προσπαθεῖ νὰ τὰς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἰδικήν του ἐρμηνεία τῆς ἱστορίας. Ἡ φιλοσοφία του εἶναι ἀπλῆ: ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις ὁ πειρασμός, ἡ ἱστορικὴ συμφορὰ, ἀν γίνῃ δεκτὴ ὡς «καθαρμὸς» καὶ «παιδεῖα», τελικῶς ἀποδεικνύεται θετικὸ στοιχεῖο τῆς ζωῆς (στίχ. 7 καὶ 9). Ὅ,τι ἀπαιτεῖται, λοιπόν, εἶναι ἡ ὑποταγὴ εἰς τὸν θεῖο ἐλεγκμό.

Στίχ. 1: Ὁ Θεὸς παρουσιάζεται ἐν τῇ Π.Δ. εἴτε ὡς διδάσκαλος εἴτε ὡς πατέρας ποὺ μαστιγώνει τὸν μαθητὴ ἢ τὸ τέκνο του πρὸς βελτίωσι καὶ μόρφωσι (Ἦσ. 1,6· Παροιμ. 19,29· Ψλ. 38,18· Ἑβρ. 12,6). «Ἐκκυκλώθη» ἀπὸ τὰ βάσανα, καὶ ἔτσι ἡμποδίσθη νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τῆς πονηρᾶς ὁδοῦ. «Τοῦ μὴ πληθύναι»=(μὲ τὰ βάσανα θὰ καθαρισθῇ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας) ἀντὶ αὐταὶ νὰ πληθυνθοῦν.— Στίχ. 3: «ὀρθώσει»=θὰ κάμῃ ἴσιες, χωρὶς παρεκκλίσεις, παγίδες κτλ. «καὶ οὐ διαστρέψει ἐν παιδείᾳ»=καὶ δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ ἢ δοκιμασία νὰ τοὺς διαστρέψῃ.— Στίχ. 4: «ἢ γὰρ μαρτυρία... ἐν ἐπισκοπῇ». Δὲν πρόκειται περὶ νομικῶν διατάξεων ἀλλὰ περὶ τῶν μαρτυριῶν τοῦ βιβλίου τοῦ «νόμου», τῆς «αἰωνίου διαθήκης» τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ λαοῦ του περὶ τῆς σωτικῆς διαθέσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτούς. Ἀναφέρεται γενικῶς εἰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ ὡς αἱ ἐν Ἑξοδ. 24,3·7· Δευτερ. 4,40· 5,32-33 κ.τ.λ. Ἡ πιθανωτέρα ἐξήγησις τοῦ «...ἐν ἐπισκοπῇ»=(ἡ μαρτυρία τοῦ Κυρίου σχετίζεται πρὸς τὰς ὁδοὺς τῶν ἀνθρώπων) ποὺ ἐποπτεύει. Δηλ. ἡ «μαρτυρία» δὲν βγαίνει μόνο ἀπὸ τὴν ἱερὰ ἱστορία ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ποὺ

- 5 Δίκαιος καὶ ὁσιος ὁ κύριος ἡμῶν ἐν κρήμασιν αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα,
καὶ Ἰσραὴλ αἰνέσει τῷ ὀνόματι κυρίου ἐν εὐφροσύνῃ.
6 καὶ ὅσοι ἐξομολογήσονται ἐν ἐκκλησίᾳ λαοῦ,
καὶ πτωχοὺς ἐλεήσει ὁ θεὸς ἐν εὐφροσύνῃ Ἰσραὴλ.
7 ὅτι χρηστὸς καὶ ἐλεήμων ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα,
καὶ συναγωγὰς Ἰσραὴλ δοξάσουσιν τὸ ὄνομα κυρίου.
8 τοῦ κυρίου ἡ σωτηρία ἐπὶ οἶκον Ἰσραὴλ εἰς εὐφροσύνην αἰῶνιον.

ΙΑ'

Τῷ Σαλωμων· εἰς προσδοκίαν.

- 1 Σαλπίζατε ἐν Σιων ἐν σάλπιγγι σημασίας ἁγίων,
κηρύξατε ἐν Ἱερουσαλὴμ φωνὴν εὐαγγελιζομένου·
ὅτι ἠλέησεν ὁ θεὸς Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν.

ἐπισκέπτεται ὁ Κύριος. — Στίχ. 5-8: Ἐκφράζουν μὲ ὕμνους καὶ δοξολογίας ὅτι ἡ πεποίθησις τοῦ Ψλ. ἀναγνωρίζεται καὶ ὑπὸ τῆς «ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ» καὶ τῶν «συναγωγῶν τοῦ Ἰσραὴλ». — Σχετικὰ μὲ τὴν χρονολόγησι τοῦ προηγούμενου ψλ., τοῦ παρόντος, καθὼς καὶ τοῦ ὁμοίου πρὸς αὐτὸν ΙΣΤ' ὁ Viteau σημειώνει τὰ ἑξῆς: «Ὁ τόνος τῶν ψλ. αὐτῶν καὶ αἱ ἰδέαι ἐφ' ὧν ἐπιμένει ὁ σ. μᾶς παρουσιάζουν τοὺς δικαίους εἰς κατάστασι ταπεινότητος, ὅπου παρηγοροῦνται ἀπὸ τὴν εὐσέβειά των, ἀπὸ τὴν ἀνάμνησι τῶν δικαίων κρίσεων τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τὴν βεβαιότητα τῆς ἐλπίδος εἰς τὸν Θεόν, ὑπομονητικὰ ὑποτάσσονται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου περὶ αὐτῶν καὶ ἀναμένουν τὴν σωτηρία. Τοποθετοῦμε τὴν σύνθεσι τῶν ψλ. αὐτῶν μετὰ τὴν κατάρτησι τῆς Ἱερουσαλήμ, κατὰ μία περίοδο σχετικῆς γαλήνης εἰς μίαν οἰκονομικῶς ἐξαθλιωμένη Ἰουδαία, δηλ. μετὰ τῶν ἐτῶν 63-65 π.Χ. περίπου» (σελ. 42).

Ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν τίτλο «εἰς προσδοκίαν», πρόκειται περὶ μεσσιανικοῦ ψλ., ποὺ πανηγυρίζει εἰδικὰ τὴν συγκέντρωσι τῶν διασκορπισμένων Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν πατρίδα. Ὁλη αὕτη ἡ προσδοκία στηρίζεται εἰς τὰς προφητικὰς ὑποσχέσεις. Ποιὸ πολιτικὸ γεγονὸς θα ἤμποροῦσε νὰ ἀνάψῃ αὕτη τὴ φλόγα τῆς ἐλπίδος εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ψλ.; Δὲν γνωρίζομε κανένα. Ἀσφαλῶς, ὁ ψλ. δὲν μπορεῖ νὰ συνδεθῇ πρὸς τὰς ἐκστρατείας τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰανναίου (79-69 π.Χ.), ἀφοῦ αὐτὸς ἦτο ἀρχηγὸς τῆς μερίδος τῶν «ἀμαρτωλῶν». Ὁ ψλ. δὲν στηρίζεται εἰς πολιτικὰ γεγονότα· πηγάζει μᾶλλον ἀπὸ τὴ διάψευσι τῶν ἐλπίδων καὶ τὴν νοσταλγία διὰ σωτηρία. Ὁ Viteau συνδέει διὰ τοῦτο τὸν παρόντα ψλ. πρὸς τὸν μεσσιανικὸ ψλ. ΙΖ'. Ὁ Schüpphaus σημειώνει προσφυέστερα τὰ ἑξῆς: Οἱ στίχ. 1-7 ἀποτελοῦν ποιητικὴ ἐπεξερ-

- 2 *στήθι, Ιερουσαλημ, ἐφ' ὕψηλοῦ καὶ ἰδὲ τὰ τέκνα σου*
ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν συνηγμένα εἰς ἅπαξ ὑπὸ κυρίου.
- 3 *ἀπὸ βορρᾶ ἔρχονται τῇ εὐφροσύνῃ τοῦ θεοῦ αὐτῶν,*
ἐκ νήσων μακρόθεν συνήγαγεν αὐτοὺς ὁ θεός.
- 4 *ὄρη ὕψηλὰ ἐταπείνωσεν εἰς ὀμαλισμὸν αὐτοῖς,*
οἱ βουνοὶ ἐφύγосαν ἀπὸ εἰσόδου αὐτῶν.
- 5 *οἱ ὄρυμοι ἐσκίασαν αὐτοῖς ἐν τῇ παρόδῳ αὐτῶν,*
πᾶν ξύλον εὐωδίας ἀνέτειλεν αὐτοῖς ὁ θεός,
- 6 *ἵνα παρέλθῃ Ἰσραηλ ἐν ἐπισκοπῇ δόξης θεοῦ αὐτῶν.*
- 7 *Ἐνδύσαι, Ιερουσαλημ, τὰ ἱμάτια τῆς δόξης σου,*
ἐτοίμασον τὴν στολὴν τοῦ ἁγιάσματος σου·
ὅτι ὁ θεός ἐλάλησεν ἀγαθὰ Ἰσραηλ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι.
- 8 *ποιῆσαι κύριος ἃ ἐλάλησεν ἐν Ἰσραηλ καὶ Ιερουσαλημ,*
ἀναστήσαι κύριος τὸν Ἰσραηλ ἐν ὀνόματι δόξης αὐτοῦ.
- 9 *τοῦ κυρίου τὸ ἔλεος ἐπὶ τὸν Ἰσραηλ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι.*

γασία προφητικοῦ λογίου τοῦ τύπου τῶν σχετικῶν λογίων τοῦ Δευτεροσησατά· ἡ δοθεῖσα θεία ὑπόσχεσι θὰ ἐκπληρωθῇ τώρα. Ὁ στιχ. 8 ἀποτελεῖ ἐκκλησιὶ πρὸς τὸν Κύριον νὰ πραγματοποιήσῃ «ἃ ἐλάλησεν». Τελικὰ, ὁ γερμανὸς κριτικὸς συμφωνεῖ εἰς τὸ ὅτι ἡ πρὸς μία μόνο ἐσχατολογικὴ κατεύθυνσι ἀναπτυσσομένη θεματικὴ τῆς σωτηρίας εἶναι κατανοητὴ μόνον εἰς τὸ ὑπόβαθρον ἀπελπιστικῶν ἀναγκῶν τοῦ παρόντος (σελ. 55). Τὸ κεφ. 5 τῆς Ἀποκαλ. Βαρουὺχ ἐξαρτᾶται φιλολογικῶς ἀπὸ τὸν παρόντα ψλ.

Εἰς τὰ ἐπὶ μέρους. Ἐν στιχ. 1 «...ἐν σάλπιγγι σημασίας ἁγίων»=μὲ τὴν σάλπιγγα ποὺ σημαίνει τὴν ἑναρξιν ἑορτῶν εἰς τοὺς ἁγίους τοῦ Ἰσραήλ. «Φωνὴ εὐαγγελιζομένου»=τὰ εὐχάριστα νέα τοῦ ἀγγελιαφόρου. «Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ»=κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἰσραήλ ὑπὸ τοῦ Κυρίου.— Στιχ. 2 «...εἰς ἅπαξ»=ὅλα μαζί. «Τῇ εὐφροσύνῃ τοῦ Θεοῦ αὐτῶν»=γεμᾶτοι ἀπὸ τῆ χαρὰ τοῦ Θεοῦ των.— Στιχ. 5 «ἐν τῇ παρόδῳ αὐτῶν»=κατὰ τὸ πέρασμά των.— Στιχ. 7 «ὅτι ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἀγαθὰ...»=διότι ὁ Θεὸς ὑποσχέθηκε τὴν εὐτυχίαν...— Στιχ. 8 «ποιῆσαι...ἀναστήσαι...»=εὐκταί. «Ἐν ὀνόματι δόξης αὐτοῦ»=διὰ τοῦ ἁγίου ὀνόματός Του, διὰ τῆς δυνάμεώς Του. Ἡ πιθανωτέρα χρονολόγησι τοῦ ψλ. εἶναι μεταξὺ 53-61 π.Χ.

IB'

Τῷ Σαλωμων· ἐν γλώσση παρανόμων.

- 1 Κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ ἀνδρὸς παρανόμου καὶ πονηροῦ,
ἀπὸ γλώσσης παρανόμου καὶ ψιθύρου
καὶ λαλούσης ψευδῆ καὶ δόλια.
- 2 ἐν ποικιλίᾳ στροφῆς οἱ λόγοι τῆς γλώσσης ἀνδρὸς πονηροῦ
ὥσπερ ἐν λαῷ πῦρ ἀνάπτων καλλονὴν αὐτοῦ.
- 3 ἡ παροιμία αὐτοῦ ἐμπρῆσαι οἴκους ἐν γλώσση ψευδεῖ,
ἐκκόψαι δένδρα εὐφροσύνης φλογιζούσης παρανόμους,
συγχέαι οἴκους ἐν πολέμῳ χεῖλεσιν ψιθύροις.

Τὸ «ἐν» τοῦ τίτλου εἶναι, κατὰ τὸν Gray, κακὴ ἀνάγνωσι καὶ ἀπόδοσι τοῦ ἑβρ. ἀρχικοῦ «me» ὡς «he»=κατὰ τῆς γλώσσης τῶν παρανόμων. Γενικῶς, πρόκειται περὶ κειμένου μὲ ἱκανὰς παραναγνώσεις καὶ ἐσφαλμένους ἀποδόσεις. Τοῦτο εἶναι ἐμφανὲς καὶ εἰς τὴν χειρόγραφη παράδοσι. Ἐμεῖς, ἐδῶ, θὰ πραραθέσωμεν τὴν πιθανωτέραν, κατὰ τὴν γνώμη μας, ἐκδοχὴν.

Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ κοινότης τοῦ Ψλ. κινδυνεύει ἀπὸ συκοφαντικῆς ἐκστρατείας ἀνθρώπων παρανόμων, ποὺ διαθέτουν ταλέντο σπάνιο εἰς τὴν πρόκλησι καταστροφῆς μὲ τὴν διασπορὰ φημῶν. Ἔχει δίκαιον ὁ Ψλ. νὰ προσεῦχεται διὰ σωτηρίαν (στιχ. 1-4). Τὸν ἄμεσο κίνδυνο τῶν «παρανόμων», «ἀδίκων» καὶ «ἁμαρτωλῶν» αὐτῶν κατηγορῶν καὶ συκοφαντῶν αἰσθάνεται διὰ τὴν κοινότητα, ὅπως καὶ διὰ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του (στιχ. 4-8). Ὁ Viteau εὐρίσκεται ἐν δικαίῳ, ὅταν χρονολογῇ τὸν ψλ. ἀπὸ τὴν ἐποχὴν πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ 63 π.Χ., ἀπὸ τὴν περίοδο 69-64 π.Χ.

Ὡς πρὸς τὰ ἐπὶ μέρους, τὰ πράγματα, ὅπως ἤδη ἐσημειώσαμε, δὲν εἶναι τόσον ἀπλᾶ. Τὸ 2β «ὥσπερ ἐν...αὐτοῦ», παρὰ τὰς ἐπιφυλάξεις τοῦ Gray, ἡ παράδοσις τοῦ χειρ. Η ἀποδίδει ὑπὸ μορφήν μᾶλλον ἀρχική: «ὥσπερ ἐν ἄλλῳ πῦρ ἀνάπτων καλᾶμην αὐτοῦ»=ὅπως στὸ ἄλῳν ἡ φωτιὰ ἀνάβει τὸ ἄχυρο! Παρομοίως ἐν 3α «ἡ παροιμία αὐτοῦ» ἀπὸ τοὺς μὲν διατηρεῖται μὲ τὴν ἐννοια: Τέτοια εἶναι ἡ διαμονὴ του, ὥστε ν' ἀνάβῃ φωτιά..., ἀπὸ τοὺς δὲ θεωρεῖται ὡς ἐσφαλμένη ἀνάγνωσις, ἀντὶ «magor» (=τρόμος), «magour»=παροιμία. Ἔτσι ὁ 3α μπορεῖ νὰ σημαίνει: ἡ φρίκη ποὺ ἐμπνέει (συνίσταται εἰς τοῦτο, εἰς τὸ νὰ ἀνάπτῃ...). Καὶ τὸ ὑπόλοιπο τοῦ στίχ. 3 εἶναι ἀσαφές. Τὸ 3β σημαίνει μᾶλλον τὸ ἐξῆς: μὲ εὐφροσύνη, ἀναμμένη ἀπὸ κακία, κόβει δένδρα (=τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ). Καὶ ὁ 3γ: μὲ τὴ σύγχυσι ποὺ προκαλοῦν δηλητηριώδεις ψιθύροι φέρουν σὲ σύγκρουσι τὴν μιὰ οἰκογένεια μὲ τὴν ἄλλη. Τὰ πράγματα περιπλέκονται μὲ τὴν παράδοσι τοῦ κειμένου: «συγχέαι οἴκους παρανόμους ἐν πολέμῳ χεῖλεσιν ψιθύροις». Ὁ Gray σημειώνει ὅτι τὸ «παρανό-

- 4 Μακρύναι ὁ θεὸς ἀπὸ ἀνάκων χεῖλη παρανόμων ἐν ἀπορίᾳ,
καὶ σκορπισθεῖσαν ὅσα ψιθύρων ἀπὸ φοβουμένων κύριον·
ἐν πυρὶ φλογὸς γλῶσσα ψιθύρος ἀπόλοιτο ἀπὸ ὁσίων.
- 5 φυλάξαι κύριος ψυχὴν ἡσύχιον μισοῦσαν ἀδίκους,
καὶ κατευθῆναι κύριος ἄνδρα ποιοῦντα εἰρήνην ἐν οἴκῳ.
- 6 τοῦ κυρίου ἡ σωτηρία ἐπὶ Ἰσραὴλ παῖδα αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα·
καὶ ἀπόλιντο οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ προσώπου κυρίου ἅπαξ,
καὶ ὅσοι κυρίου κληρονομήσασαν ἐπαγγελίας κυρίου.

ΙΓ'

Τῷ Σαλωμων ψαλμός· παράκλησις τῶν δικαίων.

- 1 Δεξιὰ κυρίου ἐσκέπασέν με,
δεξιὰ κυρίου ἐφείσατο ἡμῶν·
- 2 ὁ βραχίων κυρίου ἔσωσεν ἡμᾶς ἀπὸ ῥομφαίας διαπορευομένης,
ἀπὸ λιμοῦ καὶ θανάτου ἁμαρτωλῶν.
- 3 θηρία ἐπεδράμοσαν αὐτοῖς πονηρά·
ἐν τοῖς ὁδοῦσιν αὐτῶν ἐτίλλοσαν σάρκας αὐτῶν
καὶ ἐν ταῖς μύλαις ἔθλων ὅσα αὐτῶν·
- 4 καὶ ἐκ τούτων ἀπάντων ἐρρύσατο ἡμᾶς κύριος.
- 5 Ἐταράχθη ὁ εὐσεβὴς διὰ τὰ παραπτώματα αὐτοῦ,
μήποτε συμπαρηληφθῇ μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν·
- 6 ὅτι δεινὴ ἡ καταστροφή τοῦ ἁμαρτωλοῦ,
καὶ οὐχ ἄφεται δικαίου οὐδὲν ἐκ πάντων τούτων.

μους» εἶναι ἀπλὴ διττογραφία ἀπὸ προηγούμενη γραμμῇ. Ἄν ὅχι, τότε ἡ φράσις πρέπει νὰ σημαίνη: ὁ συκοφάντης δὲν διστάζει νὰ φέρῃ σύγχυσι καὶ πόλεμο ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἰδικῆς του μερίδος.—Στίχ. 4: «ἐν ἀπορίᾳ»=εἰς ἀπελπισία, εἰς ἀχρηστία, μὲ τὴν ἐξαθλίωσίν των. «Ψιθύρων»=ψιθυριστῶν.—Στίχ. 6: «ἅπαξ»=ὅλοι μαζί.

Ἐδῶ ὁμιλεῖ διὰ στόματος τοῦ Ψλ. ἡ κοινότης, ἡ ὁποία ἐπέρασε διὰ μέσου φοβεραῶς κρίσεως καὶ διεσώθη, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν καταποντισμὸν καὶ τὴν καταστροφήν τῶν ἁμαρτωλῶν ἀντιπάλων της. Εὐχαριστίαι ἀνήκουν εἰς τὸν Θεὸν (στίχ. 1-4), ἐν ὧς ὅμως ὑποτροπῆς τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀπροσεξίας ὀρισμένων δικαίων κρίνεται ἀναγκαία ἡ σχετικὴ παραίνεσις («παράκλησις») τῶν δικαίων. Προφανῶς, ὁ σ. προϋποθέτει τὰ φοβερά πολεμικὰ γεγονότα τοῦ 63 π.Χ., τὰ ὅποια ἔφεραν καταστροφήν εἰς τὸ σαδδουκαϊκὸν ἀντίπαλο κόμμα, δὲν ἄφισαν ὅμως ἄνευ ζημιῶν τοὺς «εὐσεβεῖς». Ἀπὸ τοῦ στίχ. 5 ἐξ. ὁ Ψλ.

- 7 ὅτι οὐχ ὁμοία ἡ παιδεία τῶν δικαίων ἐν ἀγνοίᾳ
καὶ ἡ καταστροφή τῶν ἁμαρτωλῶν.
8 ἐν περιστολῇ παιδεύεται δίκαιος,
ἵνα μὴ ἐπιχαρῇ ὁ ἁμαρτωλὸς τῷ δικαίῳ.
9 ὅτι νοουθετήσῃ δίκαιον ὡς υἱὸν ἀγαπήσεως,
καὶ ἡ παιδεία αὐτοῦ ὡς πρωτοτόκου.
10 ὅτι φείσεται κύριος τῶν ὁσίων αὐτοῦ
καὶ τὰ παραπτώματα αὐτῶν ἐξαλείψει ἐν παιδείᾳ.
11 ἡ γὰρ ζωὴ τῶν δικαίων εἰς τὸν αἰῶνα·
ἁμαρτωλοὶ δὲ ἀρθῇσονται εἰς ἀπώλειαν,
καὶ οὐχ εὐρεθήσεται μνημόσυνον αὐτῶν ἔτι.
12 ἐπὶ δὲ τοὺς ὁσίους τὸ ἔλεος κυρίου,
καὶ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

ΙΔ'

Ὕμνος τῷ Σαλωμων.

- 1 Πιστὸς κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ,
τοῖς ὑπομένουσιν παιδείαν αὐτοῦ,

διαφοροποιεῖ πλήρως τὴν τύχη τῶν δύο μερίδων: εὐσεβῶν-ἁμαρτωλῶν. Ὁ στίχ. 7 ἐκφράζει τὸν πυρῆνα τῆς ιδέας τοῦ σ.: δὲν ἔχει καμμιὰ ὁμοιότητα ἢ παίδευσιν τῶν δικαίων δι' ἁμαρτήματα ποὺ διέπραξαν ἐν ἀγνοίᾳ των, πρὸς τὴν τιμωρίαν καὶ τὴν καταστροφή τῶν ἁμαρτωλῶν. Στίχ. 8: «ἐν περιστολῇ...» μὲ διακριτικότητα. Διὰ τῆς «παιδείας» ὁ Θεὸς νοουθετεῖ τὸν δίκαιον σὰν ἀγαπημένο γιό, σὰν πρωτότοκο παιδί, μὲ σκοπὸ ἔτσι νὰ ἀπαλείψῃ τὰ παραπτώματα τοῦ, ἐνῷ ἡ παιδεία τῶν ἀντιπάλων ἰσοδυναμεῖ πρὸς ὀριστική καταστροφή. — Ὁ στίχ. 11 ἡμπορεῖ νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς δοξολογία: ὅς εἶναι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἐπὶ τῶν ...

Ἡ διάστασις μεταξὺ «ὁσίων» ἀφ' ἑνὸς καὶ «ἁμαρτωλῶν» ἢ «παρὰ νόμων» ἀφ' ἑτέρου εἶναι τὸ θέμα τοῦ ψλ. Ἀντίθετα συμπεριφέρονται αἱ δύο κατηγορίαι ἑναντι τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο ἐντελῶς διάφορος θὰ εἶναι ἡ τύχη καὶ τὸν τέλος τους. Ὁ ψλ. ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνων (π.χ. Γ, ΙΓ, ΙΕ) ποὺ τονίζουν τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν δικαίων, καὶ τὴν αὐστηρὰ τιμωρὸν στάσι τοῦ ἐπὶ τῶν ἁμαρτωλῶν. Δικαιολογημένα, ὁ Viteau χρονολογεῖ τὸν ψλ. ἀπὸ τὴν περίοδο 63-60 π.Χ., ἀπὸ τοὺς χρόνους δηλ. ὀξείας διαστάσεως μεταξὺ τῆς μερίδος τῶν Φαρισαίων («ὁσίων») πρὸς τὴν μερίδα τῶν Σαδδουκαίων («ἁμαρτωλῶν»). Οἱ στίχ. 1-5 ἀφοροῦν τοὺς πρώτους, οἱ στίχ. 6-9 τοὺς δευτέρους. Ὁ ψλ. κλείνει εἰς τὸν στίχ. 10 μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

- 2 τοῖς πορευομένοις ἐν δικαιοσύνῃ προσταγμάτων αὐτοῦ,
ἐν νόμῳ, ᾧ ἐνετείλατο ἡμῖν εἰς ζωὴν ἡμῶν.
3 ὅσοι κυρίου ζήσονται ἐν αὐτῷ εἰς τὸν αἰῶνα·
ὁ παράδεισος τοῦ κυρίου, τὰ ξύλα τῆς ζωῆς, ὅσοι αὐτοῦ.
4 ἡ φυτεία αὐτῶν ἐρριζωμένη εἰς τὸν αἰῶνα,
οὐκ ἐκτιλήσονται πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ·
5 ὅτι ἡ μερὶς καὶ κληρονομία τοῦ θεοῦ ἐστὶν Ἰσραὴλ.
6 Καὶ οὐχ οὕτως οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ παράνομοι,
οἱ ἠγάπησαν ἡμέραν ἐν μετοχῇ ἁμαρτίας αὐτῶν·
7 ἐν μικρότητι σαπρίας ἢ ἐπιθυμία αὐτῶν,
καὶ οὐκ ἐμνήσθησαν τοῦ θεοῦ.
8 ὅτι ὁδοὶ ἀνθρώπων γνωσταὶ ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ παντός,
καὶ ταμεία καρδίας ἐπίσταται πρὸ τοῦ γενέσθαι.
9 διὰ τοῦτο ἡ κληρονομία αὐτῶν ἄδης καὶ σκότος καὶ ἀπώλεια,
καὶ οὐχ εὐρεθήσονται ἐν ἡμέρᾳ ἐλέους δικαίων·
10 οἱ δὲ ὅσοι κυρίου κληρονομήσουσιν ζωὴν ἐν εὐφροσύνῃ.

ΙΕ'

Ψαλμὸς τῷ Σαλωμων μετὰ ψδῆς.

- 1 Ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐπεκαλεσάμην τὸ ὄνομα κυρίου,
εἰς βοήθειαν ἤλπισα τοῦ θεοῦ Ἰακωβ καὶ ἐσώθην·
ὅτι ἐλπίς καὶ καταφυγὴ τῶν πτωχῶν σύ, ὁ θεός.

Εἰς τὰ ἐπὶ μέρους. Στίχ. 1 «...ἐν ἀληθείᾳ»=ἀληθινά. — Στίχ. 2 «...ἐν δικαιοσύνῃ...»=κατὰ τὸν τύπο τῆς δικαίας ζωῆς ποῦ ὑποδεικνύουν τὰ προστάγματα τοῦ. «Εἰς ζωὴν ἡμῶν»: πρόκειται γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ, πρόσκαιρο καὶ αἰωνία. — Στίχ. 3 «...ἐν αὐτῷ»=τῷ νόμῳ. — Στίχ. 4 «...οὐκ ἐκτιλήσονται»=δὲν θὰ ξεριζωθοῦν! Αὐτὸς ὁ παράδεισος μὲ τὰ δένδρα τῆς ζωῆς, αὐτὴ ἡ αἰωνία φυτεία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ὁ Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ, τὸ ἅγιον ἔθνος, ὁ περιούσιος λαός. — Στίχ. 6: Οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν αἰωνιότητα, «τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ», ἐπρωτίμησαν τὴν μίαν «ἡμέραν», μὲ συντροφιά τὴν ἁμαρτίαν, ἀφοῦ, ὅπως σημειοῦται ἐν στίχ. 7, ἡ ἐπιθυμία τους κατευθύνεται «ἐν μικρότητι σαπρίας»=σὲ κάθε τι μικρὸ καὶ βραχύβιο ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὴν σῆψιν καὶ τὴν φθορά. — Ἐν στίχ. 8 «τὰ ταμεία τῶν καρδιῶν»=οἱ καρδιᾶς ποῦ εἶναι γεμᾶτες μυστικά. — Στίχ. 9: «ἐν ἡμέρᾳ»=κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως.

Καὶ τοῦ ψλ. αὐτοῦ τὸ θέμα εἶναι ἡ προστασία τοῦ δικαίου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ὅλα τὰ κακά. Ἰδιαιτέρως, ἐν στίχ. 7-9 ἐξαίρεται ἡ προστασία αὐτῇ ἐν

- 2 τίς γὰρ ἰσχύει, ὁ θεός, εἰ μὴ ἐξομολογήσασθαι σοι ἐν ἀληθείᾳ;
καὶ τί δυνατός ἄνθρωπος εἰ μὴ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματί σου;
- 3 ψαλμὸν καινὸν μετὰ ᾠδῆς ἐν εὐφροσύνῃ καρδίας,
καρπὸν χειλέων ἐν ὀργάνῳ ἡρμωσμένῳ γλώσσης,
ἀπαρχὴν χειλέων ἀπὸ καρδίας δόσιας καὶ δικαίας.
- 4 ὁ ποιῶν ταῦτα οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα ἀπὸ κακοῦ,
φλόξ πυρὸς καὶ ὀργῇ ἀδίκων οὐχ ἄφεται αὐτοῦ,
- 5 ὅταν ἐξέλθῃ ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ προσώπου κυρίου
ὀλεθρεῦσαι πᾶσαν ὑπόστασιν ἁμαρτωλῶν·
- 6 ὅτι τὸ σημεῖον τοῦ θεοῦ ἐπὶ δικαίους εἰς σωτηρίαν.
- 7 Λιμὸς καὶ ξομφαία καὶ θάνατος ἀπὸ δικαίων μακράν,
φεύξονται γὰρ ὡς διωκόμενοι πολέμου ἀπὸ δόσιων·
- 8 καταδιώξονται δὲ ἁμαρτωλοὺς καὶ καταλήμψονται,
καὶ οὐκ ἐκφεύξονται οἱ ποιοῦντες ἀνομίαν τὸ κρῖμα κυρίου·
- 9 ὡς ὑπὸ πολεμίων ἐμπείρων καταλημψθήσονται.
τὸ γὰρ σημεῖον τῆς ἀπωλείας ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν.
- 10 καὶ ἡ κληρονομία τῶν ἁμαρτωλῶν ἀπώλεια καὶ σκότος,
καὶ αἱ ἀνομίαι αὐτῶν διώξονται αὐτοὺς ἕως ἔξου κάτω.
- 11 ἡ κληρονομία αὐτῶν οὐχ εὐρεθήσεται τοῖς τέκνοις αὐτῶν,
αἱ γὰρ ἁμαρτίαι ἐξερημώσουσιν οἶκον ἁμαρτωλῶν·
- 12 καὶ ἀπολοῦνται ἁμαρτωλοὶ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα.
ὅταν ἐπισκέπτηται ὁ θεὸς τὴν γῆν ἐν κρίματι αὐτοῦ·

καιρῷ πολέμου, ὅπερ σημαίνει ὅτι καὶ ὁ ψλ. αὐτὸς ἐγράφη μετὰ τὸ 63 π.Χ. Τὸ «μετὰ ᾠδῆς» τοῦ τίτλου ἐπεξηγεῖται ἐπαρκῶς εἰς τὸν στίχ. 3, ὅπου τὸ «...ἐν ὀργάνῳ ἡρμωσμένῳ γλώσσης» = διὰ τοῦ ἁρμονικοῦ ὀργάνου τῆς γλώσσης.

Ὁ στίχ. 2 «τίς γὰρ ἰσχύει...», ὑπὸ τὴν μορφή τῆς διπλῆς ποιητικῆς ἐρωτήσεως, δηλώνει τὰ ἑξῆς: «Γιατὶ ποίος μπορεῖ νᾶχῃ ἰσχύ (σὲ κάτι), ὦ Θεέ, παρὰ αὐτὸς ποὺ θὰ σὲ ὑμνήσῃ σωστά, καὶ τί μπορεῖ νὰ κάνῃ ὁ ἄνθρωπος χωρὶς νὰ ὑμνήσῃ τὸ ὄνομά σου;» Ὁ ψλ. αὐτὸς ἔχει στοιχεῖα εὐχαριστηρίου ὕμνου, εἰς τὸ σύνολό του ὅμως εἶναι διδακτικὸς ψαλμός. — Ἐν στίχ. 5 τὸ «...ὅταν ἐξέλθῃ ἐπὶ ...» ἀναφέρεται εἰς τὸ «φλόξ πυρὸς» καὶ «ὀργῇ ἀδίκων». — Ἐν στίχ. 6 «τὸ σημεῖον» εἶναι τὸ ἐνδεικτικὸ ὅτι αὐτοὶ ἀνῆκουν εἰς τὸν Κύριο, εἶναι δικοί του. Οἱ δοῦλοι ἔφεραν τὸ «σημεῖον» τοῦ κυρίου εἰς τὸν ὅποῖον ἀνῆκαν. — Ἐν στίχ. 7 «...ὡς διωκόμενοι πολέμου» = διότι τὰ κακὰ αὐτὰ θὰ φύγουν μακριὰ ἀπὸ τοὺς δόσιους, ὅπως αὐτοὶ ποὺ τὸ βάζουν στὰ πόδια πρὸ τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὸν πόλεμο. — Στίχ. 11: τὸ μῖσος τοῦ κόμματος τῶν εὐσεβῶν κατὰ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἱερατείου ἐκτείνεται μέχρι καὶ τῶν τέκνων των· ὁ Ψλ. εὐχεσται τὸ ξεκλήρισμα καὶ τὴν ἐρήμωσι τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀντιπάλων του. Οἱ

13 οἱ δὲ φοβούμενοι τὸν κύριον ἐλεηθήσονται ἐν αὐτῇ
καὶ ζήσονται ἐν τῇ ἐλεημοσίᾳ τοῦ θεοῦ αὐτῶν·
καὶ ἁμαρτωλοὶ ἀπολοῦνται εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.

ΙΣΤ'

Ὕμνος τῷ Σαλωμων· εἰς ἀντίληψιν δόσις.

- 1 Ἐν τῷ νυστάξει ψυχὴν μου ἀπὸ κυρίου παρὰ μικρὸν ὠλίσθησα
ἐν καταφορᾷ ὑπνούντων μακρὰν ἀπὸ θεοῦ,
- 2 παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη ἡ ψυχὴ μου εἰς θάνατον
σύνεγγυς πυλῶν ἔδου μετὰ ἁμαρτωλοῦ
- 3 ἐν τῷ διενεχθῆναι ψυχὴν μου ἀπὸ κυρίου θεοῦ Ἰσραηλ,
εἰ μὴ ὁ κύριος ἀντελάβετό μου τῷ ἐλέει αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.
- 4 ἔνυξέν με ὡς κέντρον ἵππου ἐπὶ τὴν γρηγόρησιν αὐτοῦ,
ὁ σωτὴρ καὶ ἀντιλήπτωρ μου ἐν παντὶ καιρῷ ἔσωσέν με.

τελευταῖοι στίχ. περιγράφουν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τελικῆς ἐπισκέψεως ἡ κρίσεως τοῦ Θεοῦ, ποὺ θὰ εἶναι αἰωνία καταδίκη διὰ τοὺς «ἁμαρτωλοὺς» καὶ αἰώνιον ἔλεος τοῦ Θεοῦ διὰ τοὺς «φοβουμένους τὸν Κύριον».

Ὁ ψλ. αὐτὸς ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα (Δ, Ε, Θ, Ι, ΙΑ, ΙΒ, ΙΣΤ) ἐκείνη τῆς συλλογῆς τῶν Ψλ. Σολ. ποὺ τονίζει τὴν εὐσέβεια, τὴν ἀντοχὴν εἰς τὰς δοκιμασίας καὶ τὴν δύναμι τῆς προσευχῆς. Οἱ δίκαιοι τῶν ψλ. αὐτῶν ζοῦν εἰς κατὰστασι «πενίας» (στίχ. 13· 14) μὲ τὴν παρηγορίαν τῆς εὐσεβείας, μὲ τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἐκδηλώσεων τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ λαοῦ του καὶ μὲ τὴν βεβαιότητα τῆς ἐλπίδος διὰ μελλοντικὴν σωτηρίαν. Ὅπως ὁ ψλ. ΙΕ, ἀρχίζει καὶ ὁ ΙΣΤ μὲ μία εὐχαριστία, διὰ νὰ καταλήξῃ ἐμμέσως εἰς παρακλητικὴν προσευχήν. Κατὰ τὸν Schüpphaus, ὅπισθεν τοῦ «ἐγὼ» τοῦ Ψλ. εὐρίσκεται ἡ κοινότης. Πρέπει ὅμως νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ ἀποπλάνησις ἀπὸ τὸ κάλλος γυναικὸς ἐν στίχ. 7-8 ἀναφέρεται εἰς τοὺς εὐσεβεῖς ὡς ἄτομα. Δικαιολογημένα ὁ Viteau χρονολογεῖ καὶ τὸν ψλ. τοῦτο ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μεταξὺ 63-55 π.Χ.

Ὡς πρὸς τὰ ἐπὶ μέρους. Ὁ στίχ. 1β=σὲ βαθὺ ὕπνο βυθισμένος, μακρὰν ἀπὸ τὸ Θεό. Ὁ Viteau κατατέμνει ἄλλως τοὺς στίχ.: «παρὰ μικρὸν ὠλίσθησα ἐν καταφορᾷ ὕπνου, τῷ μακρὰν ἀπὸ Θεοῦ παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη, ἡ ψυχὴ μου εἰς θάνατον,...», ὁπότε ὁ 1β = παρ' ὀλίγο νὰ γλιστρήσω εἰς τὰ βάθη τοῦ ὕπνου.— Στίχ. 3 «...ἐν τῷ διενεχθῆναι ψυχὴν μου»=καθὼς ἀπομακρύνονταν ἡ ψυχὴ μου. — Στίχ. 4α=μὲ κέντρισε σὰν μὲ σπηροῦνι τοῦ ἀλόγου γιὰ νὰ μὲ κρατῇ

- 5 Ἐξομολογήσομαί σοι, ὁ θεός, ὅτι ἀντελάβου μου εἰς σωτηρίαν
καὶ οὐκ ἐλογίσω με μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς ἀπώλειαν.
- 6 μὴ ἀποστήσης τὸ ἔλεός σου ἀπ' ἐμοῦ, ὁ θεός,
μηδὲ τὴν μνήμην σου ἀπὸ καρδίας μου ἕως θανάτου.
- 7 ἐπικράτησόν μου, ὁ θεός, ἀπὸ ἁμαρτίας πονηρᾶς
καὶ ἀπὸ πάσης γυναικὸς πονηρᾶς σκανδαλιζούσης ἄφρονα.
- 8 καὶ μὴ ἀπατησάτω με κάλλος γυναικὸς παρανομοῦσης
καὶ παντὸς ὑποκειμένου ἀπὸ ἁμαρτίας ἀνωφελοῦς.
- 9 Τὰ ἔργα τῶν χειρῶν μου κατεύθυνον ἐν τόπῳ σου
καὶ τὰ διαβήματά μου ἐν τῇ μνήμῃ σου διαφύλαξον.
- 10 τὴν γλῶσσαν μου καὶ τὰ χεῖρά μου ἐν λόγοις ἀληθείας περιστείλον,
ὄργην καὶ θυμὸν ἄλογον μακρὰν ποιήσον ἀπ' ἐμοῦ.
- 11 γογγυσμὸν καὶ ὀλιγοψυχίαν ἐν θλίψει μάκρυνον ἀπ' ἐμοῦ,
ἐὰν ἁμαρτήσω ἐν τῷ σε παιδεύειν εἰς ἐπιστροφήν.
- 12 εὐδοκίᾳ δὲ μετὰ ἱλαρότητος στήρισον τὴν ψυχὴν μου·
ἐν τῷ ἐνισχύσῃ σε τὴν ψυχὴν μου ἀρκέσαι μοι τὸ δοθέν.
- 13 ὅτι ἐὰν μὴ σὺ ἐνισχύσης,
τίς ὑφέξεται παιδεῖν ἐν πενίᾳ;
- 14 ἐν τῷ ἐλέγχεσθαι ψυχὴν ἐν χειρὶ σαπρίας αὐτοῦ
ἢ δοκιμασία σου ἐν σαρκὶ αὐτοῦ καὶ ἐν θλίψει πενίας·
- 15 ἐν τῷ ὑπομεῖναι δίκαιον ἐν τούτοις ἐλεηθήσεται ὑπὸ κυρίου.

ξύπνιο πρὸ αὐτοῦ. — Στίχ. 6β=οὔτε τὴ μνήμῃ σου ἀπὸ τὴν καρδιά μου μέχρι τοῦ θανάτου μου. Στίχ. 8=καὶ μὴν ἀφίσης τὴν ὁμορφίᾳ μιᾶς παράνομης γυναικάς νὰ μὲ ἐξαπατήσῃ, οὔτε ἄλλον κανένα ποὺ ὑπόκειται στὴν ἀνωφελῆ ἁμαρτία καὶ εἶναι ὄργανό της. Πρόκειται, προφανῶς, περὶ κακῆς μεταφράσεως ἐκ τοῦ ἑβρ. Ἀποκαθιστῶν, κατὰ τὴ γνώμη του, τὸ κείμενο ὁ Viteau μεταφράζει: οὔτε ἐκείνη (τὴν ὁμορφίᾳ) ποὺ πέφτει (ἀπὸ ὁποιοδήποτε πράγμα) στὰ μάτια σου ἀπὸ τὴν κάθε μάταιη ἁμαρτία. — Στίχ. 9β=καὶ μὴ λησμονῆς νὰ φρουρῆς πάνω ἀπὸ τὰ βήματά μου.—Στίχ. 10=περιόρισε τὴ γλῶσσά μου καὶ τὰ χεῖρά μου μόνο σὲ λόγια ἀληθινά. — Στίχ. 11=γογγυσμὸ καὶ ἀνυπομονησία στὴν δοκιμασία ἀπομάκρυνε ἀπὸ μένα, ὅταν, στίς περιπτώσεις ποὺ ἁμαρτάνω, μὲ τιμωρεῖς γιὰ νὰ ξαναβρῶ τὸν ἑαυτό μου. — Στίχ. 12=μὲ γεμάτῃ χαρὰ ἱκανοποιήσι στήριξε τὴν ψυχὴ μου· ἂν ἐσὺ δυναμώσης τὴν ψυχὴ μου, ὅ,τι μοῦ δίδεται (ὅσο μικρὸ κι' ἂν εἶναι) θὰ μοῦ ἀρκέσει.— Στίχ. 13 ἐξ.: «...τίς ὑφέξεται...»=ποιὸς μπορεῖ ν' ἀνθέξῃ τὴν δοκιμασία μαζί μὲ τὴν φτώχεια. Ὅταν ἡ ψυχὴ βασανίζεται ἀπὸ τὴν ἴδια της τὴν διαφθορά, ἡ δοκιμασία ποὺ στέλνει σχετίζεται μὲ τὴν σάρκα του (ἀσθένεια) καὶ μὲ τὴν πίεσι τῆς φτώχειας.

IZ'

Ψαλμὸς τῷ Σαλωμων μετὰ ψδῆς· τῷ βασιλεῖ.

1 Κύριε, σὺ αὐτὸς βασιλεὺς ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι·

ὅτι ἐν σοί, ὁ θεός, καυχῆσεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν.

Ὁ νεώτερος ἐξ ὅλων τῶν ἐρευνητῶν τῆς συλλογῆς Ψλ. Σολ. Schüpphaus (1977), τονίζει ἰδιαίτερα τὸν μὴ ἐνιαῖο χαρακτῆρα τοῦ ψλ. Ὑπάρχουν ἱκαναὶ ἀσάφειαι λόγῳ κακῆς ἀποδόσεως τοῦ ἔβρ. πρωτοτύπου, τμήματα τοῦ ψλ. παρουσιάζουν διαφόρου κατευθύνσεως διαφέροντα καὶ ἀποκλινούσας ἀποφύσεις: ἔτσι δὲν εἶναι εὐκολο, συμπεραίνει ὁ Schüpphaus, νὰ γίνῃ κάποια ἀνάλυσις τοῦ ψλ. ποὺ νὰ ἔχῃ ἐνότητα. Θέτει δηλ. θέμα φιλολογικῆς ἀκεραιότητος τοῦ ψλ., χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ ἐμπεριστατωμένα εἰς τὸ ζήτημα. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας τὸ ἀσφαλέστερο εἶναι νὰ ἀκολουθήσῃ κανεὶς τὴν σειρὰ τῶν θεμάτων, καθὼς τὰ θίγει ὁ Ψλ. ἐκτυλίσσων τὰς σκέψεις, τὴν ἀγωνίαν καὶ τὴν ἐμπνευσί του. Πρὸ τούτου ὅμως ὅ,τι πρέπει νὰ τονισθῇ εἶναι ὅτι ὁ ψλ. IZ ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν καλουμένων ἱστορικῶν ψλ. (Α, Β, Ζ καὶ Η), εἰς τοὺς ὁποίους δὲν γίνονται ἀπλῶς σαφεῖς ὑπαινιγμοὶ εἰς σύγχρονά τοις ἱστορικὰ γεγονότα ἀλλὰ εἰς μεγάλα τμήματα, ἂν ὅχι εἰς τὸ σύνολό τοις, ἀντιμετωπίζουν ἱστορικὰς καταστάσεις τῆς ἐποχῆς των. Ὁ ψλ. IZ τονίζει ἄλλοῦ ὅτι ὁ μόνος βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι ὁ Μεσσίας καὶ ἄλλοῦ ἐκλιπαρῶν διὰ τὴν ἀποστολὴν Μεσσίου, δηλ. βασιλέως ἐκ τοῦ γένους Δαυὶδ, στρέφεται σαφέστατα ἐναντίον τῆς δυναστείας τῶν Ἀσμοναίων, ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, εἴλκε τὴν καταγωγὴν της ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ γένους Λευὶ (στίχ. 4-6), ἀναφέρεται εἰς τὴν τιμωρίαν τῶν σφετεριστῶν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (στίχ. 7-10), τὴν ἀπαγωγὴν τῶν κατοίκων τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς τὴν Δύσι (στίχ. 11-14), καθὼς καὶ εἰς τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὴν ἀσέβειαν τῶν ἀλλοεθνῶν νικητῶν ἐναντὶ τῶν κατοίκων τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐναντὶ τοῦ Ἱεροῦ. Ἐξ ἄλλου, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ ἔργου τονίζεται εἴτε ὅτι ὁ Θεός, ὁ Γιαχβέ, εἶναι ὁ μόνος βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, εἴτε ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτὸς εἶναι ἕνας ἐκ τοῦ γένους Δαυὶδ, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, βασιλεύς, τοῦ ὁποίου διὰ μακρῶν (βλ. ἰδίως ἀπὸ στίχ. 22 ἐξ.) περιγράφονται τὰ χαρίσματα τῆς βασιλείας (ἀπομάκρυνσις τῶν ξένων καὶ ξενικινήτων κυριάρχων, καθαρισμὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτραις, συγκέντρωσις τῶν φυλῶν καὶ δικαία κατανομή τῆς γῆς, καταδίκη τῶν ἐθνῶν καὶ ὑπαγωγὴ τοις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἰσραὴλ, προσκύνησις ἀπὸ μέρους των τῆς μεγαλειότητος τοῦ Κυρίου) ἢ τοῦ ἰδίου τοῦ βασιλέως (κυρίως στίχ. 32 ἐξ.), ὁ ὁποῖος παρουσιάζεται ὡς δίκαιος, χριστὸς Κύριος, τιμωρὸς τοῦ κακοῦ, ἰδίως τῶν ἐθνικῶν, ἀναμάρτητος, σοφὸς διδάσκαλος καὶ κριτὴς τοῦ λαοῦ. Ὅλα αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν ἀπλῶς ἔκφρασι τῶν ἐσχατολογικῶν ἐλπίδων τῆς Φαρι-

- 2 καὶ τίς ὁ χρόνος ζωῆς ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς;
κατὰ τὸν χρόνον αὐτοῦ καὶ ἡ ἐλπίς αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν.
3 ἡμεῖς δὲ ἐλπιοῦμεν ἐπὶ τὸν θεὸν σωτῆρα ἡμῶν·
ὅτι τὸ κράτος τοῦ θεοῦ ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα μετ' ἐλέους,
καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἐπὶ τὰ ἔθνη ἐν κρίσει.

σαϊκῆς μερίδος περὶ τὰ μέσα τοῦ α' αἰ. π.Χ., ἀλλὰ καὶ σαφῆ πολεμικὴ καὶ αὐτῆς ἱερατικῆς ἀσμοναϊκῆς δυναστείας, ἡ ὁποία ὡς πρὸς ὅλας τὰς ἀνωτέρω ἐλπίδας καὶ προσδοκίας ἀπεμακρύνθη τῆς θρησκευτικῆς καὶ πνευματικῆς παραδόσεως τοῦ ἔθνους. Ὅλα αὐτὰ δείχνουν πρὸς τὴν περίοδο ἀμέσως μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἰερουσαλὴμ ἀπὸ τὸν Πομπήϊο τὸ 63 π.Χ. Ἄν, μάλιστα, ὁ στίχ. 12 ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐμπαιγμὸ τῆς ἰουδαϊκῆς ἀριστοκρατίας κατὰ τὸν θρίαμβο τοῦ Πομπήϊου ἐν Ρώμῃ (61 π.Χ.), τότε ὁ ψλ. πρέπει νὰ ἐγράφη μετὰ τὸ γεγονὸς ἐκεῖνο.

Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ἱστορικοὶ ὑπαινιγμοὶ εἰς τὸ κείμενον· ἀλλ' εἰς τὴν ἐκτίμησίν των χωροῦν ἀντιλογίαι. Ἐκεῖνο ποῦ πρέπει ὁ ἀναγνώστης νὰ ἔχῃ κατὰ νοῦν εἶναι ἡ ἔλλειψις αὐστηρᾶς ἐνότητος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος. Τὰ ἴδια μοτίβα ἔρχονται καὶ ξανάρχονται. Ἀλλ' οὐ τονίζεται ὡς βασιλεὺς ὁ Θεὸς καὶ ἄλλοι ὁ Μεσσίας, χωρὶς αὐτό, βεβαίως, νὰ δηλώνει κάποια ἔντασι ἢ διάστασι. Γενικῶς ἡμπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς: (α) Εἰς τὸ πρῶτο μέρος τοῦ ψλ. ἐπικράτει περισσότερο τὸ ἱστορικό, ἐνῶ εἰς τὸ δεύτερο τὸ ἐσχατολογικὸ στοιχεῖο. (β) Ὁ σ. εἶναι συνεπὴς εἰς τὰς ἀρχάς του Φαρισαῖος καὶ δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἀσμοναίου Ὑρκανοῦ Β' εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ τὴν μετ' ἐπιφυλάξεων πάντοτε ὑποστήριξίν του ὑπὸ τῆς ἐπισημοῦ ἡγεσίας τοῦ φαρισαϊκοῦ κόμματος. (γ) Ὁ ψλ. αὐτός, ὡς ἐκφραστὴς τῆς ἐπισημοῦ μεσσιανικῆς προσδοκίας τῆς φαρισαϊκῆς μερίδος τῶν χρόνων τοῦ Ἰησοῦ, δείχνει τὸ χάσμα μετὰ τῆς προσδοκίας ἐκείνης καὶ τῆς χριστιανικῆς. Ὅποιοι μελετᾷ προσεκτικὰ αὐτὸν τὸν ψλ. ἀντιλαμβάνεται διατὶ ἡ σύγκρουσις μετὰ τῶν Ἰησοῦ καὶ Φαρισαίων· διατὶ ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς δραστηριότητος τοῦ Φαρισαϊσμοῦ τονίζεται ἡ δαυιδικὴ καταγωγὴ τοῦ Ἰησοῦ καθὼς καὶ τὰ ἡγετικά χαρίσματα, ποῦ καὶ ὁ παρὼν ψλ. ἐξαίρει· διατὶ ὁ Ἰησοῦς ἀντέδρασε εἰς οὐσιώδη σημεῖα τῆς μεσσιανικῆς φαρισαϊκῆς εἰκόνας τοῦ ψλ. ΙΖ, καὶ ἐτόνισεν, προκειμένου περὶ τῆς σημασίας τοῦ προσώπου του, τὰ σύμβολα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τοῦ Δούλου τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἐπιγραφή: Ὑαλμὸς τοῦ Σολ. μετὰ ἔσματος ἀφιερωμένος εἰς τὸν (Μεσσία) βασιλέα. Ὁ στίχ. 2β παρουσιάζει δυσχερείας εἰς τὴν ἀπόδοσιν· ἄλλο τόσο διαρκεῖ καὶ ἡ ἐλπίδα του εἰς αὐτὸν ἢ, κατὰ τὴν διάρκειά της ὅμως ἡ ἐλπίδα τοῦ ἀνθρώπου στρέφεται πρὸς σέ. Ἡ δευτέρα ἀπόδοσις εἶναι προτιμωτέρα. Γενικῶς, εἰς τοὺς στίχ. 1-3 ἐξάιρεται ὁ Κύριος ὡς ὁ μόνος βασιλεὺς

- 4 Σὺ, κύριε, ἡρετίσω τὸν Δαυιδ βασιλέα ἐπὶ Ἰσραὴλ,
καὶ σὺ ὤμοσας αὐτῷ περὶ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα
τοῦ μὴ ἐκλείπειν ἀπέναντί σου βασιλείον αὐτοῦ.
- 5 καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἐπανεστήσαν ἡμῖν ἁμαρτωλοί·
ἐπέθεντο ἡμῖν καὶ ἔξωσαν ἡμᾶς οἷς οὐκ ἐπηγγείλω,
μετὰ βίας ἀφείλαντο καὶ οὐκ ἐδόξασαν τὸ ὄνομά σου τὸ ἐντιμον.
- 6 ἐν δόξῃ ἔθεντο βασιλείον ἀντὶ ὕψους αὐτῶν,
ἠρῆμωσαν τὸν θρόνον Δαυιδ ἐν ὑπερηφανίᾳ ἀλλάγματος.
- 7 Καὶ σὺ, ὁ θεός, καταβαλεῖς αὐτοὺς καὶ ἀρεῖς τὸ σπέρμα αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς
ἐν τῷ ἐπαναστήναι αὐτοῖς ἄνθρωπον ἀλλότριον γένους ἡμῶν.
- 8 κατὰ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν ἀποδώσεις αὐτοῖς, ὁ θεός,
εὐρεθῆναι αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.
- 9 οὐκ ἠλέησεν αὐτοὺς ὁ θεός,
ἐξηρεύνησεν τὸ σπέρμα αὐτῶν καὶ οὐκ ἀφῆκεν αὐτῶν ἓνα.
- 10 πιστὸς ὁ κύριος ἐν πᾶσι τοῖς κρίμασιν αὐτοῦ, οἷς ποιεῖ ἐπὶ τὴν γῆν.
- 11 Ἠρῆμωσεν ὁ ἄνομος τὴν γῆν ἡμῶν ἀπὸ ἐνοικούντων αὐτήν,
ἠφάνισαν νέον καὶ πρεσβύτην καὶ τέκνα αὐτῶν ἅμα·
- 12 ἐν ὀργῇ κάλλους αὐτοῦ ἐξαπέστειλεν αὐτὰ ἕως ἐπὶ δυσμῶν
καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς γῆς εἰς ἐμπαιγμὸν καὶ οὐκ ἐφείσατο.
- 13 ἐν ἀλλοτριότητι ὁ ἐχθρὸς ἐποίησεν ὑπερηφανίαν,
καὶ ἡ καρδιά αὐτοῦ ἀλλοτρία ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

καὶ ἡ μόνη ἐλπίς τοῦ Ἰσραὴλ, προφανῶς ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλα κοσμικὰ στηρίγματα.

Ἐν στίχ. 4-6 ὁ λόγος εἶναι περὶ τῶν «ἁμαρτωλῶν» σφετεριστῶν τῆς βασιλείας. Ὁ στίχ. 4 ἀναφέρεται εἰς τὰ Α' Βασ. 16,1-13 καὶ Β' Βασ. 7,12-29. Ὁ στίχ. 5β-γ=μᾶς ἐπετέθησαν, μᾶς ἔβγαλαν ἔξω, αὐτοὶ εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ὑπεσχέθης (τίποτε), καὶ ἄρπασαν (ἔλα) διὰ τῆς βίας...— Στίχ. 6=ἐγκαθίδρυσαν εἰς ὅλην τὴν δόξα του βασιλείου ἀντὶ τοῦ ἀξιώματος ποὺ τοὺς εἶχε δοθῇ, ἀπεγρύμνωσαν τὸν θρόνον τοῦ Δαυὶδ ἀνταλλάσσοντές τον μὲ τὴν ὑπεροψία τους.

Ἐν στίχ. 7-10 ἔχομε μία πρώτη περιγραφή τῆς δικαίας τιμωρίας τῶν «ἁμαρτωλῶν» Ἀσμοναίων. Ὁ «ἄνθρωπος ἀλλοτρίου γένους» εἶναι προφανῶς ὁ Πομπήϊος.

Ἐν στίχ. 11-20 περιγράφεται, ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν τιμωρία τῶν «ἁμαρτωλῶν» Ἀσμοναίων, ἡ μανία τοῦ ξένου κατακτητοῦ κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ πληθυσμοῦ της, ἡ αἰχμαλωσία καὶ ὁ ἐμπαιγμὸς τῶν ἀπαχθέντων, ἡ ἀσέβεια τοῦ ξένου πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸ Ἱερό, ἡ διασπορά τῶν «δούλων», τὰ ἀντίποινα αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεως ἐξ αἰτίας τῆς ἀποστάτιδος ἡγεσίας.— Στίχ. 13=ὁ ἐχθρὸς, ἀφοῦ ἦτο ξένος, συμπεριεφέρθη μὲ ὑπεροψία, καὶ ἡ

- 14 καὶ πάντα, ὅσα ἐποίησεν ἐν Ἱερουσαλημ,
καθὼς καὶ τὰ ἔθνη ἐν ταῖς πόλεσι τοῦ σθένους αὐτῶν.
- 15 Καὶ ἐπεκρατοῦσαν αὐτῶν οἱ υἱοὶ τῆς διαθήκης ἐν μέσῳ ἐθνῶν συμμίκτων.
οὐκ ἦν ἐν αὐτοῖς ὁ ποιῶν ἐν Ἱερουσαλημ ἔλεος καὶ ἀλήθειαν.
- 16 ἐφύγосαν ἀπ' αὐτῶν οἱ ἀγαπῶντες συναγωγὰς ὁσίων,
ὥς στρουθία ἐξεπετάσθησαν ἀπὸ κοίτης αὐτῶν.
- 17 ἐπλανῶντο ἐν ἐρήμοις σωθῆναι ψυχὰς αὐτῶν ἀπὸ κακοῦ,
καὶ τίμιον ἐν ὀφθαλμοῖς παροικίας ψυχὴ σεσωσμένη ἐξ αὐτῶν.
- 18 εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐγενήθη ὁ σκορπισμὸς αὐτῶν ὑπὸ ἀνόμων,
ὅτι ἀνέσχεεν ὁ οὐρανὸς τοῦ στάξαι ὕετόν ἐπὶ τὴν γῆν.
- 19 πηγαὶ συνεσχέθησαν αἰῶνιοι ἐξ ἀβύσσων ἀπὸ ὀρέων ὑψηλῶν,
ὅτι οὐκ ἦν ἐν αὐτοῖς ποιῶν δικαιοσύνην καὶ κρῖμα.
- 20 ἀπὸ ἄρχοντος αὐτῶν καὶ λαοῦ ἐλαχίστου ἐν πάσῃ ἁμαρτία,
ὁ βασιλεὺς ἐν παρανομίᾳ καὶ ὁ κριτὴς ἐν ἀπειθείᾳ καὶ ὁ λαὸς ἐν ἁμαρτίᾳ.
- 21 Ἰδέ, κύριε, καὶ ἀνάστησον αὐτοῖς τὸν βασιλέα αὐτῶν υἱὸν Δαυὶδ
εἰς τὸν καιρὸν, ὃν εἶλου σύ, ὁ θεός, τοῦ βασιλεῦσαι ἐπὶ Ἰσραὴλ παῖδά σου.
- 22 καὶ ὑπόζωσον αὐτὸν ἰσχὺν τοῦ θραῦσαι ἄρχοντας ἀδίκους,
καθαρίσαι Ἱερουσαλημ ἀπὸ ἐθνῶν καταπατούντων ἐν ἀπωλείᾳ,
- 23 ἐν σοφίᾳ δικαιοσύνης ἐξῶσαι ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ κληρονομίας,
ἐκτρεῖναι ὑπερηφανίαν ἁμαρτωλοῦ ὥς σκευὴ κεραμέως,
- 24 ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ συντρίψαι πᾶσαν ὑπόστασιν αὐτῶν,
ὀλεθρεῦσαι ἔθνη παράνομα ἐν λόγῳ στόματος αὐτοῦ,
- 25 ἐν ἀπειλῇ αὐτοῦ φυγεῖν ἔθνη ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ
καὶ ἐλέγξαι ἁμαρτωλοὺς ἐν λόγῳ καρδίας αὐτῶν.

καρδία τοῦ ἤτο ξένη πρὸς τὸν Θεό μας. — Στίχ. 14=καὶ αὐτὰ ποὺ ἔκαμε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἦσαν ὡσάν ἐκεῖνα ποὺ κάνουν οἱ ἐθνικοὶ εἰς τὰς πόλεις ποὺ καταλαμβάνουν. Ἀντὶ «τοῦ σθένους αὐτῶν» ὁ Viteau ἔχει τὴν γραφὴν: «τοῖς θεοῖς αὐτῶν». Ἐν στίχ. 15, ἀντὶ τοῦ «ἐπεκρατοῦσαν» προτείνεται ὑπὸ τινῶν τὸ «ἐπικροτοῦσαν». Ὅπως δὴ ποτε, ἡ ἔννοια εἶναι τῆς συγκαταθέσεως καὶ υποστηρίξεως τῶν ἔργων τῶν ἄλλοεθνῶν ὑπὸ ὀρισμένων Ἰουδαίων ἢ «υἱῶν τῆς διαθήκης».

Ἐν στίχ. 21-25 ὁ Ψλ. ἀσχολεῖται εἰδικώτερα μὲ τὸ ἔργο τοῦ δαυίδιδου βασιλέως. Τὸ αὐτὸ πράττει καὶ ἀπὸ τὸν στίχ. 32 ἔξ. Ἐν στίχ. 21, ἐκτὸς τῆς ἐννοίας τοῦ βασιλέως υἱοῦ Δαυὶδ, εἰσάγεται καὶ ἡ ἔννοια τοῦ «παιδός», δηλ. τοῦ Δούλου τοῦ Θεοῦ. Τὰ προσόντα τοῦ θαυμαστοῦ βασιλέως δὲν θὰ εἶναι μόνον ἡ δύναμις («υπόζωσον αὐτὸν ἰσχύν») διὰ τὰ συντρίψαι τοὺς Ἀσμοναίους «ἀρχοντας ἀδίκους», καὶ τὰ καθάριση τὴν Ἱερουσαλημ ἀπὸ τὴν κατοχὴ τῶν Ἑθνῶν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ γνῶσις, σοφία, δικαιοσύνη, ἀγιωσύνη, ἔλεος. — θεῖα

- 26 *Καν συνάξει λαὸν ἅγιον, οὗ ἀφηγήσεται ἐν δικαιοσύνῃ,
καὶ κρινεῖ φυλὰς λαοῦ ἡγιασμένου ὑπὸ κυρίου θεοῦ αὐτοῦ·*
- 27 *καὶ οὐκ ἀφήσει ἀδικίαν ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀδυσθῆναι ἔτι,
καὶ οὐ κατοικήσει πᾶς ἄνθρωπος μετ' αὐτῶν εἰδὼς κακίαν·
γνώσεται γὰρ αὐτοὺς ὅτι πάντες υἱοὶ θεοῦ εἰσιν αὐτῶν.*
- 28 *καὶ καταμερίσει αὐτοὺς ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν ἐπὶ τῆς γῆς,
καὶ πάροικος καὶ ἀλλογενὴς οὐ παροικήσει αὐτοῖς ἔτι·*
- 29 *κρινεῖ λαοὺς καὶ ἔθνη ἐν σοφίᾳ δικαιοσύνης αὐτοῦ.*
δι ά ψ α λ μ α.
- 30 *Καὶ ἔξει λαοὺς ἐθνῶν δουλεύειν αὐτῷ ὑπὸ τὸν ζυγὸν αὐτοῦ
καὶ τὸν κύριον δοξάσει ἐν ἐπισήμῳ πάσης τῆς γῆς
καὶ καθαριεῖ Ἱερουσαλὴμ ἐν ἁγιασμῷ ὡς καὶ τὸ ἀπ' ἀρχῆς.*
- 31 *ἔρχεσθαι ἔθνη ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς ἰδεῖν τὴν δόξαν αὐτοῦ
φέροντες δῶρα τοὺς ἐξησθενηκότας υἱοὺς αὐτῆς
καὶ ἰδεῖν τὴν δόξαν κυρίου, ἣν ἐδόξασεν αὐτὴν ὁ θεός.*
- 32 *καὶ αὐτὸς βασιλεὺς δίκαιος διδασκὸς ὑπὸ θεοῦ ἐπ' αὐτοῦς,
καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐν μέσῳ αὐτῶν,
ὅτι πάντες ἅγιοι, καὶ βασιλεὺς αὐτῶν χριστὸς κυρίου.*
- 33 *οὐ γὰρ ἐλπιεῖ ἐπὶ ἵππον καὶ ἀναβάτην καὶ τόξον
οὐδὲ πληθυνεῖ αὐτῷ χρυσίον οὐδὲ ἀργύριον εἰς πόλεμον
καὶ πολλοῖς (λαοῖς) οὐ συνάξει ἐλπίδας εἰς ἡμέραν πολέμου.*
- 34 *Κύριος αὐτὸς βασιλεὺς αὐτοῦ, ἐλπίς τοῦ δυνατοῦ ἐλπίδι θεοῦ,
καὶ ἐλεήσει πάντα τὰ ἔθνη ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν φόβῳ.*

δῶρα ὅλα αὐτὰ πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ ὁποῖος καθεαυτὸν δὲν ὑπερβαίνει βέβαια
πουθενὰ τὰ ὅρια τοῦ ἀνθρωπίνου. Ἐδῶ (στίχ. 24β καὶ 42) εἶναι, ὅπως ση-
μειώνει καὶ ὁ Viteau, προφανῶς οἱ ὑπαινιγμοὶ εἰς τὸν Ἡσ. 11,1-5.

Ἐν στίχ. 26-31 ὁ Ψλ. ἀσχολεῖται μὲ τὴν σύναξιν τῶν φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ
καὶ τὴν ἀπάλειψιν κάθε ἀντιθέτου πρὸς τὴν ἀγιωσύνην, τὴν ἀνακατανομὴν τῆς
γῆς καὶ τὴν ἐκδίωξιν τῶν ἀλλογενῶν. Τὸ «διάψαλμα» μεταξὺ τῶν στίχ. 29
καὶ 30 ἄλλοι ἀποδίδουν ἀπλῶς ὡς «παῦσιν» καὶ ἄλλοι ὡς «μουσικὸν inter-
mezzo». Ἀπὸ τοῦ στίχ. 30 ἔξ. τὸ θέμα εἶναι ἡ κρίσις ἐπὶ τῶν Ἑθνῶν, τὰ ὅποια
ὑποτάσσονται εἰς τὸν Μεσσία, ἀνέρχονται δὲ εἰς τὴν κεκαθαρμένην Ἱερουσα-
λήμ, λάτρευσι τοῦ μεγάλου Θεοῦ τῆς, καὶ τῆς δόξης, ποὺ οἱ ἴδιοι αὐτοὶ ἐθνικοὶ
προσεπάθησαν νὰ ἀμαυρώσουν, φέροντες ὡς δῶρα μαζί των, τὰ ἐξαντλημένα
ἀπὸ κάθε δύναμι τέκνα τῆς Ἱερουσαλὴμ (ὁμήρους τοῦ Πομπηίου κ. ἄλλους).

Ὅπως καὶ προηγουμένως ἐσημειώθη, ἐν στίχ. 32-41 ἀναπτύσσονται
περαιτέρω τὰ θαυμαστὰ καὶ σωτήρια ἔργα τοῦ «χριστοῦ Κυρίου» βασιλέως,
ὁργάνου τοῦ Κυρίου. Θὰ στηρίζεται ὁ βασιλεὺς αὐτὸς δι' ὅλα εἰς τὸν Κύριον,

- 35 πατάξει γὰρ γῆν τῷ λόγῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ εἰς αἰῶνα,
εὐλογήσει λαὸν κυρίου ἐν σοφίᾳ μετ' εὐφροσύνης·
- 36 καὶ αὐτὸς καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτίας τοῦ ἄρχειν λαοῦ μεγάλου,
ἐλέγξει ἄρχοντας καὶ ἐξῆραι ἁμαρτωλοὺς ἐν ἰσχύι λόγου.
- 37 καὶ οὐκ ἀσθενήσει ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐπὶ θεῷ αὐτοῦ·
ὅτι ὁ θεὸς κατειργάσατο αὐτὸν δυνατὸν ἐν πνεύματι ἁγίῳ
καὶ σοφὸν ἐν βουλῇ συνέσεως μετὰ ἰσχύος καὶ δικαιοσύνης.
- 38 καὶ εὐλογία κυρίου μετ' αὐτοῦ ἐν ἰσχύι,
καὶ οὐκ ἀσθενήσει.
- 39 Ἡ ἐλπίς αὐτοῦ ἐπὶ κύριον,
καὶ τίς δύναται πρὸς αὐτόν;
- 40 ἰσχυρὸς ἐν ἔργοις αὐτοῦ καὶ κραταῖος ἐν φόβῳ θεοῦ
ποιμαίνων τὸ ποίμνιον κυρίου ἐν πίστει καὶ δικαιοσύνῃ
καὶ οὐκ ἀφήσει ἀσθενῆσαι ἐν αὐτοῖς ἐν τῇ νομῇ αὐτῶν.
- 41 ἐν ἰσότητι πάντας αὐτοὺς ἄξει,
καὶ οὐκ ἔσται ἐν αὐτοῖς ὑπερηφανία τοῦ καταδυναστευθῆναι ἐν αὐτοῖς.
- 42 Αὕτη ἡ εὐπρέπεια τοῦ βασιλέως Ἰσραὴλ, ἣν ἔγνω ὁ θεός,
ἀναστῆσαι αὐτὸν ἐπ' οἶκον Ἰσραὴλ παιδεῦσαι αὐτόν.
- 43 τὰ ῥήματα αὐτοῦ πεπυρωμένα ὑπὲρ χρυσίον τὸ πρῶτον τίμιον,

ὅχι εἰς πολέμους, ὅπλα, χρυσίον. Ἐν στίχ. 35, ἀντὶ «πατάξει» προτιμητέα ἡ γραφή «κατάξει». Ἡ ἔννοια εἶναι ὅτι ὁ χριστὸς Κυρίου δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀρμάτων καὶ ὅπλων, ἀφοῦ ὁ Θεὸς τοῦ ἔχει δώσει, κατὰ τὸ Ἡσ. 11,4, τὸ χάρισμα νὰ ὑποτάξῃ τὴν γῆν διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς σοφίας τοῦ στόματός του. Μὲ τὴν δύναμι τοῦ λόγου τοῦ ἐλέγχει τοὺς ἄρχοντας καὶ καταστρέφει τοὺς ἁμαρτωλοὺς «ἐν ἰσχύι λόγου». Εἶναι ἄξιο ἐξάρσεως ὅτι, κατὰ τὸν φαρισαϊκὸ αὐτὸ μεσσιανικὸ ὕμνο, ὁ «χριστὸς Κυρίου» ἀναπτύσσει ἐκτεταμένη δραστηριότητα τοῦ «λόγου» του, ποὺ βέβαια δὲν νοεῖται μόνον ὡς λόγος κρίσεως ἀλλὰ καὶ ὡς διδακτικὸς λόγος, ὅπως φαίνεται καθαρώτερα ἐν στίχ. 43γ. — «Καὶ οὐκ ἀσθενήσει...». Ὁ Ψλ. διὰ τῶν διαβεβαιώσεων αὐτῶν θέλει νὰ πῇ ὅτι δὲν θὰ ὑπάρξῃ ὑποτροπὴ τοῦ κακοῦ μὲ τέτοιο βασιλεῖα. Ὁ ἴδιος δὲν θὰ ἐκπέσῃ τοῦ τεθέντος σκοποῦ ἕνεκα τῆς ἐνδυναμώσεώς του ὑπὸ τοῦ «ἁγίου πνεύματος». Ὁ Θεὸς παρέχει μὲ τὰ δῶρα του πρὸς τὸν βασιλεῖα ὅλας τὰς ἐγγυήσεις, «καὶ οὐκ ἀσθενήσει...». Διὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Μεσσία ὡς «ποιμὸς» βλ. Μιχαία 5,1-4· Ἡσ. 11,11· Ἱερ. 3,15, καὶ ἰδίως Ἰεζ. κεφ. 34· 36, 38· 37, 21-24.

Ἐν στίχ. 42-46 δίδεται περιληπτικὴ εἰκόνα τῆς ἡγεσίας τοῦ λαοῦ ὑπὸ τοῦ Μεσσία, ἐξαίρονται βασικὰ χαρακτηριστικά του, καὶ μακαρίζονται ὅσοι θὰ ζήσουν εἰς τὰς ἡμέρας του. «Αὕτη ἡ εὐπρέπεια... ὁ Θεός» = αὕτη εἶναι ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ, ὅπως τὴν προεῖδε ὁ Θεός. Ὡς

ἐν συναγωγαῖς διακρινεῖ λαοῦ φυλὰς ἡγιασμένου,
οἱ λόγοι αὐτοῦ ὡς λόγοι ἁγίων ἐν μέσῳ λαῶν ἡγιασμένων.

44 μακάριοι οἱ γενόμενοι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις

ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ Ἰσραὴλ ἐν συναγωγῇ φυλῶν, ἃ ποιήσει ὁ θεός.

45 ταχύναι ὁ θεὸς ἐπὶ Ἰσραὴλ τὸ ἔλεος αὐτοῦ,

ῥύσαιτο ἡμᾶς ἀπὸ ἀκαθαρσίας ἐχθρῶν βεβήλων.

46 κύριος αὐτὸς βασιλεὺς ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι.

III'

Ψαλμὸς τῷ Σαλωμων· ἔτι τοῦ χριστοῦ κυρίου.

1 Κύριε, τὸ ἔλεός σου ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰς τὸν αἰῶνα,
ἡ χρηστότης σου μετὰ δόματος πλουσίου ἐπὶ Ἰσραὴλ·

«ἄξιον» τοῦ στίχ. 43 γ θεωροῦνται, κατὰ τοὺς Gray, Kittel, Viteau οἱ ἄγγελοι. Βλ. Δευτ. 33,2· Ἰωβ 5,1· 15,15· Ψλ. 88,6·8· Δαν. 4,10·14· Μάρκ. 8,38· Λουκ. 9,26· Ἰουδ. 14. Ἡ ἔννοια κατὰ τὸν Viteau εἶναι: ὅπως οἱ λόγοι τῶν ἁγγέλων εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καὶ οἱ λόγοι τοῦ βασιλέως. — Ὁ στίχ. 45 ἐκφράζει τὴν εὐχὴ τῆς πραγματοποιήσεως ὅλων αὐτῶν τὸ ταχύτερον. Ἐτσι κανονικὰ κλείνει ὁ ψλ. μὲ τὴν εὐχὴ αὐτὴ καὶ (ἐν στίχ. 46) μὲ τὴν διαβεβαίωσι ὅτι μόνον ὁ Θεὸς βασιλεύει ἐπὶ τοῦ Ἰσραὴλ.

Ὁ τίτλος δηλώνει: Ψλ. τοῦ Σολομώντος, ἕνας ἀκόμη περὶ τοῦ χριστοῦ Κυρίου.

Ὅλοι ἀνεξαίρετως οἱ ἐρευνῆται τοῦ ψλ. τούτου τονίζουν τὴν ἑλλειψὶ ἐνιαίου θέματος, καθὼς καὶ τὴν ἀνεξαρτησία τῶν ὑπὸ διαπραγματεύσει μοτίβων, ἰδιαιτέρως τοῦ ἀπὸ στίχ. 10 ἐξ. περὶ τοῦ πλήρους ἐλέγχου τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων. Εἰς τὸ πρῶτο μέρος (στίχ. 1-5) ὁ Ψλ. πραγματεύεται περὶ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ δι' ὅλα τὰ πλάσματα, ἐξαίρων τὴν χρηστότητά του εἰδικώτερον διὰ τὸν Ἰσραὴλ. Εἰς τὸ δεύτερο (στίχ. 6-10) περιγράφεται ἡ μακαρία βασιλεία τοῦ Μεσσίου, κατὰ τὰ δεδομένα τοῦ ψλ. ΙΖ. Τὸ τρίτο μέρος (στίχ. 10-12) ἀσχολεῖται μὲ τὴν σταθερότητα καὶ κανονικότητα τῶν τροχιῶν τῶν οὐρανίων σωμάτων.

Διὰ τὸ τρίτο μέρος τοῦ ψλ. ἐκφράζεται ἡ ἀπορία πῶς εὐρέθη ἐδῶ εἰς τὸ τέλος τῆς ὅλης συλλογῆς. Διότι, ἐνῶ τὰ δύο πρῶτα μέρη ἔχουν θεματικῶς τὰ προηγούμενα τῶν εἰς τοὺς ἄλλους (βλ. ἰδιαιτέρως τὸν Ε καὶ ΙΖ), ἔτσι ὥστε νὰ δικαιολογῇται πῶς ἡ ὑπόθεσις τοῦ Schüpphaus, καθ' ἣν ὁ ψλ. ΙΗ ἀποτελεῖ ἀπόπειρα περιλήψεως τῶν κυρίων θεμάτων τῆς ὅλης συλλογῆς, τὸ τρίτο μέρος περὶ οὐρανίων σωμάτων δὲν ἔχει προηγούμενο εἰς τὴν συλλογὴν. Οἱ

- 2 οἱ ὀφθαλμοί σου ἐπιβλέποντες ἐπ' αὐτά, καὶ οὐχ ὑστερήσει ἐξ αὐτῶν
τὰ ὧτά σου ἐπακούει εἰς δέησιν πτωχοῦ ἐν ἐλπίδι.
3 τὰ κρίματά σου ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν μετὰ ἐλέους,
καὶ ἡ ἀγάπη σου ἐπὶ σπέρμα Ἀβρααμ υἱὸν Ἰσραὴλ.
4 ἡ παιδεία σου ἐφ' ἡμᾶς ὡς υἱὸν πρωτότοκον μονογενῆ
ἀποστρέφαι ψυχὴν εὐήκοον ἀπὸ ἀμαθίας ἐν ἀγνοίᾳ.
5 καθαρῖσαι ὁ θεὸς Ἰσραὴλ εἰς ἡμέραν ἐλέους ἐν εὐλογίᾳ,
εἰς ἡμέραν ἐκλογῆς ἐν ἀνάξει χριστοῦ αὐτοῦ.
6 Μακάριοι οἱ γενόμενοι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις
ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ κυρίου, ἃ ποιήσει γενεᾷ τῇ ἐρχομένῃ
7 ὑπὸ ῥάβδον παιδείας χριστοῦ κυρίου ἐν φόβῳ θεοῦ αὐτοῦ
ἐν σοφίᾳ πνεύματος καὶ δικαιοσύνης καὶ ἰσχύος
8 κατευθῆναι ἄνδρα ἐν ἔργοις δικαιοσύνης φόβῳ θεοῦ
καταστήσαι πάντας αὐτοὺς ἐνώπιον κυρίου
9 γενεὰ ἀγαθὴ ἐν φόβῳ θεοῦ ἐν ἡμέραις ἐλέους.
διὰ ψ α λ μ α.
10 Μέγας ἡμῶν ὁ θεὸς καὶ ἔνδοξος ἐν ὑψίστοις κατοικῶν
ὁ διατάξας ἐν πορείᾳ φωστῆρας εἰς καιροὺς ὥρων ἀφ' ἡμερῶν εἰς ἡμέρας
καὶ οὐ παρέβησαν ἀπὸ ὁδοῦ, ἧς ἐνετείλω αὐτοῖς·

περισσότεροι ἐρευνηταὶ ἀναζητοῦν κάποια λύσι εἰς τὸ πρὸ τοῦ στίχ. 10 «διάψαλμα». Δέχονται δηλ. ἄλλοι μὲν ὅτι πρόκειται περὶ μεταγενεστέρης προσθήκης, ἐνὸς εἰδους ὕμνου («διάψαλμα») κατακλείοντος τὴν μικρὰ συλλογὴ, ἐπομένως περὶ ἔργου τοῦ ἀρχιμουσικοῦ (Kittel). Ὡς μεταγενεστέρᾳ προσθήκῃ δέχεται τοὺς στίχ. 1-12 καὶ ὁ Schüpphaus, ἐνῶ ὁ Viteau δέχεται ὡς τοιαύτην ὀλόκληρον τὸν ψλ. ΙΗ. Ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ψλ. αὐτὸς δὲν χρειάζεται. Οἱ 16 πρῶτοι ψλ. περιγράφουν τὴν κατάστασι τοῦ ἰουδ. λαοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ σ. καὶ τὴν ἀγωνίαν τῶν εὐσεβῶν. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη διέξοδος, ἄλλη ἐλπίς, παρὰ ὁ ἐρχομὸς τοῦ Μεσσίου, ὅπως τὸν περιγράφει ὁ ψλ. ΙΖ. Αὐτὸς πρέπει, κατὰ τὸν Viteau, νὰ εἶναι ὁ τελευταῖος ψλ. καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸν δὲν χρειάζεται τίποτε ἄλλο. Διὰ τοῦτο, ὁ Viteau δέχεται ὅτι ὁ ψλ. ΙΗ συνετέθη μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς συλλογῆς, πρὸ τοῦ ἔτους 47 π.Χ., ἴσως καὶ μέχρι τοῦ ἔτους 40 π.Χ., ὅτε χρονολογεῖται ἡ μετάφρασις τῆς συλλογῆς. Περὶ τοῦ θέματος βλ. περισσότερα εἰς τὰ Εἰσαγωγικά.

Εἰς τὰ ἐπὶ μέρους ὁ ψλ. δὲν παρουσιάζει δυσχερείας ὡς πρὸς τὴν κατανόησιν. Ἐν στίχ. 2 «...καὶ οὐχ ὑστερήσει ἐξ αὐτῶν»=καὶ κανεὶς ἐξ αὐτῶν δὲν θὰ στερεθῇ (τίποτε). — Ὁ στίχ. 5α ὑπαινίσσεται, κατὰ τρόπο μᾶλλον ἱστορικό, ὅτι ἡ «παιδεία» τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν υἱῶν τοῦ σκοποῦ ἔχει νὰ τοὺς καθαρῖσῃ καὶ τοὺς ἐτοιμάσῃ διὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Μεσσίου. — Στίχ. 7= ὑπὸ τὸ διορθωτικὸν (παιδαγωγικὸν) σκῆπτρον τοῦ χριστοῦ... — Στίχ. 10=

- 11 ἐν φόβῳ θεοῦ ἡ ὁδὸς αὐτῶν καθ' ἐκάστην ἡμέραν
 ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔκτισεν αὐτοὺς ὁ θεὸς καὶ ἕως αἰῶνος·
 12 καὶ οὐκ ἐπλανήθησαν ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔκτισεν αὐτοὺς,
 ἀπὸ γενεῶν ἀρχαίων οὐκ ἀπέστησαν ὁδῶν αὐτῶν,
 εἰ μὴ ὁ θεὸς ἐνετείλατο αὐτοῖς ἐν ἐπιταγῇ δούλων αὐτοῦ.

Ἀγαθὴ γενεὰ αὕτῃ ποὺ θὰ ζήσῃ μὲ τὸν φόβο τοῦ Κυρίου κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ ἐλέους του.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω δηλ. σχόλια θὰ ἤμπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι ὁ ψλ. ἐν στίχ. 1-9 δὲν ἔχει δύο θέματα ἀλλὰ ἓνα: Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ ὅλους, ἰδιαίτερα τὸν Ἰσραὴλ· διὰ τοῦτο, κι' ὅταν τὸν παιδεύει, τὸ κάνει διὰ νὰ τὸν προετοιμάσῃ διὰ τὴν μεσσιανικὴ βασιλεία.

Διὰ τὰ μετὰ τὸ Διάψαλμα ἐνδέχεται νὰ ἰσχύουν ὅσα διάφορα ἐσημειώθησαν προηγουμένως. Ἡμεῖς ἐδῶ προτείνουμε κάτι ἄλλο: Εἶναι πιθανὸν οἱ στίχ. 10-12 νὰ ἀποτελοῦν σχόλιο εἰς τὸν στίχ. 9, ὅπου γίνεται λόγος περὶ μιᾶς μακαρίας γενεᾶς καὶ περὶ «ἡμερῶν ἐλέους». Πολὺ φυσικὰ, θὰ διηρωτᾶτο εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ ἀναγνώστης, μαζὶ μὲ τὸν Ψλ., ποία θὰ εἶναι ἡ τυχερὴ αὕτῃ γενεὰ καὶ πότε θὰ ἔλθουν «αἱ ἡμέραι τοῦ ἐλέους». Ἡ ἀπάντησι ποὺ δίδεται εἶναι ὅτι αὐτὰ ἔχουν καθορισθῇ μὲ ἀκρίβεια ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀκριβῶς ἔχει ρυθμισθῇ ἡ πορεία τῶν οὐρανίων σωμάτων. Ποτὲ δὲν μετέβαλαν τὴν τροχίαν τους, ἐκτὸς ἂν ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο θεία ἐντολή, δοθεῖσα διὰ τινος δούλου τοῦ Θεοῦ, ὅπως εἰς τὴν γνωστὴ περίπτωσι τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Βλ. Ἰησ. Ναυῆ 10,12-13, καὶ Δ' Βασ. 20,10-11· Ἠσ. 38,7-8. Ἔτσι ἔχει καθορισθῇ καὶ ὁ χρόνος τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσία.